

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Alueelliset kehitysnäkymät • 2021:56

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2021

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:56

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2021

Jouko Nieminen ja Joona Repo (toim.)

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

© 2021 tekijät ja työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN pdf: 978-952-327-963-6

ISSN pdf: 1797-3562

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto
Helsinki 2021

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2021

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:56		Teema	Alueelliset kehitysnäkymät
Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Toimittaja/t Kieli	Jouko Nieminen ja Joona Repo Suomi	Sivumäärä	168
Tiivistelmä			
<p>Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2021 on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu syyskuun 2021 aikana.</p> <p>Alueiden talous ja työllisyys ovat lähteneet koronakriisin helpottumisen ja rajoitusten purkamisen myötä vahvaan kasvuun. Odotukset lähitulevaisuudesta ovat eri puolilla maata positiiviset ja työvoiman kysyntä todella vilkasta. Tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus tekee kasvuodotuksista kuitenkin joillain alueilla ja toimialoilla hieman toisia varovaisempia.</p> <p>Alueiden kasvua vauhdittavat teollisuuden vahvistunut tilauskanta sekä palvelujen kysynnän kasvu mm. kotimaan matkailun ja kaupan osalta. Myös asuinrakentaminen on paikoin vilkasta. Metsäteollisuuteen ja akkuteknologiaan on tulossa useampia isoja investointeja, joiden aluetaloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä.</p> <p>Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat ovat koko korona-ajan pysyneet pinnalla. Talouden elpymisen myötä ne ovat kärjistyneet entisestään ja koskevat yhä useampia toimialoja ja ammatteja. Pahimmillaan työvoiman saatavuusongelmat vaimentavat alueiden kasvunäkymiä.</p> <p>Työttömien määrä on laskenut ripeästi kautta maan. Työttömyyden lasku pohjautuu pitkälti lomautusten vähenemiseen ja työvoiman kysynnän vilkastumiseen. Koronakriisin aikana pitkäaikaistyöttömyys kasvoi voimakkaasti.</p>			
Asiasanat	alueelliset kehitysnäkymät, alueet, aluekehitys, ennakointi, työllisyys, elinkeinoelämä		
ISBN PDF	978-952-327-963-6	ISSN PDF	1797-3562
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-963-6		

Regionala utvecklingsutsikter hösten 2021

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2021:56		Tema	Regionala utvecklingsutsikter
Utgivare	Arbets- och näringsministeriet		
Redigerare	Jouko Nieminen och Joona Repo		
Språk	Finska	Sidantal	168
Referat			
<p>Regionala utvecklingsutsikter hösten 2021 är närings-, trafik- och miljöcentralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamt bildade uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i landskapen. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i september 2021.</p> <p>I och med att coronakrisen har lättat och restriktioner har avvecklats har regionernas ekonomi och sysselsättningen i regionerna börjat öka kraftigt. Förväntningarna inför den närmaste framtiden är positiva på olika håll i landet och efterfrågan på arbetskraft stor. Den osäkerhet som är förknippad med framtiden innebär dock att tillväxtförväntningarna är något försiktigare i vissa regioner och branscher än i andra.</p> <p>Tillväxten i regionerna påskyndas av industrins stärkta orderstock och av den ökade efterfrågan på tjänster bland annat inom inrikesturism och handel. Också bostadsbyggandet är ställvis livligt. Inom skogsindustrin och batteritekniken planeras flera stora investeringar med betydande regionalekonomiska konsekvenser.</p> <p>Problemen med tillgången på kompetent arbetskraft har varit aktuella under hela coronatiden. I och med den ekonomiska återhämtningen har de tillspetsats ytterligare och berör allt fler branscher och yrken. I värsta fall försämrar problemen med tillgången på arbetskraft utsikterna för regionernas tillväxt.</p> <p>Antalet arbetslösa har minskat snabbt i hela landet. Minskningen beror till stor del på att antalet permitteringar har minskat och att efterfrågan på arbetskraft har ökat. Långtidsarbetslösheten ökade kraftigt under coronakrisen.</p>			
Nyckelord	regionala utvecklingsutsikter, regionerna, regional utveckling, prognostisering, sysselsättning, näringsliv		
ISBN PDF	978-952-327-963-6	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-963-6		

Regional Development Prospects in Autumn 2021

Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2021:56		Subject	Regional development prospects
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland		
Editor(s)	Jouko Nieminen and Joona Repo		
Language	Finnish	Pages	168
Abstract			
<p>Regional Economic Prospects in Autumn 2021 is a review of the current situation and short-term prospects in the regions. The assessments for this review were made in September 2021.</p> <p>With the easing of the coronavirus crisis and lifting of restrictions, the regional economies and employment are experiencing strong growth. Near-term expectations are positive across the country and demand for labour is very high. However, future uncertainty makes growth expectations in some areas and sectors slightly more cautious than in others.</p> <p>A stronger order book in industry and increased demand for services, including in domestic tourism and trade, are boosting regional growth. Residential construction is also brisk in some places. Major investments in the forest industry and battery technology will have significant impacts on regional economies.</p> <p>Problems in the availability of skilled labour have continued throughout the coronavirus epidemic. As a result of the economic recovery, these problems have worsened and spread to more sectors and professions. At worst, problems with the availability of labour will dampen the growth prospects in the regions.</p> <p>The number of unemployed people has decreased rapidly across the country. The fall in unemployment is largely due to a reduction in lay-offs and an increase in demand for labour. However, long-term unemployment increased sharply during the coronavirus crisis.</p>			
Keywords	regional development prospects, regions, regional development, foresight, employment, business and industry		
ISBN PDF	978-952-327-963-6	ISSN PDF	1797-3562
URN address	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-963-6		

Sisältö

1	Taustaa.....	7
2	Yhteenveto.....	8
3	Uusimaa	16
4	Varsinais-Suomi	23
5	Satakunta.....	30
6	Pirkanmaa.....	39
7	Kanta-Häme	47
8	Päijät-Häme	56
9	Kymenlaakso.....	65
10	Etelä-Karjala	71
11	Etelä-Savo.....	77
12	Pohjois-Savo.....	83
13	Pohjois-Karjala.....	91
14	Keski-Suomi.....	97
15	Etelä-Pohjanmaa.....	105
16	Pohjanmaa	113
17	Keski-Pohjanmaa	120
18	Pohjois-Pohjanmaa.....	126
19	Kainuu	136
20	Lappi	142
	Liitteet	151

1 Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2021 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden syyskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alueennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit mm. pk-yritysbarometri ja Ammattibarometri. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja maakunnan kohdalla plus–miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan.

2 Yhteenveto

Alueiden talous ja työllisyys ovat lähteneet koronakriisin helpottumisen ja rajoitusten purkamisen myötä vahvaan kasvuun. Odotukset lähitulevaisuudesta ovat eri puolilla maata positiiviset ja työvoiman kysyntä todella vilkasta. Käytännössä kaikilla alueilla tulevaisuuden näkymiä vaimentaa huoli osaavan työvoiman saatavuudesta. Työttömyys on vähentynyt reippaasti lomautusten purkautumisten myötä, mutta työttömyyden pitkittyminen koetaan isoksi haasteeksi.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on tällä hetkellä lähes kaikissa seutukunnissa¹ parempi kuin vuosi sitten. Vain Jämsän seudun tilanteen arvioidaan heikentyneen vuoden takaisesta. Lähimmän puolen vuoden aikavälillä odotetaan parannusta nykyiseen nähden 59 seutukunnassa ja seitsemässä seutukunnassa tilanteen odotetaan pysyvän nykytasollaan. Vuoden päähän ulottuvat arviot ovat kaikilla alueilla samansuuntaiset kuin puolen vuoden aikajänteellä. Missään seutukunnassa ei ennakoita yritystoiminnassa heikkenevää kehitystä.

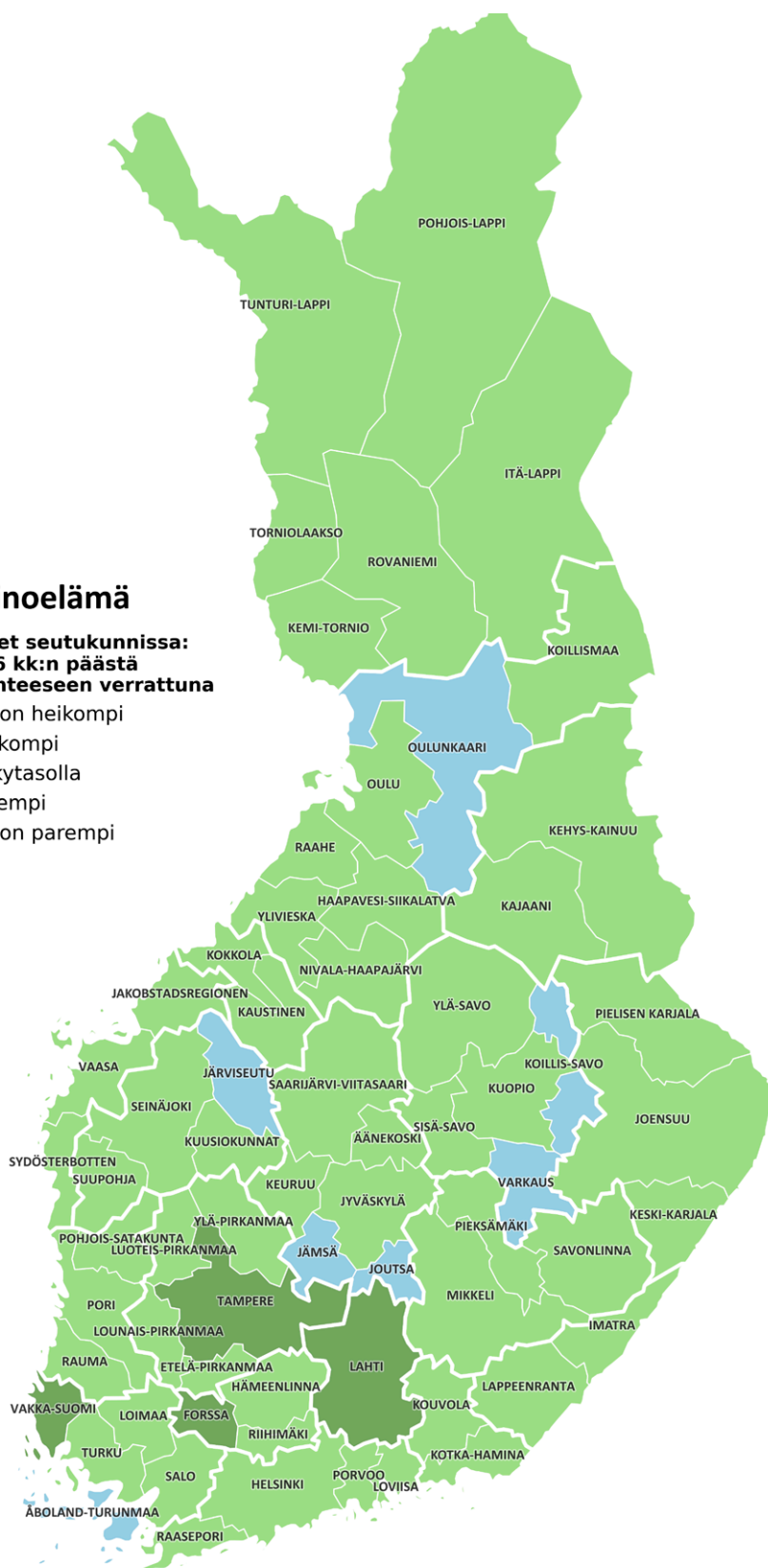
Koronakriisi koetteli erityisesti palvelusektoria, kuten matkailua, majoitus- ja ravitsemisalaa sekä tapahtumatuotantoa. Kotimaan matkailu korvasi monin tavoin kansainvälisten matkailijoiden puutetta ja matkailukesä oli monilla alueilla ennätyksellisen vilkas. Ulkomailta tulevat matkailijat ovat toimialalle edelleen olennaisen tärkeitä ja tulevaan talvikauteen liittyy epävarmuutta. Varsinkin matkailun ohjelmapalvelut kaipaavat kansainvälisiä asiakkaita ja Venäjältä tulevien matkailijoiden puute nakertaa yritysten liikevaihtoa mm. Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Rajoitusten purkaminen luo toiveikkuutta tapahtuma- ja kulttuurialalle, mutta kriisin aikana tapahtumia peruttiin ja tulomenetykset ovat olleet suuria. Lentoliikenne on alkanut elpyä ja tulevaisuudenusko vahvistunut, mutta edelleen pääkaupunkiseudulle tärkeän työllistäjän, Helsinki–Vantaan lentoaseman, matkustajamäärät ovat vain neljäsosa siitä mitä ne olivat ennen koronakriisiä.

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alueluokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi. Manner-Suomessa on 66 seutukuntaa.

Elinkeinoelämä

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Teollisuuden tilauskannat ovat kehittyneet hyvin ja vienti on vahvassa kasvussa. Käynnissä ja suunnitteilla on useita suuria teollisuuden investointeja mm. Pohjanmaalla, Satakunnassa, Varsinais-Suomessa ja Keski-Suomessa ja monilla muilla alueilla. Akkuteollisuus on nyt vahvassa nosteessa. Vaasan seudulla suunnitellaan mittaluokaltaan merkittäviä akkutehdasinvestointeja ja Valmet Automotive rekrytoi lisää väkeä Uudenkaupungin ja Salon akkutehtaille. Myös Satakunnassa akkumateriaalitehtaan rakentaminen etenee. Isoja investointeja on tulossa myös Turun seudun lääketehollisuuteen. Meriteollisuudessa Rauman telakan näkymät ovat hyvät ja Turun telakka on uutisoinut uusista aiesopimuksista.

Metsäteollisuudessa on samanaikaisesti menossa isoja investointeja ja tuotantolaitosten lakkauttamisia. Alan keskeinen investointi on Metsä Fibren Kemin biotuotetehdas, jonka rakentaminen on käynnissä. Rakennusvaihe työllistää alihankintayrityksiä ympäri Suomen ja valmistuttuaan tuo työtä metsänhoitoon, puun korjuuseen ja kuljetukseen yli tuhat työpaikkaa Pohjois-Suomeen. Stora Enson Veitsiluodon tehtaan sulkeutuminen syksyn aikana koskee suoraan noin 550 henkilöä ja kokonaisvaikutus työllisyyteen on arviolta kaksinkertainen. Myös Keski-Suomessa metsäteollisuudessa on ollut kahtalaista kehitystä. Metsä Group suunnittelee Äänekoskelle biotuotetehdasta läheisyyteen uutta kertopuutehdasta, jonka rakennusvaiheen työllisyysvaikutus olisi noin tuhat henkilötyövuotta, ja joka valmistuessaan työllistäisi noin 140 henkilöä. UPM:n Kaipolan paperitehtaan lakkauttaminen viime vuoden lopulla näkyy Jämsän seudun liikevaihtoluvuissa ja työttömyyden vaikeutumisessa.

Rakentaminen on kasvukeskuksissa vilkasta, mikä pohjautuu ennen muuta asuntorakentamiseen ja aktiiviseen korjausrakentamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

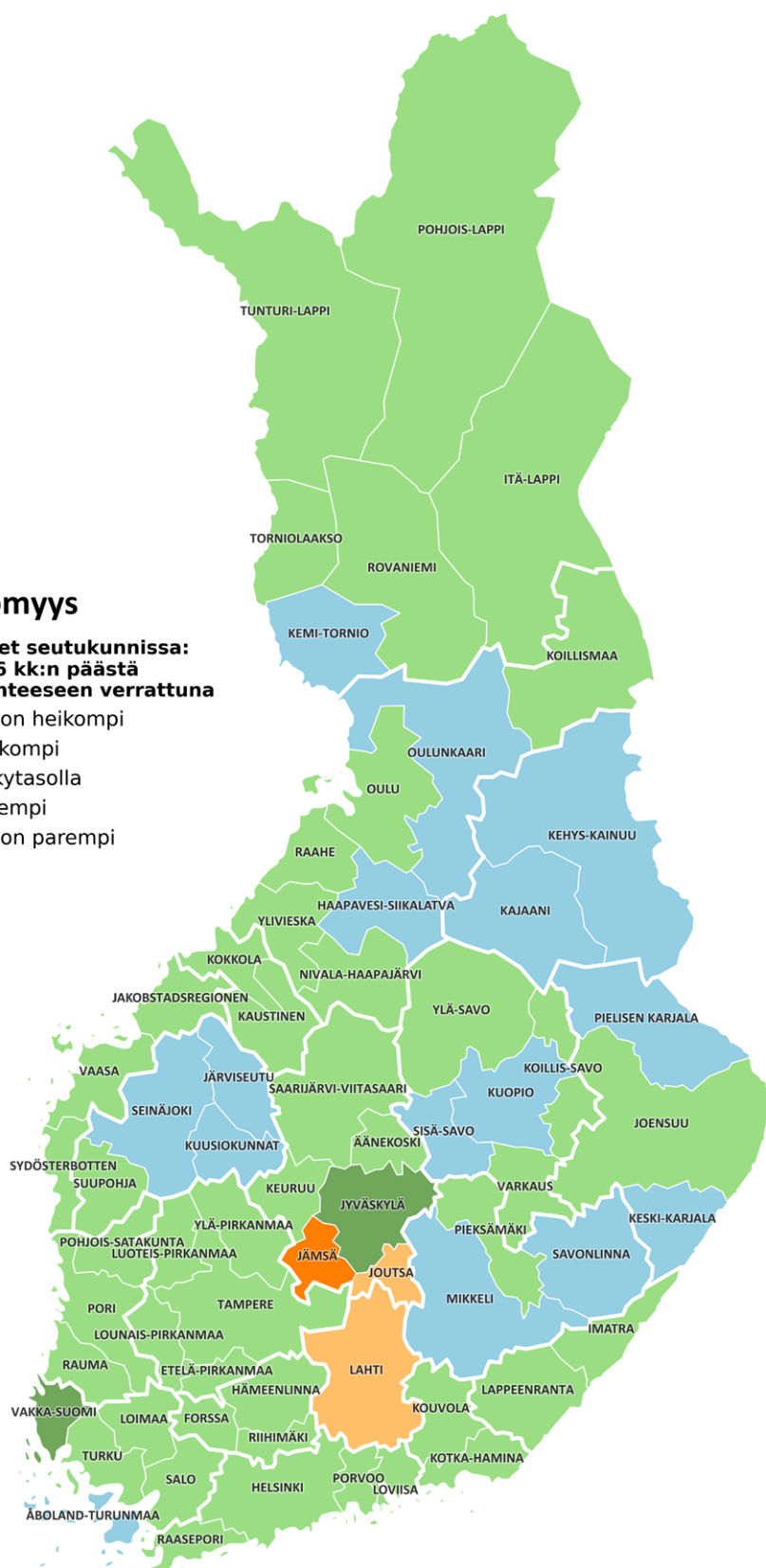
Työttömien määrä on laskenut ripeästi. Työttömyyden lasku pohjautuu pitkälti lomautusten vähenemiseen ja työvoiman kysynnän vilkastumiseen. Maakunnittain tarkasteltuna korkein työttömyysaste on Päijät-Hämeessä, jossa työttömyyden rakenneongelmat ovat kasautuneet.

Alueilla nähdään, että merkittäviä haasteita liittyy pitkään työttömänä olleiden korkeaan määrään, vaikkakin tuoreimpien tietojen mukaan pitkäaikaistyöttömyyden kasvu näyttäisi taittuvan. Näköpiirissä on, että työvoiman voimakas kysyntä johtaa myös pitkäaikaistyöttömyyden vähenemiseen. Myös hitaasti alkaneiden työllisyyden kuntakokeilujen vauhtiin pääsy on tärkeää työttömyyden vähentämiseksi.

Työttömyys

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan paranevan 48 seutukunnassa ja pysyvän ennallaan 15 seutukunnassa. Kolmella alueella – Jämsässä, Joutsassa sekä Lahdessa – työttömyystilanteen ennakoidaan vaikeutuvan. Ensi vuoden syksyä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehitykseen uskotaan 47 seutukunnassa ja 18 seutukunnassa ennakoidaan pysyttävän nykytasolla.

Osaavan työvoiman saatavuus

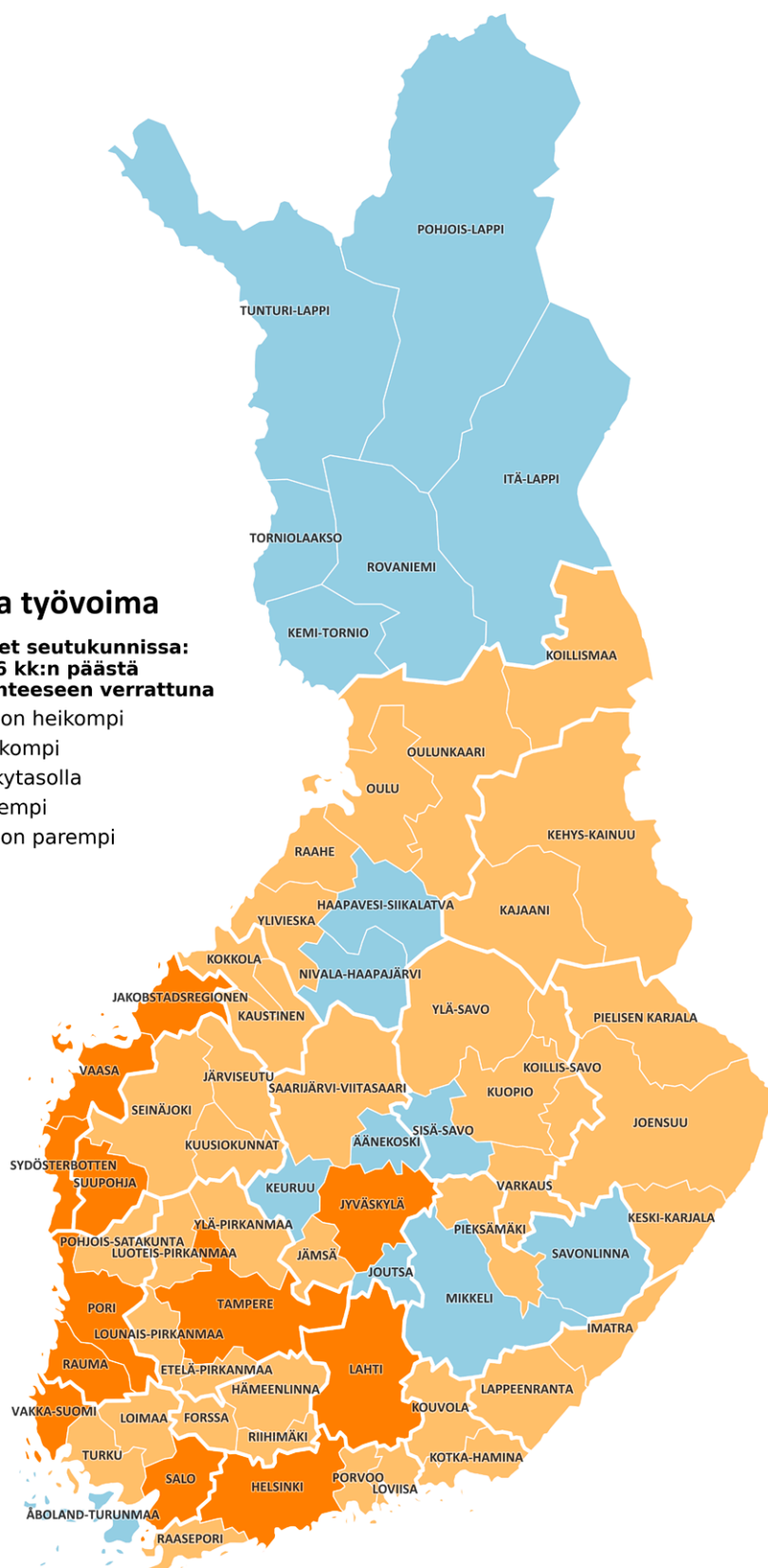
Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat ovat koko korona-ajan pysyneet pinnalla. Talouden elpymisen myötä työvoiman saatavuusongelmat ovat kärjistyneet entisestään ja koskevat yhä useampia toimialoja ja ammatteja. Varsinkin sote-sektorilla työvoiman saatavuusongelmia on ollut pitkään ja koronan myötä tilanne on pahentunut. Palvelusektorilla monet lomautetut työntekijät ovat vaihtaneet hanakasti työpaikkaa, mikä näkyy nyt yrityksissä vaikeuksina saada korvaavaa työvoimaa.

Osaavan työvoiman saatavuuden arvioidaan heikentyneen vuoden takaiseen nähden 58 seudulla ja pysyneen ennallaan 8 seudulla. Yhdelläkään seudulla kohtaanto-ongelmat eivät ole helpottuneet. Seuraavan puolen vuoden ja vuoden tarkastelujaksoilla osaavan työvoiman saatavuuden ennakoidaan entisestään heikkenevän tai pysyvän nykyisellä, vaikealla tasolla, lähes kaikissa seutukunnissa.

Osaava työvoima

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

- Paljon heikempi
- Heikempi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Lisätietoja

Uudenmaan ELY-keskus

tutkija Reino Savolainen
p. 0295 041 128
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

työelämäkoordinaattori Timo Vahtonen
p. 0295 020 035
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

ylijohtaja Marja Karvonen
p. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi
p. 0295 022 114
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

ennakointiasiantuntija Juha Salminen
p. 0295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
p. 0295 025 159
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

erikoistutkija Tarja Paananen
p. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

yrittäjäasiantuntija Kristiina Laatikainen
p. 0295 024 261
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

yksikön päällikkö Jan Blomberg
p. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

strategiapäällikkö Reijo Vesakoivu
p. 0295 026 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

johtava asiantuntija Päivi Hamarus
p. 0295 024 657
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

strategiapäällikkö Timo Takala
p. 0295 027 708
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

suunnittelija Meeri Koski
p. 0295 028 686
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

asiantuntija Jarkko Pietilä
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

erikoissuunnittelija Anne Ristioja
p. 0295 023 582
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus

strategiapäällikkö Heino Vasara
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

tutkija Tuula Uusipaavalniemi
p. 0295 037 142
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KEHA-keskus

strategiajohtaja Jouko Nieminen
p. 0295 022 769
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

3 Uusimaa

Uudellamaalla asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 1 710 036 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 13 404 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 112 947 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 12,8 %.

Uusimaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	--	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yritys-elämän ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti hyvässä asemassa, vaikka koronakriisi iski erityisen kovaa juuri Uudellamaalla korostuvaan palveluun. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Uudenmaan bruttokansantuote per asukas on lähes kolmanneksen koko maan lukemaa korkeampi.

Uudenmaan väestönkasvu on pitkään keskittynyt vahvasti pääkaupunkiseudulle, jossa asuu noin 70 prosenttia koko maakunnan väestöstä. Tilastokeskuksen väestöennuste Uudenmaan osalta ennustaa maakunnan väestönkasvun keskittyvän kuluvaan vuosikymmenen aikana kokonaisuudessaan Helsingin seutukuntaan. Muiden seutukuntien kohdalla väestöennusteet ovat laskevia. Tosin koronatilanteen edistämä digiloikka ja etätyömahdollisuuksien kehittyminen antaa pääkaupunkiseudun ulkopuolisille seutukunnille mahdollisuuden lisätä omaa vetovoimaisuutta ja elinvoimaa etenkin asiantuntijatyötä tekevien keskuudessa.

Valtakunnan tasolla Uusimaa ja erityisesti pääkaupunkiseutu on elinkeinorakenteeltaan hyvin palveluvaltaista aluetta, mikä on voimistanut koronakriisin vaikutusten merkitystä. Muiden päätoimialojen osalta tilanne Uudellamaalla on palveluja parempi.

Asuntorakentamisen arvioidaan pysyvän pääkaupunkiseudulla korkealla tasolla muiden toimialan osa-alueiden laskiessa. Etätyön suuren lisääntymisen merkitys näkyy myös rakentamisessa, koska sillä on suuri vaikutus toimitilarakentamisen tulevaisuuden näkymiin.

Etätyö näkyy myös liikennemäärissä, esim. HSL:n liikennemäärät ovat laskeneet 20 prosenttia. Heikentynyt joukkoliikenne osaltaan vähentää työvoiman mahdollisuutta liikkua työn perässä esim. Loviisa-Helsinki.

Koronakriisistä huolimatta Uudenmaan merkittävimmät toimialat tulevat tulevaisuudessa-kin olemaan liike-elämän palvelut, matkailu- ja ravintola-ala, rakentaminen sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut. Palveluiden kohdalla kriisistä elpyminen saattaa kestää vuosia, mutta Uusimaa ja pääkaupunkiseutu tulee jatkossakin pysymään maan palveluvaltaisimpana alueena. Teollisuuden merkitys tulee olemaan jatkossakin huomattava maakunnan kehyskunnissa. Esimerkiksi kemianteollisuus vastaa noin 80 prosenttia Porvoon seutukunnan liikevaihdosta.

Teollisuuden tilanne näyttää valoisalta erityisesti Uudellemaalle tärkeiden kemianteollisuuden sekä teknologiateollisuuden osalta. Teollisuuden toimijoiden mukaan näkymät Uudellamaalla ovat erittäin hyvät, ja tilauksia on pitkälle. Pula osaavasta työvoimasta on alkanut syödä teollisuuden kasvua ja ongelman uskotaan pahenevan lähitulevaisuudessa.

Koronapandemian myötä lentoliikenne pysähtyi lähes kokonaan. Sittemmin rajoitusten höllentymisen myötä lentoliikenne on alkanut elpyä. Huolestuttavaa on kuitenkin Helsinki-Vantaan lentoaseman matkustajamäärien hidas palautuminen verrattuna muuhun Eurooppaan. Matkustajamäärien odotetaan palautuvan pandemiaa edeltävälle tasolle vasta vuonna 2024. Uudenmaan ja etenkin Vantaan talous- ja työelämälle on erittäin merkittävää, että Helsinki-Vantaan lentoaseman kansainvälinen kilpailukyky on myös jatkossa korkealla tasolla. Vantaalle ovat keskittyneet lentoaseman myötä Helsingin seudun logistiikkaan liittyvät toiminnot.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Uudenmaan elinkeinoelämän tilanne on huomattavasti parempi verrattuna vuotta aikaisempaan, mutta ei kuitenkaan pandemiaa edeltävää aikaa parempi. Näkymät ovat erittäin positiiviset, tosin osaavan työvoiman puute uhkaa hidastaa kasvua huomattavasti tulevaisuudessa.

Tilastokeskuksen mukaan Uudenmaan kaikkien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto euroestimaattina vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä oli 52,2 miljardia euroa. Maakunnan liikevaihto laski vuoden 2019 ensimmäisen kvartaalin luvuista lähes 1,5 prosenttia.

Vuoden takaiseen verrattuna liikevaihto pysyi lähes ennallaan (muutos -0,1 %). Tukku- ja vähittäiskauppa on liikevaihdolla mitattuna Uudenmaan suurin toimiala 39 prosentin osuudella. Osuus on kasvanut vuodesta 2019 kolmella prosenttiyksiköllä. Uudellamaalla teollisuuden vientiin kohdistuneen liikevaihdon vuosimuutos 2021 ensimmäisellä kvartaalilla oli 2,3 prosenttia. Kansainvälinen kauppa käy vilkkaana, mikä on näkynyt myös sata-matoiminnassa, jossa pandemian vaikutukset ovat jääneet vähäisiksi.

Syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan Uudenmaan pk-yritysten yleiset suhdannenäkymät ovat Uudellamaalla koko maan näkymiä paremmat. Suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on Uudellamaalla noussut kesän 2020 aallonpohjasta (-10) ja oli vuoden 2021 syksyllä 27. Barometrin mukaan uusmaalaisten pk-yritysten työvoiman tarve on seuraavan vuoden aikana kasvussa.

Uudenmaan yritysten suhdannekuva parani EK-suhdannebarometrin mukaan alkukesän 2021 aikana, sillä monet koronasta kärsineet alat ovat toipumassa. Tämänhetkinen tilanne arvioitiin heinäkuussa tavanomaista paremmaksi, saldoluvun ollessa 7, kun edellisessä suhdannebarometrissä saldoluku oli -25. Lähikuukausien suhdanneodotukset kohentuivat edelleen kevään ja alkukesän aikana. Suhdannenäkymien saldoluku oli heinäkuussa 24, kun saldoluku oli huhtikuuisessa tiedustelussa 7. Vastaajista 68 prosenttia arvioi tilanteen pysyvän ennallaan, 28 prosenttia yrityksistä odottaa paranemista ja 4 prosenttia arvioi suhdanteiden olevan hiipumassa.

Vahvan globaalin kysynnän myötä teollisuuden tilauskannat ovat koronaa edeltävällä tasolla; Vaikka lievää tasaantumista on nähtävissä, ovat lähitulevaisuuden näkymät hyvät. Pääkaupunkiseudulla teollisuus keskittyy teknologiateollisuuteen, lännessä metalliteollisuuteen ja idässä kemianteollisuuteen. Teknologiateollisuuden kasvua varjostaa komponenttipula.

Uudenmaan startup-yritykset ovat saaneet ennätyksellisesti rahoitusta kansainvälisiltä rahoittajilta, mutta pula osaavasta työvoimasta rajoittaa kasvua. Tilannetta hankaloittaa kova kilpailu kansainvälisistä osaajista.

Rakentaminen on korkealla tasolla ja asuntorakentamiseen on haettu erittäin paljon lupia. Uudellamaalla ei ole uusia suurempia rakennushankkeita, mutta asuntorakentaminen ja korjausrakentaminen käyvät kuumina. Rakentamista hidastaa lupakäsittelyiden venyminen. Lisäksi työvoiman saatavuudessa on haasteita. Koronapandemian myötä toimitilarakentaminen tulee jatkossa keskittymään hyville sijainneille.

Helsinki-Vantaan lentoasema on alueellisesti erittäin merkittävä työllistäjä ja monipuolisen elinkeinoelämän mahdollistaja. Lentoliikenne on osoittanut elpymisen merkkejä: matkustajamäärät ovat kasvaneet noin nelinkertaisiksi verrattuna tämän vuoden kevääseen.

Vaikka lentoliikenne elpyy, on huomioitava, että lentoliikenne on edelleen alle neljäsosa koronaa edeltävästä ajasta. Lähitulevaisuuden näkymät lentoliikenteen saralla ovat hyvät. Kuluttajien patoutunut kysyntä näkyy lomamatkojen varauksissa ja tiedusteluissa. Koronapandemia luo kuitenkin epävarmuutta toimialalle, mutta parantunut rokotekattavuus luo toiveikkuutta tilanteen normalisoitumisesta. Osa ilmailualan lomautetuista on työllistynyt muille toimialoille, ja lentoliikenteen palautuessa koronaa edeltävälle ajalle on mahdollista, että maapalveluiden, keittiöhenkilökunnan ja mekaniikan henkilöstön saatavuudessa tulee olemaan haasteita.

Kotimaan matkailu on paikannut ulkomaisten matkailijoiden puutetta, varsinkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Pääkaupunkiseudun matkailu on kärsinyt huomattavasti kansainvälisen matkailun hiipumisesta. Muualla Uudellamaalla matkailutoimijoilla on toisaalta mennyt erittäin hyvin. Yöpymispaikat ovat ajoittain olleet jopa loppuunmyytyjä.

Kaupan tilanne on edelleen kaksijakoinen: suuret vähittäistavarakaupat kasvavat kiihtyvällä tahdilla, mutta pienemmät toimijat, erityisesti pienet kivijalkamyymälät, ovat vaikeuksissa. Eli jo pandemiaa edeltänyt trendi on voimistunut, eikä muutosta näy lähitulevaisuudessa. Tapahtuma-ala on edelleen suurissa vaikeuksissa, vaikka viimeaikainen rajoitusten osittainen purkaminen on helpottanut alan tilannetta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kesäkuusta 2021 lähtien uusia avoimia paikkoja on ilmoitettu TE-toimistoon enemmän kuin ennen koronapandemiaa. Elokuussa paikkoja ilmoitettiin 17 prosenttia enemmän kuin vuoden 2019 elokuussa. Määrällisesti korostuvat palvelu- ja rakennustyöntekijät, mutta uusia avoimia paikkoja ilmoitetaan kasvavissa määrin kaikille aloille.

Uudenmaan osaamistarpeissa korostuu digiosaaminen. Koronapandemia kiihdytti ns. digiloikkaa noin kolmella vuodella. Digitaalisten työkalujen äkillisessä kasvussa myös vaatimukset digiosaamisen suhteen ovat kasvaneet. Digitaalisten työkalujen osaajille on pulaa lähes kaikilla toimialoilla. Tämä aiheuttaa paineita, ei vain työnhakijoiden, vaan myös työelämässä olevien osaamisen jatkuvalle kehittämiselle. Haasteina on mm. työvoiman kyvykkyys omaksua uusia työvälineitä. Esimerkiksi taloushallinnon saralla on huomattu, ettei kaikkia työntekijöitä ole mahdollista uudelleen kouluttaa vastaamaan työnantajien muuttuneita tarpeita. Kyky jatkuvaan oppimiseen ja kehittymiseen tulee olemaan tulevaisuudessa entistä merkityksellisempää. Osaajatarve ei rajoitu ainoastaan digitalisoitumiseen, vaan tarvetta on myös perinteisillä kädentaitoja vaativilla aloilla, kuten rakentamisessa ja tuotantotaloudessa.

Pk-yritysbarometriin vastanneista 18 prosenttia näki työvoiman saatavuuden suurimmaksi yrityksen kehittämisen esteeksi Uudellamaalla. Luku on Uudellamaalla prosentin muuta

maata korkeampi. Suurimmaksi esteeksi koettiin yleinen suhdannetilanne (21 prosenttia vastaajista). Työvoiman tarve kasvaa myös tulevaisuudessa.

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella osaamistarpeet vaihtelevat. Lännessä työvoimapulaa on erityisesti teollisuuden prosessityöntekijöistä ja ravintola-alan työntekijöistä, idässä kemianteollisuudessa kiertotalousasiantuntijoista sekä ympäristöpäälliköistä.

Palvelualoilla työpaikan vaihtohalukkuus on ollut suurta jo ennen koronapandemiaa. Koronapandemian myötä vaihtohalukkuus on realisoitunut ja palvelualoilla on erityisen vaikeaa saada irtisanottuja ja lomautettuja palaamaan alalle. Tämä on näkynyt mm. lentoaseman turvatarkastajien keskuudessa.

Alueelliset toimijat nostivat osaajapulan suurimmaksi kasvun esteeksi. Pula osaavasta työvoimasta pahenee jatkuvasti. Tulevaisuudessa erityisesti ICT-ala tulee tarvitsemaan huomattavasti uusia osaajia mm. pilvipalveluiden yleistyessä entisestään. Lisäksi verkkokauppaosaajista on jo nyt pulaa ja lähitulevaisuudessa tarve tullee kasvamaan. Erityisesti pienempien yritysten kasvua rajoittaa verkkokaupan osaajapula.

Sote-alalla työvoimapula on akuutti. HUS on mm. joutunut sulkemaan terveydenhuollon yksiköitä työvoimapulasta johtuen. Alaa hankaloittaa myös tulevat eläköitymiset: arviolta 10 prosenttia kaikista lähitulevaisuudessa eläköityvistä henkilöistä työskentelee sote-alalla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Uudellamaalla työttömyyden lasku selittyy lomautettujen henkilöiden paluulla töihin. Ilman työsuhdetta olevien määrä on sen sijaan kasvanut hieman. Työttömyyden rakenne on muuttumassa hankalammaksi; Lähellä työmarkkinoita olevat työllistyvät, mutta sen sijaan henkilöiden, joilla on haasteita osaamisen tai elämänhallinnan kanssa, työttömyys pitkittyy. Tilanne on siis palautumassa koronapandemiaa edeltävään aikaan. Tosin työttömien määrä on jäämässä noin 15 prosenttia korkeammalle tasolle.

Pitkäaikaistyöttömyys on kaksinkertaistunut Uudellamaalla verrattuna korona-aikaa edeltävään aikaan, mutta luultavasti aallonharja on jo saavutettu. Toiveikkuutta työttömyysjaksojen lyhentymiselle herättää mm. kuntakokeiluiden alkuvaikeuksien selättäminen. Huolestuttavana ilmiönä nuorten työttömyys on pitkittynyt merkittävästi. Merkkejä paremmasta kuitenkin on, sillä nuorten työntekijöiden kysyntä on kasvanut voimakkaasti TE-toimiston yrityspalveluissa. Lisäksi perinteiset nuoria työllistävät alat tarvitsevat lähitulevaisuudessa paljon uusia työntekijöitä (mm. ravintola-ala). Haasteena on mm. vetovoiman puute. Tämä näkyy mm. vaikeutena saada opiskelijoita työllistävien alojen koulutuksiin. Toisaalta alat, joiden työllisyysnäkymät eivät ole hyvät, vetävät opiskelijoita, kuten kulttuuriala ja eläintenhoitajat.

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo.

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 1 591 982 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 13 084 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 106 299.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	--	--
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 41 174 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 17 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 024.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 59 495 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 285 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 497.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	++
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2021 kesäkuun lopussa 17 385 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 18 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 127.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	++
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

4 Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Varsinais-Suomen nykytilanne ja lähitulevaisuus vaikuttavat valoisilta, mutta joitain pilvenhattaroitakin näkyy muuten sinisellä taivaalla. Covid19-kriisi on saatu päällisin puolin taklattua hyvin, ja tapahtuma- ja ravintola-alan lisäksi yritykset eivät enää isossa mittakaavassa kipuile koronan tuomien rajoitusten kanssa. Pelättyä massiivista konkurssiaaltoa ei Varsinais-Suomessa nähty, vaan suurin osa yrityksistä näyttää päässeensä tämän epätavallisen vaiheen yli kuivin jaloin. Toki yritysten lopettamisia on nähty jonkin verran normaalia enemmän. Koronatukien lisäksi yrittäjien työmarkkinatuki on näytellyt tärkeää roolia siinä, että pienet elinkeinonharjoittajat ovat päässeet pahimman vaiheen yli. Pilvenhattaroita vahvasti porskuttavan yrityselämän taivaalle luovat kiihtyvä osaajapula, kallistuneet raaka-aineiden hinnat sekä komponenttipula. Näistä osaajapula on uhkatekijä, joka ratkaisemattomana saattaa katkaista nyt hyvältä näyttävän kehityskulun. Ratkaisuja pulaan olisi löydettävä mahdollisimman pikaisesti, ja keinovalikoiman tilanteen helpottamiseksi tulisi mielellään olla runsas ja monipuolinen.

Syksyllä ilmestyneessä Varsinais-Suomen Pk-yritysbarometrissa yritykset näkevät suhdanteen selkeästi paranevan lähitulevaisuudessa ja uskovat myös palkkaavansa lisää työvoimaa. Myös liikevaihdon nähdään kasvavan reippaasti ja myös kannattavuuden jonkin verran. Noin 14 prosenttia pk-yrityksistä kertoo kärsineensä maksuvaikeuksista viimeisen 3 kk aikana, joka on prosenttiyksikön vähemmän kuin koko maan keskiarvo.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teknolוגiateollisuus ja muu teollisuus ovat ohittaneet koronan mukanaan tuomat ongelmat ja indikoivat vahvaa kasvua lähitulevaisuudessa. Tilauksien ja tarjouspyyntöjen määrät ovat hyvässä kasvussa, mutta juurakkoisena kantona kaskessa nähdään osaavan työvoiman saatavuus. Se on jo tällä hetkellä monissa teollisuusalan yrityksissä iso ongelma, eikä ongelman nähdä helpottavan lähitulevaisuudessa. Myös komponenttipula vaikeuttaa ja hidastaa tilausten valmiiksi saattamista olennaisesti. Komponenttipula lieenee seurausta siitä, että yritykset pyrkivät täyttämään koronakriisin aikana tyhjennettyjä varastojaan vilkastuneen kysynnän takia. Lisäksi raaka-aineiden kallistuvat hinnat vaikuttavat erityisesti rakennusteollisuudessa, mutta myös esim. metalliteollisuudessa tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa.

Turun seudulle ja koko maakunnalle tärkeä risteilyala on myös rokotusten edetessä varovaisesti mutta vakaasti nousemassa koronan alhosta, ja syksy näyttää jo kohtuullisen lupaavalta koko alan kannalta. Meyer Turku Oy:n toiminta jatkuu vakaana, ja se on tehnyt aiesopimuksen kahden rajavartiolaitokselle toimitettavan monitoimialuksen valmistamisesta, mikä tuo jatkuvuutta yrityksen tilauskirjoihin. Tällä hetkellä telakan tilauskirjat ulottuvat vuoteen 2026 asti ja yritys on kesällä aloittanut Royal Caribbeanin tilaamaan Icon of the Seas -loistoristeilijän rakentamisen. Valmistuessaan vuonna 2023 alus olisi ympäristöteknologialtaan edistyskellinen risteilylaiva. Rakenteilla on paraikaa myös kaksi muuta risteilijää. Erittäin mielenkiintoinen avaus on Yrkehögskolan Novian ja yhden Euroopan johtavan merenkulkualan tutkimuskeskuksen Fraunhofer CML:n yhteishanke, jossa kehitetään älykkään merenkulun ratkaisuja koko Suomen meriklusterin tarpeisiin yhdessä Turun Teknoliogiakampuksen ja alan yritysten kanssa. Fraunhofer-säätiön rantautuminen Suomeen on Turun teknologiakampuksen sekä korkeakoulujen yhteinen saavutus, jota on valmisteltu pari vuotta.

Toisella Varsinais-Suomen teollisuuden kivijaloista Valmet Automotivella menee todella vahvasti. Uuteenkaupunkiin valmistui juuri uusi akkutehdas, jonka tuotanto on myyty loppuun jo vuoteen 2023 asti. Tehtaaseen on rekrytoitu ja koulutettu 200 uutta työntekijää. Vuonna 2024 tehtaassa pitäisi olla jo neljä tuotantolinjaa ja sen pitäisi työllistää yhteensä 500 henkilöä. Automotiven tavoite on nostaa akkutuotanto seitsemässä vuodessa liikevaihdollisesti samalle tasolle kuin autonvalmistus. Myös Salon akkutehtaaseen valmistui uusi tuotantolinja ja se rekrytoi 300 uutta työntekijää, joihin kuuluu sekä tuotantohenkilöstöä että toimihenkilöitä. Salon tehtaan työvoimaksi pyritään saamaan mahdollisimman paljon paikallista väkeä, kun taas Uudenkaupungin rekrytoinnit täytyy hoitaa valtaosin alueen ulkopuolelta. Automotiven autotehtaaseenkin tarvitaan noin 300 työntekijää lisää, joten työvoiman saannissa piilee isoja haasteita lähitulevaisuudessa.

Kaivosalan koneita valmistavan Sandvikin Turun tehtaalla tuotanto käy todella kuumana tilauskannan ollessa historian paras. Raaka-aineiden hinnannousun siivittämänä eri

metalleja halutaan louhia ympäri maailmaa kiihtyvällä tahdilla. Sandvikissa on panostettu Turun yksikköön muutaman vuoden aikana toistakymmentä miljoonaa euroa, ja Turun asema autonomisten itsenäisesti kaivoksessa liikkuvien robottilaitteiden kehittäjänä onkin kansainvälisessä yrityksessä vahva. Sandvikin kaivoskoneet käyvät yhä useammin sähköllä, mikä ei varmasti vähennä niiden kysyntää lähitulevaisuudessakaan. Sandvik työllistää Turussa reilut 700 henkeä.

Terveysteknologia-alalla on Turun alueella todella hyvä imu tällä hetkellä. Alueen isoimmissa lääkealan yrityksissä (Bayer, Orion, Biovia, Radiometer) tuotantotiloja uudistettiin/uudistetaan ja tehtiin muitakin merkittäviä investointeja koronasta huolimatta. Bayer ilmoitti kesällä rakennuttavansa Turkuun modernia robotiikkaa ja automaatiota hyödyntävän lääketehaan, jonka kokonaiskustannusarvio on 250 miljoonaa euroa, ja joka valmistuu vuoteen 2025 mennessä. Diagnostiikkaan keskittyneet yritykset Perkin Elmer Wallac ja Abacus Diagnostica etunenässä olivat koronakriisin selkeitä voittajia niiden pystyttyä vastamaan kasvaneeseen koronaviruksen testaustarpeeseen tehokkaasti. Tätä taustaa vasten kansallisen lääkekehityskeskuksen luonnollinen ja paras sijoituspaikka olisi Turku, ja sen sijoittumisesta Turkuun onkin jonkinasteinen konsensus olemassa. Suunnitelmissa on keskuksen starttaaminen jo vuoden 2022 alussa, mutta keskuksen rahoituskuvioiden olisi saatava selvyys lähikuukausien aikana.

Rakennusallalla eletään vahvaa aikaa ja asuinrakennuksia valmistuu ennätystahtiin. Rakennusmateriaalien hinnannousu (esim. puutavaran n. 30 prosenttia) ja rakennusallalla silmiinpistävä osaajapula eivät kuitenkaan ole isommin vaikuttaneet rakennusinnokkuuteen. Liiketilamarkkinat ovat kärsineet eniten korona-ajasta ja niiden tarpeen ennustetaan laskevan lähitulevaisuudessa. Asuntovuokrien hinnat sen sijaan kohosivat isoista kaupungeista Turussa eniten eli 1,8 prosenttia vuonna 2020. Vuoden 2021 syksyllä myös opiskelijat ovat taas nostamassa asuntojen vuokrausastetta, eli merkkejä siitä, että lisääntynyt tarjonta jättäisi asuntoja tyhjilleen, ei näy.

Kulunut matkailukesä ja -syyskin ovat olleet Varsinais-Suomessa hyviä, vaikka ulkomaalaiset turistit ovat suurelta osin puuttuneetkin. Majoituskapasiteetti oli Turussa ja saaristossa paikoin kesällä aivan täyskäytössä ja moni turisti joutui pettymään, kun yöpymispaikat olivat loppuun buukattu. Eri tapahtumien ja teemapuistojen kävijämäärää jouduttiin kesällä rajoittamaan koronarajoitusten sallimiin lukuihin, mutta valtion jakamat nk. koronatuot ovat korvanneet tulojen menetyksiä ainakin osittain. Suurista tapahtumista jouduttiin Turun seudulla peruuttamaan lopulta ainoastaan Ruisrock ja Tall Ship Race, jotka tosin kooltaan ja kerrannaisvaikutuksiltaan ovat alueelle megaluokkaa. Ravitsemus- ja anniskelualan yritykset ovat kärsineet rajoituksista ja tämän lisäksi myös huutavasta työvoimapulasta lomautusten karkottaessa työntekijöitä kyseiseltä alalta muihin töihin ja koulun penkille. Myös muualla Varsinais-Suomessa, kuten Turunmaan saaristossa ja Vakka-Suomessa,

kotimaan turistien määrä korvasi kesällä paikoista kadonneet ulkomaalaiset turistit, ja esimerkiksi Turunmaalla tehtiin kävijämääräennätyksiä.

Toimivien liikenneyhteyksien kannalta Varsinais-Suomen alueelle oli erittäin tärkeää saada rahoitus Paraisten kaupungin ja saariston mantereeseen yhdistäville kahdelle sillalle. Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen hyväksytty yhteisbudjetti on 128 miljoonaa euroa, jolla osittain erittäin huonokuntoiset sillat pitäisi saada uudelleen rakennettua. Tavoite on, että maastotyöt päästäisiin aloittamaan 2023 ja sillat valmistuisivat viimeistään vuonna 2026. Myös uusi Kurkela-Kuusisto -tieyhteys olisi tärkeää saada toteutukseen; Tähän hankkeeseen kuuluva Kuusistonsalmen silta on joka tapauksessa uusittava lähivuosien aikana. Muita Varsinais-Suomen kannalta tärkeitä liikenneinfrahankkeita ei lähdetä ainakaan toistaiseksi vielä toteuttamaan. Kriittisimmät hankkeet ovat E18-kehätien parantaminen Raisio ja Naantalin kohdalta, valtatie 9 parantaminen Lieto-Aura kohdan 4-kaistaistuksella sekä Laitilan eritasoliittymän rakentaminen kasitiellä. Valtion näkökulmasta merkittävin lienee se seikka, että kehätietä pitkin johtaa väylä Naantalin satamaan, jota pitkin liikennöi ajoittain paljon raskasta liikennettä.

Turun satamaan aiotaan toteuttaa lähivuosina jätti-investointi mm. uuden matkustajaliikenteen yhteisterminaalin rakentamisena, jonka Turun valtuusto hyväksyi kesäkuussa. Turun satamasta liikennöivien Tallink Siljan ja Viking Linen matkustajaliikenne siirrettäisiin valmistuvaan terminaaliin, minkä lisäksi hanke käsittää mittavaa ruoppausta sekä parkkitalokompleksin ja uusien laituripaikkojen rakentamisen. Alustavissa suunnitelmissa on, että laituripaikkojen rakentamiseen päästään jo kesällä 2022, jonka jälkeen on vuorossa terminaalirakennus (sekä parkkitalo) mahdollisesti vuotta myöhemmin. Suunnitelmien mukaan hanke on maalissa vuoden 2025 joulukuussa kustannusarvio ollessa 172 miljoonaa euroa.

Maataloudessa viime kesä ei tuonut hyvää satoa, ja yllättäen aikaistunut sadonkorjuu toi monella tilalla haasteita ulkomaalaisen työvoiman saantiin. Sitä onnistuttiin kuitenkin saamaan tarpeisiin nähden riittävästi eri toimijoiden hyvällä yhteistyöllä. Vientiin asti viljaa ei juurikaan riitä tänä vuonna. Siipikarjan lannoitteiden jalostukseen ja prosessointiin ollaan alueella kehittämässä uudenlaista yritystoimintaa. Myös muutamia biokaasulaitoksia on tulossa maakuntaan EU:n elvytysrahan tukemana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Rokotuskattavuuden lisääntyessä talous on pyörähtänyt nopeasti aivan eri asentoon, ja avoimia työpaikkoja on Varsinais-Suomessa enemmän auki kuin esimerkiksi koko 2010-luvulla kertaakaan. Avoimia työpaikkoja on useamman viime kuukauden aikana ollut tuplasti auki viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tämä luo kovia paineita työhallinnolle ja työllisyyden kuntakokeiluille vastata kuumana käyvään työvoiman kysyntätilanteeseen. Tällä hetkellä osaavan työvoiman saanti näyttääkin todella haastavalta.

Moninaisille työelämän kannalta relevanteille lyhytkoulutuksille, osaavalle ulkomaalaiselle työvoimalle ja muille joustaville ratkaisuille on enemmän tarvetta kuin pitkään aikaan.

Osaavan työvoiman saannin vaikeudesta on mediassa kirjoitettu viime aikoina isoilla kirjaimilla, ja Varsinais-Suomessa tilanne on jo nyt vahvasti arkipäivää. Esimerkiksi Turun kaupakamarin jäsenilleen teettämän ja heinäkuussa julkaistun kyselyn mukaan tilanne on huolestuttava. Tilanne luo selkeän esteen yritysten kehittymiselle ja kasvamiselle, ja tilanteeseen olisikin löydettävä pikaisesti eri tasoisia ratkaisuja. Tilanne on Turun seudun lisäksi pahenemassa myös muissa Varsinais-Suomen seutukunnissa, ja esimerkiksi Valmet Automotiven tarpeisiin työntekijöitä on pakko hakea pääasiassa maakunnan ulkopuolelta. Kaikilla toimialoilla on paikkojen määrä ollut viimeisen 12 kuukauden aikana vahvassa kasvussa. Eniten paikkoja on ollut auki 1) rakentamisessa, 2) teollisuudessa (pl. metalli), 3) hoitoalalla ja 4) erilaisissa myyntialan tehtävissä. Varsinkin kolmessa ensin mainitussa on suuria vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa.

Syksyllä julkaistussa Varsinais-Suomen ammattibarometrissa pulan odotettiin jatkuvan lähitulevaisuudessa sote-sektorin osaajista. Varsinkin eri alan lääkäreistä ja sairaanhoitajista ennustettiin olevan vahvaa pulaa. Vahvasta tekijäpulasta kärsii myös rakennusteollisuus sekä esimiespuolella että käytännön talonrakennuspuolen töissä. Kone- ja metallipuolen töissä pulaa on ennustettu olevan hitsaajista, koneenasentajista ja koneistajista sekä metalliteollisuuden prosessityöntekijöistä. ICT-sektorilla ja kaupanalalla työn kysyntä ja tarjonta näyttävät olevan lähitulevaisuudessa tasapainoisessa asennossa. Majoitus- ja ravitsemusalan työt tullevat kärsimään vielä koronasta, ja niissä onkin arveltu olevan joidenkin ammattien kohdalla ylitarjontaa hakijoista (hotellin vastaanottovirkailijat ja baarimestarit). Tosin tilanne saattaa keikahtaa nopeasti päinvastaiseenkin asentoon, ja esimerkiksi viime kuukausina, erityisesti kesällä, monissa ravintoloissa on ollut erittäin vaikeaa löytää osaavaa työvoimaa. Ylitarjontaa löytyy totutusti luovien alojen töihin, vaikka tilanne onkin helpottunut rajoitusten purkamisen ansiosta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on lähtenyt kevään 2021 aikana selkeään mutta hieman polveilevaan laskuun koko Varsinais-Suomessa. Näyttää siltä, että koronakriisi pystyttiin hoitamaan pitkälti lomautusten määrän hurjalla kasvulla, eikä irtisanomisiin jouduttu niinkään turvautumaan. Kevään 2021 työttömyyden reipas lasku perustuu juuri pitkälti lomautusten päättymisiin, eikä niinkään työttömien työllistymiseen, jota sitäkin on luonnollisesti tapahtunut. Lomautettujen määrä oli korkeimmillaan Varsinais-Suomessa maaliskuussa 2020, jolloin määrä huiteli reilusti yli kymmenentuhannen kokoaikaisesti lomautetun. Tämä määrä oli sulanut kuluvan vuoden elokuun lopussa alle kahdentuhannen ja kehitys näyttää jatkuvan suopeana syksyllä kovan työvoiman kysynnän siivittämänä. Lomautettujen määrä supistuu monesti ripeämmin kuin irtisanottujen.

Varsinais-Suomen työttömien (ml. lomautetut) määrä on vähentynyt rajusti eri ryhmissä kevään ja kesän mittaan. Näin on tapahtunut kaikissa seutukunnissa niin nuorten, miesten ja naisten, ikääntyneiden sekä maahanmuuttajataustaisten kohdalla. Ainoana poikkeuksena on pitkäaikaistyöttömyys, joka kääntyi vääjäämättömälle kasvu-uralle koronakriisin alettua, ja on jatkanut tasaista kasvuaan aina elokuuhun 2021 asti, jolloin kasvu näyttää taittuneen. Pitkäaikaistyöttömien (yli 12 kk työttömänä olleet) määrä Varsinais-Suomessa oli viime kesänä reilut 75 prosenttia korkeampi kuin juuri ennen kriisin puhkeamista.

Työmarkkinoiden imu lienee ainakin tulevan syksyn aikana niin kova, että pitkäaikaistyöttömien kuten muidenkin työttömien määrä tulee vielä supistumaan. Vaikka työttömien määrän trendi on laskeva, jäljelle jäävien työttömien kohdalla rakenne toisaalta heikkenee, kun lähes kaikki työkykyiset saadaan takaisin työn syrjään kiinni. Jäljelle jäävä työttömien joukko on hyvin haastavaa työllistämisen kannalta, koska mukana on terveyteen, osaamiseen ja motivaatioonkin liittyviä haasteita. Tällainen polarisaatioilmiö on tietysti aina ollut työmarkkinoille tyypillistä.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			
Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	--	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	++	++
Työvoiman saatavuus	--	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

5 Satakunta

Satakunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 215 258 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 927 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 305.

Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Satakunnan talouden peruspilarit näyttävät kärsineen vaihtelevasti koronakriisistä vuoden 2020 loppuun mennessä. Pahimmat uhkakuvat eivät kuitenkaan näyttäisi toteutuneen. Talous on supistunut hieman vähemmän kuin maassa keskimäärin. Satakunnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto laski vuoden 2020 heinä–joulukuussa 3,4 % vuoden 2019 vastaavaan aikaan verrattuna. Koko maassa laskua kirjattiin vastaavasti 3,9 %. Syynä on lähinnä palvelualojen sekä metallien jalostuksen ja meriteollisuuden parempi veto. Muun teollisuuden suhdannekuva piirtyi kuitenkin näitä selvästi synkempänä, mutta ala- ja yrityskohtainen vaihtelu on ollut suurta. Elintärkeä vientiteollisuus on selvinnyt osin lievemmin vaurioin kuin valtakunnallisesti, sillä teknologiateollisuuden vienti kasvoi Satakunnassa edelleen nopeasti etenkin aivan vuoden 2020 lopussa värimetallien valmistuksen ja meriteollisuuden vetäminä. Teollisuuden liikevaihdon ja etenkin viennin kasvu näyttäisi jatkuneen erittäin vahvana myös vuoden 2021 tammi–maaliskuussa. Sen sijaan metsäteollisuuden tila on ollut edelleen heikko ainakin viime vuoden loppuun asti paperin kysynnän laskun myötä. Sellu ja sahatavara käyvät kuitenkin paperia paremmin kaupaksi. Vuoden 2021 ensimmäisellä vuosineljänneksellä teollisuuden ohella myös kaupan liikevaihto kohosi Satakunnassa, mutta rakentamisen ja muiden palvelualojen liikevaihto aleni selvästi.

Satakunnassa on paljon ulkomaisen työvoiman käyttöön nojaavia rakennushankkeita ja bisneskriittisiä toimintoja, jotka edellyttävät käyttö-, asennus- ja huoltohenkilöstön matkustamista. Koronan takia yrityksille on koitunut paljon ennakoimattomia kustannuksia ulkomaalaisten henkilöiden työskentelyjaksoihin liittyvistä koronakaranteeneista ja testauksista johtuen. Myös logistiikkakustannukset ovat kohonneet esim. konttien hinnoittelun osalta ja saatavuusongelmia esiintyy erilaisten komponenttien osalta.

Välittömiä aluetaloudellisia vaikutuksia koronakriisistä Satakuntaan on tullut paitsi teollisuuden taantumasta myös tapahtumien ja festivaalien peruuntumisten kautta. Kuluneena kesänä esim. SuomiAreena järjestettiin hybriditapahtumana ja Pori Jazz normaalia pienimuotoisempana konserttitapahtumana. Normaalitilanteessa kyseisten tapahtumien vaikutus aluetalouteen olisi noin 40–50 miljoonaa euroa. Toisaalta kotimaanmatkailu on ollut vilkasta hyödyttäen merkittävästi myös Satakuntaa, esimerkiksi Vanha Rauma ja Yyteri.

Vaikka osa toimialoista on toipunut koronakriisistä nopeasti ja lähtenyt hyvään kasvuun, niin monilla koronasta pahiten kärsineillä toimialoilla, kuten majoitus- ja ravitsemispalveluissa, kulttuuri- ja luovilla aloilla, liikenne- ja logistiikka-alalla sekä useilla ihmisten kulutuskäyttäytymisestä riippuvilla palveluilla, liiketoiminta ei ole vielä palautunut koronaa edeltäneelle tasolle ja toipuminen voi kestää kauan. Näille aloille esim. Valtiokonttorin kustannustuki ja yrittäjien väliaikainen työttömyysturva ovat olleet tärkeitä.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenne- ja kuljetusyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyn avainkysymyksistä. Tällä hetkellä ajankohtaisia raideyhteyshankkeita ovat Tampere-Pori/Rauma ratavälien kehittämisselvityksien toimenpiteet, joita Väylävirasto suunnittelee ja toteuttaa yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Kehittämisselvityksen lisäksi Porin tie- ja katuverkkoselvityksen yhteydessä on tutkittu Pori-Mäntyluoto -radan kaikkien tasoristeyksien poistamista. Maakunnallisena tavoitteena on myös henkilöjunaliikenteen käynnistäminen Rauma-Kokemäki -radalla vuonna 2024. Suurta kiinnostusta herättää myös Digirata ja sen pilotointi Tampere-Pori/Rauma-radalla. Raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu VT 2:n kehittäminen ja VT 8:n perusparannus sekä Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Lentoyhteyksien osalta Satakunnan tulee päästä yhdenvertaiseen asemaan muiden yli kolmen tunnin matkan päässä pääkaupungista olevien maakuntakenttäalueiden kanssa. Ajankohtaisia hankkeita valtatiellä 8 ovat syksyllä 2021 valmistuvat ohituskaistat Luvialle sekä Eurajoen keskustan tie- ja risteysjärjestelyt 2021–2023. Valtatielle 2 laaditaan Porin keskustan kohdan tiesuunnitelmaa, joka tähtää tieosuuden nelikaistaistamiseen ja turvallisuuden parantamiseen. Vientimaakunnalle tärkeät lentoliikenneyhteydet Porista Helsinkiin jatkuvat Porin kaupungin tukemana koronakriisin aiheuttaman tauon jälkeen supistetusti.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

EK:n heinäkuun suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen suhdannetilanne on alkukesän kohentumisesta huolimatta pysynyt edelleen hivenen normaalia heikompana (saldoluku -4). Alueen teollisuuden, rakentamisen ja palveluiden yritykset arvioivat kuitenkin suhdanteiden lähikuukausina yleisemmin kohentuvan (28 % vastaajista) kuin heikkenevän (9 %). Myös syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan yritysten suhdannenäkymät ovat nousseet keväästä. Satakunnassa yleisten suhdannenäkymien saldoluku oli +14, joka on kuitenkin alempi kuin koko maassa keskimäärin (+22). Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat Satakunnassa myönteiset, mutta kannattavuusodotukset ovat heikentyneet. Kustannusten nopea nousu uhkaa kasvua. Satakunnassa suuret yritykset investoivat, mutta pk-yrityksissä epävarma tilanne jarruttaa investointien liikkeellelähtöä. Henkilöstön määrän arvioidaan kuitenkin seuraavan vuoden aikana useammin kasvavan kuin vähenevän.

Teollisuuden uudet tilaukset kasvoivat Tilastokeskuksen mukaan koko maassa keskimäärin vuoden 2021 tammi-kesäkuussa 27 % vuoden takaisesta. Tämä näkyy myös Satakunnassa, jossa teollisuuden liikevaihto kasvoi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 7,8 %. Meriteollisuudessa on voimakasta kasvua, ja mm. Rauma Marine Constructions Oy:n tilauskanta ulottuu pitkälle kuluvan vuosikymmenen puoliväliin asti. Myös paperiteollisuuden parantunut tilanne on näkynyt esimerkiksi Rauman sataman liikennemäärissä. Maakunnan oman yritystoiminnan ohella Varsinais-Suomen tilanne heijastuu myös Satakuntaan. Esimerkiksi Valmet Automotive palkkaa lisää työntekijöitä Salon akkutehtaalle. Satakunnasta käy jo nyt päivittäin yli neljäsataa henkilöä töissä Uudenkaupungin autotehtaalla.

Venator ilmoitti sulkevansa Porin pigmenttitehtaan lopullisesti vuoden 2022 alussa. Tehtaalla työskentelee tällä hetkellä noin 90 työntekijää. Tehtaalta vapautuvan työvoiman työllistymistä helpottavat alueella meneillään olevat suuret teolliset investoinnit ja niissä syntyvät uudet työpaikat.

Ruokaketjun kokonaistilanne on säilynyt melko vakaana. Raaka-aineiden, työvoiman ja muiden tuotantopanosten saamisessa ei ole ollut merkittäviä ongelmia, mutta rahtikustannusten nousu haittaa erityisesti elintarvikkeiden vientiyrityksiä. Alkutuotannon kannattavuudessa keskeiset haasteet liittyvät sääolosuhteista johtuneisiin vaihteleviin satoihin ja rehukustannusten nousuun. Maatilojen ja jalostusyritysten investointihalukkuus on jatkunut Satakunnassa aktiivisena.

Turvetuotannon työpaikkojen arvioidaan vähentyvän Satakunnassa noin 250:llä, joista suurin osa Pohjois-Satakunnassa. Korvaaviksi tulonlähteiksi ja aluetalouden uudistajiksi pyritään löytämään liiketoimintamahdollisuuksia vihreästä kasvusta, kiertotaloudesta ja resurssiviisaudesta sekä digitaalisuudesta. Toimia voidaan rahoittaa mm. EU:n

oikeudenmukaisen siirtymän tuen (JTF, Just Transition Fund) avulla, jonka tukitoimet käynnistyvät vuoden 2022 alussa.

Rakennusteollisuus RT ry:n mukaan Satakunnan talonrakentamisen suhdannetilanne on rakennusalan toimijoiden osalta koettu tyydyttävänä tai jopa hyvänä. Rakennuttajat, suunnittelijat ja urakoitsijat odottavat töiden määrän kasvavan kevään ja kesän aikana talvikauden verrattuna. Lupakehityksen perusteella uudisrakentaminen näyttäisi kuitenkin hidastuvan. Satakunnassa suurista rakennushankkeista esimerkiksi Metsä Groupin Rauman sahan ja BASFin akkumateriaalitehtaan rakentaminen etenee suunnitellusti. Kotitalouksien korjausrakentaminen on toisaalta kasvussa ja tukee rakentamisalan pienyrityksiä.

Satakunnassa kaupan liikevaihto on kasvanut jo viime vuoden toiselta vuosipuoliskolta alkaen. Majoitus- ja ravitsemisalalla lähiajan kehitykseen saattaa kuitenkin edelleen vaikuttaa aika ajoin heikentyvä koronatilanne ja mahdolliset rajoitustoimenpiteet. Koronakriisi on kiihdyttänyt erikoiskaupan ahdinkoa kaupunkien keskustoissa, ja uusien yrittäjien saaminen alalle tai omistajanvaihdokset vaikeutunevat entisestään.

Sotealan tilanne on erittäin haastava. Vaikka koronaepidemia on Satakunnassa pysynyt hallinnassa, niin alalla on jouduttu tekemään raskaat epidemian varautumis- ja torjuntatoimenpiteet kuten koko Suomessa. Toimet ovat aiheuttaneet tuntevia lisäkustannuksia sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Sote-alalla esim. vanhushpalveluihin erikoistuneet yksityiset yritykset kamppailevat talousvaikeuksissa mm. kuntien kiristyneen ostopalvelupolitiikan takia.

Maakunnan teollisuuspuistoissa investoidaan merkittävästi. Suunnitteilla on useampikin bio- ja kiertotalouteen liittyvä merkittävä investointihanke. Meri-Poriin on suunnitteilla BioEnergo Oy:n mm. bioetanolia ja nesteytettyä biokaasua tuottava laitos. Alueelle suunnitellaan myös vanadiinin tuotantolaitosta. Suomen Hyötytuuli Oy suunnittelee Porin Tahkoluodon merituulipuiston laajennusta. Lisäksi Porin satamaan on suunnitteilla investointeja uusiin laitureihin ja terminaalialueisiin.

Harjavan suurteollisuuspuistossa Fortum aikoo rakentaa hydrometallurgian kierrätyslaitoksen, jossa tullaan kierrättämään mm. sähköautojen litiumakuissa käytettyjä metalleja. STEP Oy puolestaan suunnittelee kiertotalousvoimalaitoksen rakentamista. Uusimpana avauksena esillä on ollut Suomessa ensimmäisenä vihreän vedyn tuotantolaitoksen rakentaminen. P2X Solutions hakee hankkeelle julkista tukea. Boliden toteuttaa Harjavallassa ja Porissa mittavaa kupari- ja nikkelituotannon kasvattamiseen tähtäävää investointiohjelmää. Merkittäviä investointeja on myös Luvatalla Porissa. BASF:n akkumateriaaleja valmistavan tehtaan rakentaminen Harjavaltaan alkoi keväällä 2020. Tuotantolaitoksen odotetaan aloittavan toimintansa vuonna 2022 luoden yli 100 uutta työpaikkaa. Vielä ei ole

tiedossa, miten Vaasan hovioikeuden kesäkuussa tekemä ympäristöluvan kumoaminen ja palauttaminen aluehallintoviraston käsittelyyn vaikuttaa hankkeeseen.

Raumalla Metsä Groupin sahan tuotannon on määrä käynnistyä vuoden 2022 kolmannen neljänneksen aikana. Suoraan laitos tulee työllistämään noin 100 henkilöä ja koko arvoketjussaan noin 500 henkilöä. Rauman kauppakeskushankkeen valmistelevat työt jatkuvat. Rauman keskusta-alueelle rakennetaan Karin kampus –hankekokonaisuutta. Hana- ja vesikalustevalmistaja Oras Group investoi Raumalle muovikromaamoon. Rakentaminen alkaa vuoden 2022 alkupuolella. Rauman satamassa Petäjängin satama-alueella jatkuu konttikentän rakennustyö. Meri- ja raskaan konepajateollisuuden yritysalue Seaside Industry Park Raumalla valmistaudutaan uuden tuotantohallin rakentamiseen. Myös Järviuotoon johtavan pengertien rakentaminen on aloitettu. Mittavia aurinkoenergiainvestointeja on suunnitteilla mm. Raumalla ja Pohjois-Satakunnassa.

Aluetalouden kannalta on merkittävää, että Olkiluodon 3. ydinvoimalaitoksen rakennustekniset työt jatkuvat. Olkiluodon kolmosreaktori aloittaa Teollisuuden Voiman tiedotteen mukaan säännöllisen sähköntuotannon kesäkuussa 2022.

Yritysten perustamisaktiivisuus on pysynyt Satakunnassa korkealla tasolla. Vuonna 2020 Satakunnassa perustettiin reilut 1 200 yritystä, mikä on saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Starttirahalla tai työttömyysetuudella yritystoiminnan aloitti viime vuonna 317 henkilöä. Lopettaneita yrityksiä oli viime vuonna noin 850. Määrä nousi noin 140:llä vuodesta 2019. Konkurssiin haettujen yritysten määrä väheni vuonna 2020. Tänä vuonna tammi-elokuussa vireille pantujen konkurssien määrä on ollut sama verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan. Koronavirustilanteen myötä konkurssiin hakemista rajoitettiin määräaikaisella lakimuutoksella. Uusin väliaikaislaki, joka on voimassa helmikuun alusta syyskuun loppuun 2021, estää velkojia hakemasta yrityksiä konkurssiin lyhytkestoisten maksuvaikeuksien vuoksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työmarkkinatilanne on monilla mittareilla mitattuna nopeasti palautumassa koronavirusta edeltävälle tasolle. TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja on tammi-elokuussa avautunut Satakunnassa yli 40 % enemmän kuin vuonna 2020 vastaavaan aikaan. Uusien avoimien työpaikkojen määrä ylittää myös vuosien 2019 ja 2018 tason. Työvoiman kysyntä on kasvanut etenkin työntekijätason ammateissa teollisuuden ja rakentamisen ammattialoilla sekä kaupassa ja muilla palvelualoilla. Myös esimerkiksi teollisuuden asiantuntija- ja erityisasiantuntijatehtävissä työvoiman kysyntä on palautumassa parin vuoden takaiselle tasolle. Työllisten määrä Satakunnassa on työvoimatutkimuksen mukaan tänä vuonna kahden ensimmäisen vuosineljänneksen aikana silti hieman laskenut viime vuodesta.

Tilastokeskuksen työ- ja elinkeinoministeriölle tuottamien työnantajahaastattelujen perusteella viime vuonna 36 % työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Rekrytointiongelmien lieventyivät hieman edellisestä vuodesta. On odotettavissa, että rekrytointiongelmien kasvavat uudestaan koronakriisin hellittäessä. TE-toimiston syyskuussa laatiman ammattibarometrin mukaan seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan Satakunnassa terveydenhuollon ja sosiaalialan ammattiteissa. Paljon pulaa on lähihoitajista ja psykologeista. Sote-alan oppilaitoksissa koetaan pulaa myös alalle soveltuvista koulutettavista. Myös teollisuuden ja rakentamisen ammattiteja on noussut laajemmin työvoimapula-ammattien joukkoon. Sen sijaan niiden ammattiteiden määrä, joissa työnhakijoista on ylitarjontaa, on vähentynyt keväästä. Korona-ajan vaikutus näkyy vielä esimerkiksi linja-autonkuljettajien ja muusikoiden heikkona työllisyystilanteena.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Väestömuutokset ovat näkyneet nuorten ja työikäisten määrän vähentymisenä. Maakunnan haasteena on alueen työmahdollisuuksien ja tunnettuuden parantaminen. Negatiivinen väestökehitys ja kasvava työvoiman kysyntä haastavat myös työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton palvelut. Satakunnassa on meneillään useita kansainvälisten rekrytointien lisäämiseen tähtääviä hankkeita, mm. Prizztechin hallinnoima Talent Hub Robotics ja seutukaupunkien osaavan työvoiman saatavuuden hanke. ELY-keskus pyrkii helpottamaan yritysten kasvavaa osaajapulaa mm. yritysälhtöisellä RekryKoulutuksella ja panostamalla kv-rekrytointipalveluiden kehittämiseen.

Satakuntaan on saatu viime vuosina useita merkittäviä koulutuspanostuksia kohdistuen erityisesti maakunnassa voimakkaasti kasvavaan automaatio- ja robotiikkaklusteriin. Alan insinööri- ja DI-tutkintoon johtavaa koulutusta on järjestetty mm. työvoimakoulutuksena ja muuntokoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja Porin yliopistokeskuksessa. Myös koodarikoulutusta ja rakennustekniikan koulutusta on järjestetty SAMKissa osaajapulan helpottamiseksi. Porin yliopistokeskus on lisäksi mukana valmistelussa, joka tähtää ohjelmistotekniikan sovellutuksiin liittyvään diplomi-insinöörien pilottikoulutukseen kolmella eri paikkakunnalla, joista Pori on yksi.

Satakunnan korkeakoulutuksen kehittämistä hiljattain selvittäneen Kalervo Väänänen raportin mukaan vartenotettava vaihtoehto on nykyisen yliopistokeskusmallin kehittäminen sen sijaan että tavoiteltaisiin omaa yliopistoa. Tekniikan alueellisen koulutusvajeen poistamiseksi Väänänen ehdottaa, että Porissa tulisi aloittaa yliopistollinen tekniikan alan kandidaattikoulutus ja perustaa toinen maisteriohjelma nykyisen tietotekniikan lisäksi. Ylioppilaspohjaisen korkeakoulutuksen lisääntyminen vahvistaisi maakunnan elinvoimaa tarjoamalla koulutusmahdollisuuksia oman maakunnan nuorille ja toimisi vetovoimatekijänä tänne muuttaville. Toinen vaihtoehto voisi olla tekniikan maisteriohjelmien lisääminen. Jos tekniikan kandidaattikoulutusta maakunnassa lisätään, on samalla pohdittava sitä, miten

hakijapotentiaalia voidaan kasvattaa. Turun yliopiston kampus Raumalla sekä varhaiskasvatuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen antavat maakunnan koulutukseen lisä-
vahvuutta. Diakonia-ammattikorkeakoulun toiminnan säilyminen alueella on tärkeää erityisesti sote-alan kehittämisen kannalta. Yhteisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen ja opiskelupolkujen rakentamiseen toiselta asteelta ammattikorkeakouluun ja amk-tutkinnoista maisteriopintoihin eri asteen oppilaitosten yhteistyötä syventämällä on Satakunnassa hyvät mahdollisuudet.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Lomautukset ovat kevään jälkeen nopeasti vähentyneet ja myös muiden työttömien määrä on vähentynyt työvoiman kysynnän kasvun ansiosta. Satakunnassa oli elokuun lopussa noin 9 100 työtöntä työnhakijaa, joka on yli 2 200 henkeä vuoden takaista vähemmän ja enää vajaat pari sataa henkeä enemmän kuin kaksi vuotta aikaisemmin. Koronarojoitusten purkaminen on parantanut etenkin palvelusektorin työllisyystilannetta. Myös teollisuuden lomautuksia on purkautunut. Suuremmista ammattialoista lähinnä vain kuljetusalalla on vielä merkittävästi enemmän työttömiä kuin kaksi vuotta sitten. Alle 30-vuotiaiden työttömien määrä on jo laskenut kahden vuoden takaista alemmaksi, mutta myös useimmissa muissa ikäryhmissä lähestytään koronakriisiä edeltävää tasoa. Toisaalta kaikkein vanhimmissa ikäryhmissä työttömyys laskee hitaasti. Lisäksi työttömyyden rakenteen vaikeutumisesta kieli se, että yli vuoden yhtäjaksoisesti työttöminä olleiden pitkäaikaisyöttömien määrä on jo kaksi vuotta ollut kasvussa.

Tänä vuonna päättyneissä yt-neuvotteluissa irtisanottujen määrä on jäänyt melko vähäiseksi, eikä suuria yksittäisiä irtisanomisia ole ollut. Myös lomautettujen määrä on laskenut jo lähelle koronaa edeltänyttä tasoa. Työttömyyden vähentymisen jatkuminen nykyistä tahtia edellyttäisi kuitenkin myös vaikeasti työllistyvien ryhmien, kuten ikääntyneiden ja pitkäaikaistyöttömien, työllistymisen paranemista.

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 130 551 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 596 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 834.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säkylä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 66 544 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 174 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 700.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Satakunta

Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 18 163 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 157 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 771.

Pohjois-Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

6 Pirkanmaa

Pirkanmaan väestö oli vuoden 2021 kesäkuussa 524 000 henkilöä ja huoltosuhde 60 %. Alueen väestörakenteesta alle 15-vuotiaiden osuus on 15 %, 15-24-vuotiaiden 12 % ja 25-39-vuotiaiden 21 %. Yli 65-vuotiaita on vastaavasti 21 % koko väestöstä. 40-64-vuotiaat kattavat maakunnan väestöstä 31 prosenttia. Työvoiman määrä oli 250 000 henkilöä ja työllisyysaste 71,2 %. Vuoden 2021 alkupuoliskolla Pirkanmaalla oli noin 38 000 toimipaikkaa, joissa työskenteli yli 150 000 henkilöä. Aloittaneita yrityksiä kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä oli lähes 1 200 kpl. Konkurssien määrä tammi-kesäkuun välillä vuonna 2021 oli samaa luokkaa kuin vuotta aiemmin, eikä henkilöstömäärässäkään tapahtunut muutoksia edellisen vuoden tilanteeseen.

Työttömien ja lomautettujen määrä laski vuositasolla vertailtaessa. Syksyn 2021 tilanne näyttää selvästi paremmalta. Tosin nyt on tullut signaaleja työvoiman saannin ongelmista. Avoimien työpaikkojen keskimääräinen kertymä vuoden 2021 tammi-elokuussa oli 10 083 kpl. Se on suurin 15 vuoteen vastaavia kuukausia vertailtaessa.

Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	-	--	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pirkanmaan talous koheni alkuvuonna hyvää vauhtia. Taloudessa suurimmat muuttujat olivat työllisyysaste sekä yritysten liikevaihto että tuloksen kehityssuunta. Velka-aste pysyi entisellään. Ulkomaiset investoinnit painottuivat alueellisesti Uudellemaalle, Varsinais-Suomeen sekä Pirkanmaalle. Eniten investointeja kohdistui ICT-sektorille sekä liike-elämän palveluihin. Houkuttelevimmat sijoituskohteet olivat ohjelmistoalalla, sosiaali- ja

terveyspalvelujen tuottamisessa sekä yritys- ja asiantuntijapalveluissa. Yritysten lukumäärä alkuvuoden aikana pysyi lähes vakiona. Kasvua tuli muutamia satoja vuositasolla, kun huomioidaan sekä lopettaneet että aloittaneet yritykset. Viennin arvo olisi ennakkotietojen perusteella loppuvuodesta kasvava, eli Pirkanmaan vientiyritysten tilanne näyttää erittäin valoisalta. Merkittävin asia on se, että tavaraliikenteen toimivuus on todettu hyväksi ja tuotannon kapeikot ovat todennäköisesti helposti hoidettavissa. Ongelmaksi syntyy osaavan työvoiman saanti.

Alueen vahvuudet ovat entisellään. Yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat toimivat, mutta seutukuntien maantiet ovat vain kohtalaisessa kunnossa, kuten myös valtaosa siltaverkostosta. Nämä vaatisivat jatkuvan ylläpidon lisäksi panostuksia uudistamiseen. Esimerkiksi kuljetusalan yrittäjät antavat tiestön kunnosta arvosanan välttävä. Myös Tampereen seutukunnan ja Tampereen kaupungin alueen katu- ja tieverkosto on jatkuvan kehityksen alaisuudessa. Toiminnassa oleva ratikka tuo kaupunkiin ennen kaikkea suuremman keskuksen leimaa ja parantaa yhteyksiä sekä vähentää bussiliikenteen tarvetta keskusta-alueen osalta.

Kokonaisuudessaan Pirkanmaan merkitys tavaraliikenteessä on 10 prosenttia koko maan tavaraliikenteestä, ja liikennemäärät ovat Tampere-Helsinki-välillä maan kolmanneksi suurimmat. Tampereen henkilöratapihan investointi tulisi aloittaa hyvin nopealla aikataululla. Vaikka sen kustannus on merkittävä, on toimenpide tärkeä. Päärataan panostaminen yleisesti on ajankohtainen asia. Samoin Pirkkalan lentokentän käyttöasteen nosto. Tieverkon monipuolinen kunnossapito olisi tärkeintä, sillä valtaosa tavaraliikenteestä alueella kulkee rekkaliikenteen muodossa: osuus on yli 2/3 koko tavaraliikenteestä. Tarpeellinen rahoitus kuitenkin puuttuu.

Pirkanmaan sijainti valtakunnan keskiössä mahdollistaa monia asioita, ja varsinkin Tampere on vuodesta toiseen suosituimpien asuinkuntien joukossa. Tämän tueksi asumisen, liikkumisen ja työmarkkinoiden on oltava toimivia kokonaisuuksia. Asuntojen hintojen sekä vuokratason olisi syytä olla houkutteleva. Myös julkisen liikenneverkon, kuten myös yksityisautoilun, toimivuus vaatii huomioimista. Talouden kasvu tarvitsee työvoimaa, mikä on yritysten ilmoituksistakin nähtävissä. Kansainvälinen kauppa on kuitenkin ratkaisevaa kasvun kannalta. Haaste Pirkanmaalla on investointihalukkuus. Odotukset ovat kuitenkin parempaan päin muutamien hyvin signaalien perusteella; Yrityskauppojen määrä on kasvu-uralla.

Tampereen ydinkeskustan uudistuu kannen alueen hankkeilla: lähes miljardin euron rakennushanke käynnistyy piakkoin Tampereella. Kannen alue on sarja hankkeita noin parin kilometrin matkalla tavara-aseman pihan uudisrakennuksista aina Uros-areenan eteläpuolelle Viinikkaan saakka. Alueen kehitystyö etenee hanke kerrallaan. Ratapihasta tulee yleissuunnitelman mukaan kaupunkitilaa ja luvassa on uutta arkkitehtuuria, puistoa, lisää

asukkaita ja työpaikkoja. Tampereen Hiedanrannan alueelle on suunnitteilla asuntoja jopa 25 000 asukkaalle ja 10 000 työpaikkaa. Monitoimiareenan rakentamisen ensimmäinen vaihe on valmis, ja hankkeen on arvioitu kokonaisuudessaan valmistuvan vuosina 2023–24. Tullin alueen tarkempi suunnittelu ja yleisten alueiden investoinnit ovat jaksottamatta. Tullin alueen suunnitelmassa on noin 116 000 kerrosneliömetriä uutta rakennusoikeutta, josta 72 000 kerrosneliömetriä asumista.

Uusiutuvan energiakapasiteetin kasvaessa tuotannoltaan vaihtelevan energiatuotannon osuus lisääntyy. Jäteveden keskuspuhdistamo valmistuu vuonna 2024. Valmistuttuaan se käsittelee Tampereen, Kangasalan, Ylöjärven, Lempäälän, Vesilahden ja Pirkkalan jäteveden. Tampereen Kaleva-Hakametsän alueelle suunnittelussa on uusi asuinyhteisö palvelukeskittymineen. Vuoreksen asuinalue on nopeasti kasvava ja vaatisi tällä hetkellä kaupallisten palvelujen merkittävää lisäämistä. Tampereen ja Lempäälän välinen liikenne kaksinkertaistuu 20 vuodessa. Teiden rakentamisen liitännäisenä Lempäälä ja Pirkkala haluavat kaa-voittaa alueelle uusia laajoja yritystonttialueita ja asuinalueita. Alueelle syntyy noin 20 000 uutta työpaikkaa, ja sinne sijoittuu noin 15 000 uutta asukasta. Suunnitelmissa Tampereen kasvun pääpainopiste on Lempäälän suunnassa, kohti Helsinkiä. Vaikka Tampereen seudulle saadaan lisää joukkoliikennettä, se ei riitä estämään ruuhkia. Lisäksi yksityisautoilu todennäköisesti kasvaa lähivuosien aikana, jolloin myös tämä otettava huomioon kaupunkisuunnittelussa. Tampereen seutu on myös keskeisten valtateiden risteyskohta, joten ohittavaa liikennettä ja logistisia kuljetuksia on paljon. Valtatie 3:n oikaisu tehdäänkin ennen kaikkea valtakunnallista liikennettä varten. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähi-alueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja vaikuttava. Tampere on panostanut valtavasti kaupungin kehittämiseen, koska sen väkiluku kasvaa muutamalla tuhannella joka vuosi. Pelkästään keskustaan muuttaa ennusteen mukaan tuhat uutta asukasta joka vuosi seuraavat parikymmentä vuotta. Kaupunki panostaa vetovoimaisuuteen ja kilpailukykyyn.

Maaseudun kehittäminen sekä nykyisten toimintojen ylläpito vaatisi panostusten tarkempaa kohdentamista. Pirkanmaan seutukunnat ovat kuitenkin selviytyneet kohtalaisen hyvin jatkuvasta muutoksesta, varsinkin väestön ikääntymisen vaikutuksista. Pirkanmaata voidaan kuvata väestörakenteen osalta Suomena pienoiskoossa. Väestöllinen huoltosuhde 60, kun koko maassa se on keskimäärin 61,5.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pirkanmaalla on noin 1 400 yritystä, joiden investoinnit ovat olleet merkittäviä vuoden 2021 aikana. Investoinnit on suunnattu ohjelmistoihin, koneisiin ja kalusteisiin sekä uusiin toimipaikkoihin; Uutena lisänä on yritysfuusiot ja ostot. Monen yrityksen toiminta on säilynyt vakaana tai jopa merkittävästi kasvanut, varsinkin informaatio- ja viestintäalalla sekä rahoitus- ja vakuutuslalla. Myös liike-elämän palveluiden tilanne näyttää hyvältä.

Perinteinen raskasteollisuus toimii hyvin, koska kysyntää on syntynyt vuoden kuluessa. Ongelmia syntyy edelleen puolivalmisteiden ja komponenttien saannissa, koska toimitusketjun pää on usein ulkomailla. Tämä on osaltaan hidastanut toiminnan ylläpitoa ja tarvittavaa kasvua. Samoin konttikaluston uupuminen on ollut haasteena. Markkinoiden kar-toittaminen on hyvällä alulla ja nykytilanteen hoitamisen vaatimat toimenpiteet ja uudet toimintakonseptit on otettu käyttöön.

Yksittäinen toimiala, joka kannattaa huomioida tilanteen poikkeuksellisuuden osalta on matkailu- ja majoitusala, joka Tampereella kesä kautena 2021 teki ennätysten. Vähittäis-kauppa, kuten ruokakauppa, menestyy nyt hyvin. Muun kuluttamisen kauppa pärjää edel-lisiä vuosia paremmin. Patoutunut kulutuskysyntä mm. kulttuurin, ravitsemistoiminnan sekä matkailun osalta on alkanut purkautumaan. Etätyö, osteruokailu, palveluiden saapu-minen kotiin sekä uudenlainen ajattelu matkailussa ovat todennäköisesti tulevaisuudessa-kin voimissaan. Näiden kasvu vaikuttaa palvelualan ja kaupan alan yritysten sekä työpaik-kojen määrän kasvuun sekä erilaiseen ajatteluun ostokäyttäytymisessä ja kuluttamisessa.

Pirkanmaan vientiin suuntautuneita yrityksiä on arviolta 1 500 kpl ja näiden viennin osuus 7 miljardia euroa. Vahvoja toimialoja vientisektorilla ovat metsäteollisuus, muovi- ja kumi-teollisuus sekä kemikaalien valmistus että konepajateollisuus ja metallituoteteollisuus. Uusien osaamisalueiden yritysten tilanne näyttää kokonaisuus huomioiden hyvältä. Näi-den yritysten vientikysyntä on jopa kasvanut. Useimpien toimijoiden tarve henkilöstön nopeaan palkkaamiseen sekä alihankintaketjun luomiseen on ollut asiakokonaisuutena esillä. Teollisuusvaltaisena alueena yritysten investointien merkitys on erittäin tärkeä Pir-kanmaalla. Pelkillä kehittämistoimilla on rajallinen vaikutus talouteen. Kokonaisuutena suurimmat toimialat kuten teollisuus, rakentaminen, kaupan eri tasot, liike-elämän palve-lut sekä yksityinen terveydenhuoltosektori tulevat olemaan talouden ja ennen kaikkea viennin vetureita, mutta varsinkin vientitakausten merkitys on huomattava.

Teollisuuden osalta mm. sahateollisuus pärjää hyvin, samoin myös kemiallinen metsäteol-lisuus. Konepajojen osaaminen korostuu investointihyödykkeiden tuottamisessa, joiden kysyntä on tällä hetkellä suuri. Liike-elämän palvelut ovat säilyttäneet tasonsa, ja alalla on näkyvissä merkittävää kasvua, kuten myös finanssisektorilla.

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa, ja myös korjausvelkaa pienennetään vanhan rakennuskannan osalta. Alueen palvelutarjonta rakentuu voimakkaasti Tampereen seutu-kunnan ympärille muodostuneen taajamakehän sekä maaseutumaisten keskustien lähei-syyteen. Suurin osa kauppakeskuksista tai hyvinvointikeskuksista sijaitsee Tampereen seu-tukunnan alueella. Näiden lisäksi reuna-alueiden kunta- ja kaupunkikeskustojen liepeillä palveluverkko on hyvällä tasolla ja sitä pidetään yllä. Asuntomarkkinat toimivat hyvin.

Liikenteen toimialalla joukkoliikenteen palveluntuottajien ja liikennöitsijöiden keskuudessa tulevaisuudesta on edelleen huolta. Alan taloudellinen tilanne ja yrittäjien tulevaisuus ovat keskiössä. Helpotusta on tullut, sillä kapasiteettia on nostettu pienin askelin ja asiakasvirta on kasvanut merkittävästi.

Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista on nostanut kasvuodotuksia niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta. Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevissa ratkaisuissa. Kehitystyötä ja kasvua on odoteltavissa älyteknologian osalta.

Pirkanmaa tekee merkittävää ilmastotyötä sekä siihen liittyvää kiertotalouden osaamisen kehittämistä niin julkisen kuin yksityisen sektorin osalta. Tämä luo osaltaan mahdollisuuksia olla kärkimaakunta uusien innovaatioiden syntymiseen. Osaamista on kehitettävä samoin kuin taloudellisia resursseja lisättävä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alkuvuosi 2021 koettiin työmarkkinoiden osalta vielä haasteelliseksi. Yritykset eivät ole löytäneet työvoimaa siinä mittakaavassa kuin olisi ollut tarvetta. Uusia avoimia työpaikkoja on tarjolla poikkeuksellisen paljon, tosin monet tarjotut työpaikat eivät välttämättä ole heti täytettäväksi tarkoitettuja.

Digitalisaation, ilmastoinnovaatioiden, uusiutuvien ja kierrätettävien tuotteiden sekä kehittyneiden palvelukonseptien luomiseen olisi nyt oikea aika. Osaaminen on vahvaa ja tarpeita syntyy jatkuvasti em. osa-alueille. Ongelmien ratkaisemiseksi yrityksiä on tavoitteena auttaa yhteistyötä tehostamalla, yhteistyöverkkojen syntymistä yritysten sekä muiden organisaatioiden välille edesauttamalla ja tietopohjan kehittämisellä yritysten tulevaisuuden tarpeille, ja antamalla näihin työkaluja, joita julkisella sektorilla on mahdollista käyttää. Erilaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen tulee myös kysymykseen, ja erilaisia toteuttamis- ja kehittämistapoja sekä hyviä rahoituksen toimintamalleja on oltava tarjolla, ja niitä pitää jatkossakin kehittää sekä ylläpitää.

Työllisyys kehittyy suotuisaan suuntaan, mutta se vaatii myös panostuksia julkiselta valalta sekä kotimaan yritysten halukkuutta lisätä henkilöstöä tai ainakin nykyisen työvoiman säilyttämistä. Uhkakuvia ovat kiinteistöjen arvon jatkuva aleneminen syrjäseuduilla, sukupolvenvaihdoksien väheneminen sekä tilakoon kasvun hidastuminen.

Työvoimatarpeet ja työvoiman saatavuuden varmistaminen korostuvat tulevaisuudessa. Tällä hetkellä kilpaileville yrityksille olisi edelleen tarjolla henkilöstöä, jolla olisi taitoa ja

tietoa. Osaamisen parantaminen kaikilla koulutustasoilla koetaan mahdollisuutena. Tilanteen haltuunotto edellyttää työvoimakoulutuksen vahvaa osallistumista yhteishankinta-koulutukseen sekä täydennys- että perustehtäviin vaadittavan perusosaamisen tarjoamista. Tämä vaatisi merkittävää rahoituksen määrän kasvua. Myös työnantajien olisi omalta osaltaan syytä käyttää yrityksen sisäisiä resursseja, jotta yrityksiin saataisiin uutta osaamista.

Aloja, joilla on selviä rekrytointiongelmia, ovat esimerkiksi sote-ala, metalliala, sähköala, rakentaminen, liikealan palvelut koulutustasosta riippumatta, majoitus- ravitsemisala, koulutussektori sekä ICT:n jotkut osa-alueet. Asiaan vaikuttaa mm. palkkauspolitiikka.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien tilanne on osittain huolestuttava, koska jokaisen talouden suuremman taantumman jälkeen osa työllisistä jää työttömiksi. Tällä hetkellä työttömien lukumäärä on huomattavasti alempi kuin vuotta aiemmin, ja nyt lähestytään aikaa ennen korona-aikaa. Seutukuntien osalta tilanne oli tuolloin lähes kaikissa samankaltainen. Muutokset ovat positiivisia, työttömyys laskee ja työvoiman kysyntä elpyy. Lomautettujen palaaminen töihin on ollut estävä tekijä huomattavasti suuremman työllisyyskriisin syntymiseen.

Pirkanmaan työllisyyden ongelma on tällä hetkellä rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys. Toinen haasteellinen asia on palveluiden piirissä olevien määrä. Heidän työmarkkina-asemaansa kannattaa miettiä tarkasti.

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne ja Kuhmoinen

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	-	--	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Etelä-Pirkanmaa**Valkeakoski, Akaa, Urjala**

Etelä-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylä-Pirkanmaa**Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki**

Ylä-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lounais-Pirkanmaa**Punkalaidun, Sastamala**

Lounais-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Luoteis-Pirkanmaa

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

7 Kanta-Häme

Kanta-Hämeessä asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 170 692 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 136 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 500.

Kanta-Häme	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Elpymistoimien siivittämä talouden toipuminen koronaviruspandemiasta ja maailman avautuminen näkyy pirteänä talouskasvuna. Tuoreen syyskuun suhdannebarometrin mukaan näyttää vihdoinkin siltä, että Hämeen yritykset uskovat kasvuun ja saavuttavat valtakunnallisen suhdannetason. Pk-yritysbarometri osoittaa alueen pk-yritysten suhdanneodotusten kääntyneen rivakkaan nousuun odotusten ollessa korkeimmillaan yli neljään vuoteen. Samanaikaisesti kuitenkin edelleen pahenevat osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat voivat muodostua talouden palautumisen esteeksi. Lisäksi esimerkiksi valmistavan teollisuuden haasteiksi ovat nousseet muun muassa komponenttipula ja kasvaneet tuotantokustannukset.

Kanta-Hämeen resilienssi on hyvä, mistä johtuen talouskriisien - myös koronaviruskriisin - vaikutukset näkyvät ja ovat näkyneet muuta maata lievempinä ja ajallisesti viiveellä. Vastavasti vaikutukset kestävät kauemmin ja kasvu palautuu muuta maata hitaammin ja loivempana. Tämä näkyy tällä hetkellä keskimääräistä hitaampana työttömyyden laskuna. Alueen monipuolinen elinkeinorakenne on muutosjoustavuuden kannalta vahvuus, ja julkisten työpaikkojen suuri osuus luo työllisyyteen vastustuskykyä. Yksityisen sektorin työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on vähäisempi verrattuna naapurimaakuntiin.

Julkiset työpaikat eivät ole laskusuhdanteessa vaarassa yhtä nopeasti, mutta eivät takaa toipumista tai pidemmän aikavälin uudistumista työllisyydessä tai tuotannossa.

Maakunta menestyy hyvin maakuntien välisessä muuttoliikkeessä ja kohtuullisesti maa-hanmuutossa. Vuonna 2020 maakunta kääntyi kasvu-uralle muuttovoiton osalta, ja kuntien välinen nettomuutto on ollut positiivista myös alkuvuoden aikana. Maakunnan sisällä väestökehityksessä on suuria eroja. Forssan seutu on haasteellinen Hämeenlinnan ja Riihimäen seutuihin verrattuna. Luonnollinen väestönlisäys on edelleen miinuksella.

Mökki- ja maaseutumatkailu on kasvussa ja näkymät hyvät. Koronakriisin myötä etä- ja monipaikkatyö on lisännyt vapaa-ajan asuntojen kysyntää. Poikkeamislupia, jotka mahdollistavat vapaa-ajan asunnon käyttötarkoituksen muutoksen vakituiseksi asunnoksi, on haettu runsaammin. Lisääntynyt vapaa-ajan asuntojen ja kesämökkien käyttö on lisännyt jonkin verran myös maatilojen tekemää erilaista palvelualan yritystoimintaa, kuten koneurakointia ym. töitä. Myös esimerkiksi rantojen ruoppausilmoitusten ja toimenpideilmoitusten määrät ovat kasvussa, ja kyselyt järvien kunnosta ovat lisääntyneet. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien merkitys koronaepidemian vauhdittamassa etätöiden yleistymisessä sekä monipaikkaisen asumisen mahdollistamisessa on Kanta-Hämeen tyyppiselle maakunnalle entistäkin oleellisempaa.

Sijainti osana Suomen kasvukäytävää laajaan metropolialueeseen kytkeytyen on merkittävä vetovoimatekijä. Kanta-Hämeen tavoitteena on se, että Suomen kasvukäytävä muodostaa yhä vahvemmin yhtenäisen työmarkkina-, liiketoiminta- ja yhteistoiminta-alueen, joka houkuttelee yrityksiä, osaajia ja kansainvälisiä sijoituksia. Kanta-Häme hyödyntää sijaintiaan, saavutettavuuttaan, kulttuuriympäristöjään ja luontoalueitaan kestäväällä tavalla monipuolisen asumisen vetovoimatekijöinä.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus vaikuttaa rakentamiseen ja alueidenkäyttöön ja sitä kautta esimerkiksi yritysten sijoittumiseen, suunnitteluprosesseihin, joustavuuteen ja nopeuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Hämeen kauppakamarin tuoreen syyskuun suhdannebarometrin mukaan Hämeen yritysten arviot lähikuukausien suhdannekehityksestä ovat jopa hieman parempia kuin yritysten arviot valtakunnallisesti. Muutos on positiivinen, sillä vielä kesäkuussa alueen yritysten suhdannearviot olivat edelleen hivenen varovaisemmat kuin maassa keskimäärin. Myönteistä on, että seuraavan kahden kuukauden aikana lähes 66 prosenttia vastanneista arvioi liikevaihtonsa pysyvän ennallaan tai kasvavan seuraavan kahden kuukauden aikana, kun kesäkuussa osuus oli 60 prosenttia ja huhtikuussa 49 prosenttia. Myös vastanneiden yritysten konkurssiriski on laskenut ja on nyt alempi kuin valtakunnallisesti.

Alueen yrityskentältä kuuluu viestiä vahvoista kasvunäkymistä ja vientiyritysten vientikirjojen täyttymisestä. Kasvunäkymiä on muun muassa valmistavassa teollisuudessa, logistikkassa ja rakentamisessa. Alue on vahvaa biotalouden, kiertotalouden, luonnonvara-alan kehittämisen ja siihen liittyvän liiketoiminnan aluetta. Koronaepidemia on muuttanut matkailijoiden arvomaailmaa tavalla, joka tukee Kanta-Hämeen matkailuprofilia ja matkailun kasvua.

Positiivisuus näkyy myös syyskuussa julkaistussa Pk-yritysbarometrissa. Alueen pk-yritysten suhdanneodotukset ovat parantuneet selvästi ja nousseet muuta maata myönteisemmiksi. Tämä on selvä muutos, sillä perinteisesti suhdannekäyrät ovat laahanneet hieman jälkijunassa maan keskiarvoon verrattuna. Maakunnan positiivisimmat odotukset löytyvät Hämeenlinnan ja vaatimattomimmat Hyvinkää-Riihimäki seudulta. Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat kohonneet reippaasti ja kääntyneet myös koko maata myönteisimmiksi. Tältäkin osin odotukset ovat positiivisimmat Hämeenlinnan ja vaatimattomimmat Hyvinkää-Riihimäki seudulla. Positiivinen kehityssuunta on myös yritysten kasvuhakuisuuden kääntyminen kasvuun. Voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikista yrityksistä on lisääntynyt ja ero koko maahan kaventunut. Eniten kasvuhakuisia yrityksiä on Hyvinkää-Riihimäki seudulla, kun taas Forssan seudulla osuus jää keskimääräistä matalammaksi.

Parantuneista näkymistä huolimatta pk-yritykset arvioivat edelleen lievästi vähentävänsä investointeja lähiaikoina. Investointiodotusten heikko kehitys kertoo siitä, että epävarmuus talouskasvun ja toimintaympäristön muutoksesta on edelleen suuri. Reaktio on ymmärrettävä ennen kuin nähdään se, miten rokotus- ja rajoitustilanne kehittyy syksyn aikana, taittuuko tuotantokustannusten nousu, miten kulutuskysyntä palautuu, mitä etätyöstä lähityöhön palaaminen aiheuttaa jne. Huoli yleisestä suhdannetilanteesta ja taloustilanteesta korostuu myös koko maahan verrattuna. Kysyttäessä yrityksen kehittämisen pahimmista esteistä Kanta-Hämeen yrityksistä 23 prosenttia näki sen pahimpana kehittämisen esteenä, kun koko maassa näin vastasi 20 prosenttia. Tämä korostuu varsinkin Hämeenlinnan ja Forssan seuduilla. Ongelmat työvoiman saatavuudessa nousevat niin koko maassa kuin Kanta-Hämeessä toiseksi pahimmaksi ulkopuoliseksi kehittämisen esteeksi.

Positiivisesta suunnasta huolimatta ilmassa leijuu edelleen epävarmuustekijöitä, jotka ovat kuitenkin toimialakohtaisia. Kasvanut kysyntä on aiheuttanut raaka-aineiden hintojen nousua ja tiettyjen materiaalien ja mm. puolijohteiden saatavuudessa on haasteita. Tämä voi pahentuessaan vaikeuttaa tiettyjen teollisuudenalojen ja sitä kautta viennin kasvua. Myös työvoiman saatavuus voi toimialoittain muodostua talouden palautumisen esteeksi.

ELY-keskuksen myöntämän rahoituksen kysyntä on jatkunut talouden piristymisen myötä vahvana, eikä korona-aikakaan vähentänyt yritysten kiinnostusta kehittämiseen ja

investointeihin. Yritystukirahoitus on kiinnostanut laajalti. Yritystapaamisia tehtiin verkon välityksellä lähes entiseen tapaan. Korona-ajan mukanaan tuoma pysähdys näyttäisi jääneen melko lyhyeksi. Samalla se on kuitenkin antanut mahdollisuuden miettiä yrityksen talouden ja toiminnan suuntaamista. Uudelleensuuntaukset ovat kuitenkin edellyttäneet, että yrityksen taloudellinen asema oli suhteellisen hyvä jo ennen koronaa. Miettimiset näkyvät tänä vuonna investointi- ja kehittämishankkeina, joihin on sisältynyt myös jonkin verran yritysten kansainvälistymisen suunnittelua. Kansainväliset markkinat ja niille suunnattu vienti on nyt isojen muutosten keskellä. Alueen vientiyritykset ovat hyödyntäneet laajalti rahoituksia päättyvän ohjelmakauden osalta ja mahdollisuuksia on jatkossa lisää. Vallitsevasta koronatilanteesta huolimatta yritysten suunta on ollut selkeästi kohti koronan jälkeistä aikaa ja moni yritys painaa jo kaasu pohjassa toimintansa suhteen.

Muun muassa yritysten kehittämisavustusta myönnettiin alkuvuoden aikana Kanta-Hämeen yrityksille selvästi vuodentakaisesta enemmän. Suurin osa rahoituksesta (83 %) kohdistui teollisuuteen. Seuraavaksi eniten rahoitusta kohdistui tukku- ja vähittäiskauppaan (10 %) ja lisäksi myös esimerkiksi majoitus- ja ravitsemustoimintaan sekä informaation ja viestinnän toimialalle. Alkuvuonna myönnettyillä yritysten kehittämisavustuksilla mahdollistetaan kaikkiaan 8 miljoonan euron arvoiset hankkeet. Hankkeiden arvioidaan lisäävän liikevaihtoa noin 61,3 miljoonaa euroa, josta viennin kautta 22,1 miljoonaa. Kehittämissankkeilla myötävaikutetaan myös 146 uuden työpaikan syntyyn. Monissa hankkeissa edistetään vähähiilisyttä. Maaseudun yritystukia myönnettiin vastaavaa ajankohtaa vähemmän. Avustuksia kohdistui mm. elintarvikeyritysten investointeihin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä on enemmän kuin vuosi sekä myös kaksi vuotta sitten. Hämeen Uusyrityskeskukseen asiakaskäynneistä entistä suurempi osuus on päätynyt yrittämisen polulle. Tänä vuonna pelkästään tammi-heinäkuussa on perustettu 101 yritystä kun viime vuoden kokonaismäärä oli 135. Kriisiajassa esiintyvien epävarmuustekijöiden ohella vahvana vaikuttimena on ollut innovatiivisuus. On tehty rohkeita lähtöjä, kun on pohdittu mielenkiintoisia yritysideoita. Konsepteja, segmenttejä ja erilaistamista on mietitty huolella. Osa avauksista saattaa olla jopa kansallisesti merkittäviä ja tuoda alueelle uutta elinvoimaa. Toinen, jopa silmiinpistävä ilmiö on ollut, että esimerkiksi ravintola- ja kahvila-alan heikoista toimintaedellytyksistä huolimatta on tapahtumassa rohkeita pelinavauksia. Kun alalta poistuu yksi toimija, toinen näkee siinä mahdollisuuden.

Maatalouden investointiaktiivisuus on pysynyt ennallaan edellisestä vuodesta ja on edelleen pitkän ajan keskimääräisellä tasolla. Maakunnittain vertailtuna aktiivisuus on kasvanut Päijät-Hämeessä, kun taas Kanta-Hämeessä tahti on hieman hiipunut. Sukupolvenvaihdosten määrät ovat kasvaneet merkittävästi edellisten vuosien vastaavilta ajanjaksoilta. Maataloudessa investointeja ja sukupolvenvaihdoksia suunnitellaan pitkällä jännteellä, eikä koronatilanteella ole ollut merkittävää vaikutusta maatilojen investointihalukkuuteen. EU:n uuden ohjelmakauden kansallisen CAP-suunnitelman hyväksyminen tuo taas vakautta tulevien vuosien sukupolvenvaihdosten ja investointien suunnitteluun.

Maataloudessa kuiva kesä on heikentänyt satonäkymiä. Metsätalouden vahva kasvu jatkuu. Puun hinnan nousu näkyy rakentamisessa, ja esimerkiksi maatalousrakentamisessa on jossain määrin pohdintaa siitä, onko nyt oikea hetki rakentamiseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Hämeen kauppakamarin tuoreen suhdannebarometrin mukaan niiden yritysten osuus, jotka arvioivat henkilöstömäärän pysyvän ennallaan tai kasvavan seuraavan kahden kuukauden aikana, on kasvussa. Elokuun osaajakyselyssä hieman yli puolet vastanneista yrityksistä arvioi, että rekrytointitarve kasvaa merkittävästi tai jonkin verran seuraavan kuukauden aikana. Arviot rekrytointitarpeista vaikuttavat kuitenkin varovaisemmilta kuin keskimäärin Suomessa. Rekrytointitarpeiden arvioidaan kasvavan alueella edelleen kahden-kolmen vuoden sisällä. Yritykset tarvitsevat osaajia erityisesti tekniikan sekä kaupan alalta. Lisäksi tietojenkäsittely ja tietoliikenneala korostuvat. Parantuneet työllisyysodotukset näkyvät myös syksyn Pk-yritysbarometrissa. Kaikissa Kanta-Hämeen seutukunnissa yritykset ennakoivat henkilöstön määrän lisääntyvän seuraavan vuoden aikana. Työllisyysodotukset ovat selvästi parantuneet keväästä ja nousseet jo lähes valtakunnan tasolle. Seutukunnittain työllisyysodotukset ovat suurimmat Forssan seutukunnassa, mutta erot ovat pieniä.

Vilkastunut työvoiman kysyntä näkyy julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvuna. Työvoiman kysyntä on ollut huhtikuusta alkaen erittäin vilkasta, ja uusia avoimia työpaikkoja on ollut kuukausittain enemmän kuin kertaa-kaan vastaavaan ajankohtaan tilastojärjestelmän mittausjaksolla vuodesta 2006. Samanaikaisesti työttömyyden lasku on ollut keskimääräistä hitaampaa. Ammateissa on samanaikaisesti sekä työvoimapulaa että työttömyyttä, kun osaamis- ym. vaatimukset eivät kohta. Rakentaminen on esimerkki alasta, jolla työnantajat samanaikaisesti raportoivat ongelmista työvoiman saatavuudesta ja työttömyys on kohtalaisen korkea.

Kysyntää on nyt laaja-alaisesti eri alojen osaajista. Vuoden aikana eniten kysyntää on ollut lähihoitajista, toimisto- ja laitossiivoojista, kone- ja metallipajatuotteiden kokoonpanijoista, myyjistä, sairaanhoitajista, rahdinkäsittelijöistä ja varastotyöntekijöistä, talonrakentajista, avustavista keittiötyöntekijöistä, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, sosiaalialan ohjaajista ja neuvojista, betonituote- ym. teollisuuden prosessityöntekijöistä, kuorma-auton- ja erikoisajoneuvojen kuljettajista, myyntiedustajista, rakennusalan avustavista työntekijöistä, kirvesmiehistä ja rakennuspuusepistä sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä.

Kanta-Hämeen työllisyysaste on suomalaisittain korkealla tasolla. Pandemia on nostanut työttömyyttä väliaikaisesti, mutta peruskäyrä menee suuntaan, jossa useilla toimialoilla työvoiman saatavuus on vaikeutumassa. Eläköityminen vaikuttaa osaavan työvoiman

saatavuuteen. Majoitus- ja ravintola-alat ovat huolissaan työvoiman karkaamisesta ja kouluttautumisesta muille aloille. Rekrytointivaikeuksista kertoo, että julkiseen työväilytykseen ilmoitettujen avoimien työpaikkojen keskimääräinen kesto on nousussa. Hämeen kauppakamarin osaajakyselyyn vastanneista yrityksistä yli 75 prosentilla on pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Osaajapula rajoittaa jo yritysten kasvua sekä liiketoiminnan kehittämistä. Haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronavirusta. Taustalla on usein työnhakijan riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Kyselyn mukaan keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan siitä, ettei avoimiin tehtäviin ole hakijoita. Hämeessä vastanneet yritykset pitävät rekrytointihaasteina myös kiristynyttä kilpailua työntekijöistä ja hakijoiden vähäistä työkokemusta tai soveltumattomuutta koulutusta. Lisäksi toisin kuin muualla Suomessa alueella korostuu keskimääräistä enemmän haasteina etäisyydet työpaikalle tai työvoiman heikko liikkuvuus. Esimerkiksi alueen suurimpiin työnantajiin kuuluvassa Osuuskauppa Hämeenmaassa on havaittu, että maaseutukunnissa on aiempaa vaikeampaa löytää työntekijöitä.

Esimerkki pahasta työvoimapulasta kärsivistä yrityksistä on mekaniikan ja elektroniikan alalla toimiva noin 200 työntekijän Stera Group Oy Tammelassa. Stera on laajentanut ja palkkaa edelleen lisää henkilöstöä. Tällä hetkellä uuden henkilöstön löytäminen on vaikeaa. Yhtiö etsii uutta väkeä rekrytointi- ja oppisopimuskoulutusten avulla. Työntekijöitä on hankittu myös ulkomailta.

Uusin ammattibarometri vahvistaa osaajapulaa pahenemisen. Kuten ennen koronavirusta ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa jatkuvat monissa sosiaali-, terveys- ja opetusalojen, teollisuuden ja rakentamisen ammattialoilla. ICT-alalta sovellusohjelmoijat, sovellussuunnittelijat ja web- ja multimediatekijät ovat olleet pula-ammattien kärkipäätä jo useammassa arviossa. Eniten pulaa osaavasta työvoimasta alueella psykologeista, rakennusinsinööreistä, konetekniikan erityisasiantuntijoista, sähkö- ja automaatioinsinööreistä, yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, ylihoitajista ja osastonhoitajista, hammaslääkäreistä, lastentarhanopettajista, erityisopettajista, sovellussuunnittelijoista, web- ja multimediatekijäistä, sovellusohjelmoijista, muista ohjelmisto- ja sovelluskehittäjistä, sosiaalialan erityisasiantuntijoista sekä rakennusalan työnjohtajista. Kaikissa nimikkeissä on pulaa koko alueella.

Kauppakamarin osaajakyselyn mukaan tärkeimpinä keinoina osaavan työvoiman turvaamiseksi yritykset nostivat koulutuksen sisältöjen kehittämisen vastaamaan paremmin työelämän tarpeita, työn vastaanottamisen kannustinloukkujen purkamisen sekä yritysten ja oppilaitosten yhteistyön tiivistämisen. Alueen vetovoimasta on huolehdittava ja oppilaitosyhteistyötä tiivistettävä, jotta osaajat houkutellessaan jäämään ja myös palaamaan alueelle. Kesäkuussa käynnistynyt Kokka kohti Hämettä -hanke keskittyy alueen pitovoiman ja houkuttelevuuden lisäämiseen. Hanke tavoittelee kansainvälisiä osaajia, jotka voisivat vastata työvoimapulaan, ja samalla alueen yrityksiä, joilla on tarve ja halu rekrytoida

osaajia ulkomailta. Työperäisen maahanmuuton edistäminen koskettaa koko Kanta-Hämeen oppilaitosten ja elinkeinoelämän toimijaverkostoa, sillä työvoiman eläköityminen ja ikäluokkien pienentyminen heikentävät alueen elinvoiman kasvua ja yritysten aktiviteettia. Asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivatkin osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa. Alkuvuodesta on päivitetty Forssan seudullinen kotouttamisohjelma vuosille 2021–2024, Riihimäen seudullinen kotouttamisohjelma 2021–2024 ja Hämeenlinnan kotouttamisohjelma 2021–2025. Janakkalassa kotouttamisohjelma toimii nimellä monikulttuuriohjelma.

Hämeen TE-toimisto on uudistanut toimintamallinsa entistä työnantajälhtöisemmäksi. Asiakkaiden tilanteet selvitetään esim. osaamiskartoituksilla, jotta työnantajien tarpeisiin voidaan tarjota parhaiten sopivia ehdokkaita joko suoraan tai esimerkiksi erilaisten koulutusten kautta. Rekrytointipalveluja on nopeutettu ja laajennettu mm. uusien virtuaalisten välineiden kautta, joita ovat esimerkiksi TE-live ja uuteen työhön -konsepti. Työvoiman saatavuuden ja kohtaannon ongelmia on ratkaistu ja ratkaistaan yritysten kanssa yhdessä suunnitelluilla ja hankituilla yhteishankintakoulutuksilla. Rekrytointikoulutuksia on tiedossa runsaasti. Alkuvuoden aikana on törmätty myös ongelmaan, että osaan Rekry-Koulutuksista ei ole hakeutunut riittävästi ko. alalle soveltuvia koulutettavia. Työvoimavaheen ratkaisemiseksi ilmaan on heitetty ajatus esimerkiksi myös elintarvikealan työntekijäpoolista, jossa alan yritykset voisivat yhdessä rekrytoida, kouluttaa ja perehdyttää osaajia. Sesongit voivat vuodenajoittain vaihdella tuotantosunnista riippuen, joten tätä kautta voitaisiin työllistää jopa ympärivuotisesti.

Osaamistarpeita tunnistetaan lisäksi mm. digitaalisen osaamisen lisäämisessä, kiertotaloudessa, korjausrakentamisessa, puurakentamisessa ja ilmastovaikutusten arvioinnissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyys- ja työttömyysasteilla mitattuna Kanta-Hämeen tilanne on hyvä. Myös korona-kriisin aikana maakunta on pärjännyt aluevertailussa kohtuullisen hyvin. Työttömyysaste on pysynyt keskimääräistä matalampana ja työllisyysaste on suomalaisittain korkea. Nuorten työttömyysaste on hieman maan keskiarvoa korkeampi.

Koronatilanteen helpottaessa työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut merkittävästi vuoden takaiseen verrattuna. Työttömyyden lasku on kuitenkin hitaampaa kuin maassa keskimäärin, tällä hetkellä maakuntien hitainta. Alueen rakenteesta johtuen kriiseistä palautuminen kestää yleensä kauemmin, ja niistä palautuminen on hitaampaa ja loivempaa. Työttömyyden lasku on ollut muiden alueiden tapaan seurausta erityisesti lomautettujen määrän vähentymisestä. Työttömien kokonaismäärä on edelleen neljänneksen

suurempi kuin kaksi vuotta sitten. Työttömyysjaksoja on alkanut vähemmän kuin vuosi sitten ja maaliskuun rajoituksista johtuvaa piikkiä lukuun ottamatta myös vähemmän kuin kaksi vuotta sitten.

Haasteeksi on noussut pitkäaikaistyöttömyyden voimakas kasvu. Kasvuvauhti on maakuntien kärkipäätä, mutta osuus työttömistä kuitenkin edelleen matalampi kuin maassa keskimäärin. Pitkäaikaistyöttömyys kasvaa voimakkaimmin nuorimmissa ikäryhmissä. Työmarkkinoita kurittaa samanaikaisesti sekä kasvava työvoimapula että pitkittyvä työttömyys. Tämä vaikuttaa työttömyyden näkymiin. Työttömyyden vähentyminen kuitenkin jatkuu, ja työnantajat palkkaavat lisää henkilökuntaa.

Alueella toimii Hämeenlinnan seudun työllisyyden kuntakokeilu. Kuntakokeilun tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Ennen työllistymispolun rakentamista on kuitenkin ratkaistava moniongelmaisten pitkäaikaistyöttömien muut sosiaaliin ongelmiin tai terveyteen liittyvät palvelutarpeet. Uuden mallin vaikutukset eivät todennäköisesti näy nopeasti.

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 93 720 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 269 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 030.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 44 731 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 159 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 027.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Forssan seutukunta

Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 32 241 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 246 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 443.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

8 Päijät-Häme

Asikkala, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Heinola ja Sysmä

Päijät-Hämeessä eli Lahden seutukunnan alueella asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 205 928 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 215 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 690.

Päijät-Häme ja Lahden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	-	0
Työvoiman saatavuus	-	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Elpymistoimien siivittäjä talouden toipuminen koronaviruspandemiasta ja maailman avautuminen näkyy pirteänä talouskasvuna. Tuoreen syyskuun suhdannebarometrin mukaan näyttää vihdoin siltä, että Hämeen yritykset uskovat kasvuun ja saavuttavat valtakunnallisen suhdannetason. Samanaikaisesti kuitenkin mm. edelleen pahenevat osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat voivat muodostua talouden palautumisen esteeksi.

Lähtökohtaisesti alueen tilanne on monilla aluetalouden mittareilla edelleen haastava. Työllisyysaste on edelleen pienestä noususta huolimatta keskimääräistä matalampi. Työttömyysaste (TEM työnvälitystilastot) on noussut maakuntien korkeimmaksi ja maakunnan keskustaajungin Lahden työttömyysaste (elokuussa 15,5 %) on suurten kaupunkien korkein. Painetta aluetalouteen tuo väestön maan keskiarvoa korkeampi keski-ikä. Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä on korkeampi kuin maassa keskimäärin, alle 15-vuotiaiden osuus matalampi. Sekä vähintään toisen asteen että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden

osuus 15 vuotta täyttäneistä on pienempi kuin maassa keskimäärin. Taloudellinen huoltosuhte on keskimääräistä heikompi.

Alkuvuoden aikana väkiluku on lievästi kasvanut. Positiivisena muutoksena kasvua on tullut kuntien välisestä nettomuutosta. Monien alueiden tapaan väestönkasvua on tullut lisäksi maahanmuutosta sisältäen myös työperäistä maahanmuuttoa. Luonnollinen väestönlisäys on edelleen miinuksella. Alueella on runsaasti vapaa-ajan asukkaita. Elinvoiman näkökulmasta tämä on kilpailuetu, joka on tuonut mukanaan vireyttä enenevästi myös ympärivuotisesti. Koronakriisin myötä etä- ja monipaikkatyö on lisännyt vapaa-ajan asuntojen kysyntää, ja on merkkejä, että pääkaupunkiseudulta muutetaan alueelle. Poikkeamislupia, jotka mahdollistavat vapaa-ajan asunnon käyttötarkoituksen muutoksen vakituiseksi asunnoksi, on haettu runsaammin. Alueen mökki- ja maaseutumatkailu on vahvassa kasvussa. Lisääntynyt vapaa-ajan asuntojen ja kesämökkien käyttö on lisännyt jonkin verran myös maatilojen tekemää erilaista palvelualan yritystoimintaa, kuten koneurakointi ym. töitä. Myös esimerkiksi rantojen ruoppausilmoitusten ja toimenpideilmoitusten määrät ovat kasvussa, ja kyselyt järvien kunnosta ovat lisääntyneet.

Päijät-Hämeellä on monia vetovoimatekijöitä. Viime vuoden lopussa avattu eteläinen kehätie liittymäalueineen on jo varmistanut hankkeita. Odotukset uusille investoinneille ovat edelleen isot, ja tästä toivotaan vetoapua työpaikkaomavaraisuuden kasvattamiseksi koko talousalueella. Lahden tämän vuoden ympäristökaupunkistatus on tuonut positiivista julkisuutta ja näkyvyyttä ja edesauttaa alueen jo entisestään vahvan kiertotalouden kasvua. Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT on maakunnalle iso mahdollisuus uuteen kasvuun ja elinkeinoelämän kehittymiselle sekä alueen koulutustason nostoon. Vahvistuneeseen korkeakoulukenttään kohdistuu suuria odotuksia ja mahdollisuuksia. Vahvojen klustereiden (esim. sähköisen liikenteen klusteri/akkuklusteri, bio- ja kiertotalousklusteri, viljaklusteri) toiminta tukee yritysten kasvua, ja niiden toivotaan houkuttelevan lisää toimijoita alueelle. Koronaepidemia on muuttanut matkailijoiden arvomaailmaa tavalla, joka tukee Päijät-Hämeen matkailuprofiilia ja matkailun kasvua.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus vaikuttaa rakentamiseen sekä alueidenkäyttöön ja sitä kautta esimerkiksi yritysten sijoittumiseen, suunnitteluprosesseihin, joustavuuteen ja nopeuteen. Esimerkiksi uuden kierrätyspuiston kaavoittaminen on osoittautunut tavallista haastavammaksi ja hitaammaksi prosessiksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Hämeen kauppakamarin tuoreen syyskuun suhdannebarometrin mukaan Hämeen yritysten arviot lähikuukausien suhdannekehityksestä ovat jopa hieman parempia kuin yritysten arviot valtakunnallisesti. Muutos on positiivinen, sillä vielä kesäkuussa alueen yritysten suhdannearviot olivat edelleen hivenen varovaisemmat kuin maassa keskimäärin.

Myönteistä on, että seuraavan kahden kuukauden aikana lähes 66 prosenttia vastanneista arvioi liikevaihtonsa pysyvän ennallaan tai kasvavan seuraavan kahden kuukauden aikana, kun kesäkuussa osuus oli 60 prosenttia ja huhtikuussa 49 prosenttia. Myös vastanneiden yritysten konkurssiriski on laskenut ja on nyt alempi kuin valtakunnallisesti.

Elinkeinoelämän tilauskanta on parantunut. Monien yritysten toiminta, pl. edelleen ravintola- ja tapahtumatoiminta, on kehittynyt odotuksia paremmin. Investointeja ja kehittämistoimenpiteitä on alueen yrityksissä hyvin liikkeellä. Korona on vaikuttanut maakunnan viennin arvoon, mutta hyviä uutisia on kuultu ja vientiteollisuuden investointeja on käynnissä. Esimerkkeinä elintarvikkeiden ja sairaalatarvikkeiden pakkausratkaisuja tuottava Wipak investoi ja palkkaa lisää henkilöstöä. VVR Wood ja Versowood ovat kasvattaneet myyntiään niin Suomessa kuin kansainvälisesti ja palkkaavat uutta väkeä ja investoivat kasvuun. Fazerin uusi kauramyly valmistuu tämän vuoden aikana. Viking Maltin uuden mallastamon rakentaminen käynnistyy. Sähköajoneuvojen latauslaitteita valmistava Kempower rekrytoi voimakkaasti tähtäimensä palkata vielä 150 työntekijää lisää kolmen vuoden aikana. Tavaratalo Kärkkäinen keskittää verkkokauppansa Lahteen, mikä tuo mukanaan satoja uusia työpaikkoja. Isommat matkailuinvestoinnit odottavat edelleen tilanteen normalisoitumista. Kuntien investoinnit jatkuvat edelleen mm. koulurakentamiseen.

Positiivisesta suunnasta huolimatta ilmassa leijuu edelleen epävarmuustekijöitä. Kasvanut kysyntä on aiheuttanut raaka-aineiden hintojen nousua ja tiettyjen materiaalien ja mm. puolijohteiden saatavuudessa on haasteita. Tämä voi pahentuessaan vaikeuttaa tiettyjen teollisuudenalojen ja sitä kautta viennin kasvua. Myös työvoiman saatavuus voi toimialoitain muodostua talouden palautumisen esteeksi.

Varovaisuus näkyy syyskuun pk-yritysbarometrissa. Pk-yritysten suhdanneodotukset ovat selvästi parantuneet. Odotukset ovat kuitenkin hieman varovaisemmat kuin maassa keskimäärin. Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat kohonneet reippaasti ja ovat aika lailla tasoissa koko maan odotusten kanssa. Myös kannattavuusodotukset nousivat selvästi. Tästä huolimatta pk-yritykset arvioivat edelleen vähentävänsä lievästi investointeja lähiaikoina. Koko maasta poiketen odotukset ovat jopa lievästi laskeneet keväästä. Investointiodotusten heikko kehitys kertoo, että epävarmuus talouskasvun ja toimintaympäristön muutoksesta on edelleen suuri. Reaktio on ymmärrettävä ennen kuin nähdään, miten rokotus- ja rajoitustilanne kehittyy syksyn aikana, taittuuko tuotantokustannusten nousu, miten kulutuskysyntä palautuu, mitä etätyöstä lähityöhön palaaminen aiheuttaa jne. Päijät-Hämeessä huoli yleisestä suhdannetilanteesta ja taloustilanteesta korostuu koko maahan verrattuna. Kysyttäessä yrityksen kehittämisen pahimmista esteistä Päijät-Hämeen yrityksistä 30 prosenttia näki sen pahimpana esteenä, kun koko maassa näin vastasi 20 prosenttia. Työvoiman saatavuuden ongelma on niin Päijät-Hämeessä kuin koko maassa yritysten kehittämisen toiseksi pahin este. Päijät-Hämeessä näin vastasi 13 prosenttia ja koko maassa 17 prosenttia.

Matkailussa on päästy kasvu-uralle, kun muun muassa Vierumäen kaksi hotellia (Holiday Club, Suomen Urheiluopiston Fennada) ja palvelut käynnistyivät kesällä. Päijät-Hämeen matkailulta odotetaan paljon heti kun korona väistyy. Kaiken muutoksen keskellä Päijät-Hämeen matkailulla on suuria mahdollisuuksia. Koronaepidemia on muuttanut matkailijoiden arvomaailmaa tavalla, joka tukee alueen matkailuprofilia. Urheilu, liikunta, luonnossa liikkuminen ja terveys ovat maakunnan matkailun ydintä. Samaan aikaan vastuullisuudesta on pidettävä huolta muutenkin kuin kilpailukeinona. Iittiin valmistuneen moottoriurheilu- ja tapahtumakeskus KymiRingin GP-rata täyttää ainoana ratana Pohjois-Euroopassa FIA:n ja FIM:n korkeimmat rataluokitukset ja tarjoaa loistavat mahdollisuudet moottoriurheiluun, ajoneuvotestaukseen ja tapahtuminen järjestämiseen. Kulttuurimatkailu on puolestaan ollut jo nousussa ja saa uutta potkua keväällä avautuvasta Lahden Malva-taidemuseosta. Lahden seudulle on tehty koronan jälkeiseen aikaan suuntaa antava matkailun jälleenrakennusohjelma. Sen mukaan matkailussa on kasvunvaraa. Kotimaisten ja ulkomaisten kävijöiden majoitusvuorokausia pyritään kasvattamaan merkittävästi jo muutamana vuoden aikajänteellä.

Maataloudessa kuiva kesä on heikentänyt satonäkymiä. Metsätalouden vahva kasvu jatkuu. Puun hinnan nousu näkyy rakentamisessa, ja esimerkiksi maatalousrakentamisessa on jossain määrin pohdintaa, onko nyt oikea hetki rakentamiseen.

ELY-keskuksen myöntämän rahoituksen kysyntä on jatkunut talouden piristymisen myötä vahvana, eikä korona-aikakaan vähentänyt yritysten kiinnostusta kehittämiseen ja investointeihin. Yritystukirahoitus on kiinnostanut laajalti. Yritystapaamisia tehtiin verkon välityksellä lähes entiseen tapaan. Korona-ajan mukanaan tuoma pysähdys näyttäisi jääneen melko lyhyeksi. Samalla se on kuitenkin antanut mahdollisuuden miettiä yrityksen talouden ja toiminnan suuntaamista. Uudelleensuuntaukset ovat kuitenkin edellyttäneet, että yrityksen taloudellinen asema oli suhteellisen hyvä jo ennen koronaa. Miettimiset näkyvät tänä vuonna investointi- ja kehittämishankkeina, joihin on sisältynyt myös jonkin verran yritysten kansainvälistymisen suunnittelua. Kansainväliset markkinat ja niille suuntautuva vienti on nyt isojen muutosten keskellä. Alueen vientiyritykset ovat hyödyntäneet laajalti rahoituksia päättyvän ohjelmakauden osalta, ja mahdollisuuksia on jatkossa lisää. Vallitsevasta koronatilanteesta huolimatta yritysten suunta on ollut selkeästi kohti koronan jälkeistä aikaa ja moni yritys painaa jo kaasu pohjassa toimintansa suhteen.

Esimerkiksi yritysten kehittämisavustusta myönnettiin alkuvuoden aikana selvästi vuodentakaisista enemmän. Suurin osa (76 %) rahoituksesta kohdistui teollisuuteen. Seuraavaksi eniten rahoitusta kohdistui tukku- ja vähittäiskauppaan (8 %), ammatilliseen, tieteelliseen ja tekniseen toimintaan (6 %) sekä rakentamiseen (4 %). Alkuvuonna myönnettyillä yritysten kehittämisavustuksilla mahdollistetaan kaikkiaan 13,9 miljoonan euron arvoiset hankkeet. Hankkeiden arvioidaan lisäävän liikevaihtoa noin 73,4 miljoonaa euroa, josta viennin kautta 40,0 miljoonaa. Kehittämishankkeilla myötävaikutetaan myös 168 uuden työpaikan

syntyyn. Monissa hankkeissa edistetään myös vähähiilisyttä. Maaseudun yritystukia myönnettiin hieman edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa enemmän, ja yritystukien kysyntä oli alkuvuodesta hyvällä tasolla. Avustuksia kohdistui mm. elintarvikeyritysten investointeihin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä on enemmän kuin vuosi sekä myös kaksi vuotta sitten. Myös Lahden seudun Kehitys LADEC Oy:n kautta perustettujen yritysten määrä kasvoi vuodentakaisesta. Yrittäjäyys houkuttelee nyt selvästi aiempaa enemmän, sillä sama positiivinen kehitys on nähtävissä muuallakin Suomessa. Yrityksiä perustetaan enemmän kuin ennen koronaa.

Maatalouden investointiaktiivisuus on pysynyt ennallaan edellisestä vuodesta ja on edelleen pitkän ajan keskimääräisellä tasolla. Maakunnittain vertailtuna aktiivisuus on kasvanut Päijät-Hämeessä, kun taas Kanta-Hämeessä tahti on hieman hiipunut. Sukupolvenvaihdosten määrät ovat kasvaneet merkittävästi edellisten vuosien vastaavilta ajanjaksoilta. Maataloudessa investointeja ja sukupolvenvaihdoksia suunnitellaan pitkällä jännteellä, eikä koronatilanteella ole ollut merkittävää vaikutusta maatalojen investointihalukkuuteen. EU:n uuden ohjelmakauden kansallisen CAP-suunnitelman hyväksyminen tuo vakautta tulevien vuosien sukupolvenvaihdosten ja investointien suunnitteluun.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Hämeen kauppakamarin tuoreimman suhdannebarometrin mukaan yritysten osuus, jotka arvioivat henkilöstömäärän pysyvän ennallaan tai kasvavan seuraavan kahden kuukauden aikana, on kasvussa. Elokuun osaajakyselyssä hieman yli puolet vastanneista yrityksistä arvioi, että rekrytointitarve kasvaa merkittävästi tai jonkin verran seuraavan kuuden kuukauden aikana. Arviot rekrytointitarpeista vaikuttavat kuitenkin varovaisemmilta kuin keskimäärin Suomessa. Rekrytointitarpeiden arvioidaan kasvavan alueella edelleen kahden-kolmen vuoden sisällä. Yritykset tarvitsevat osaajia erityisesti tekniikan sekä kaupan alalta. Lisäksi tietojenkäsittely ja tietoliikenneala korostuvat. Varovaisuus työllisyysodotuksissa näkyy myös syksyn Pk-yritysbarometrissa. Vaikka alueen pk-yritysten suhdanneodotukset ovat nousseet voimakkaasti, on työllisyysodotusten nousu maltillisempaa. Osittain ilmiötä selittää se, että yritykset ovat pandemian aikana pitäneet henkilöstöstä kiinni, eikä suhdanneodotusten paraneminen näy yhtä suurena muutoksena henkilöstömääräodotuksissa. Työllisyysodotukset ovat kuitenkin selvästi jo kevättä positiivisemmat, vaikkakin hieman koko maan odotuksia heikommat. Henkilökunnan määrä on kasvanut myös vuoden takaisesta. Syksyn ammattibarometrin mukaan ammattien määrä, joissa kysynnän arvioidaan lisääntyvän seuraavan puolen vuoden aikana, on kasvussa. Kysyntä tulee kasvamaan eniten sähkö- ja automaatioinsinööreistä, elektroniikan erityisasiantuntijoista, yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, ylihoitajista ja osastonhoitajista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä, tarjoilijoista ja lähihoitajista.

Vilkastunut työvoiman kysyntä näkyy julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvuna. Työvoiman kysyntä on ollut maaliskuusta alkaen erittäin korkealla, ja uusia avoimia työpaikkoja on ollut kuukausittain enemmän kuin kertaakaan vastaavana ajankohtana tilastojärjestelmän mittausjaksolla vuodesta 2006 alkaen. Samanaikaisesti työttömyyden lasku on ollut keskimääräistä hitaampaa. Ammateissa on samanaikaisesti sekä työvoimapulaa että työttömyyttä, kun osaamis- ym. vaatimukset eivät kohtaa. Rakentaminen on esimerkki alasta, jolla työnantajat samanaikaisesti raportoivat ongelmista työvoiman saatavuudesta, ja työttömyys on kohtalaisen korkeaa.

Kysyntää on laaja-alaisesti eri alojen osaajista. Alkuvuodesta kysyntää on ollut eniten lähihoitajista, myyjistä, myyntiedustajista, toimisto- ja laitossiivoojista, sairaanhoitajista, varti-joista, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijöistä, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä, rahdinkäsittelijöistä ja varastotyöntekijöistä, sosiaalialan ohjaajista ja neuvoijista, avustavista keittiötyöntekijöistä, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, kirvesmiehistä ja rakennuspuusepistä, rakennusalan avustavista työntekijöistä sekä talonrakentajista.

Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa jatkuvat ja alakohtaisesti ovat jopa voimistuneet. Eläköityminen vaikuttaa osaavan työvoiman saatavuuteen. Majoitus- ja ravintola-alat ovat huolissaan työvoiman karkaamisesta ja kouluttautumisesta muille aloille. Rekrytointivaikeuksista kertoo se, että julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen avoimien työpaikkojen keskimääräinen kesto on nousussa. Hämeen kauppakamarin osaajakyselyyn vastanneista yrityksistä yli 75 prosentilla on pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Osaajapula rajoittaa jo yritysten kasvua sekä liiketoiminnan kehittämistä. Haasteet ovat hyvin samat kuin ennen koronakriisiä. Taustalla on usein työnhakijan riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Osaajakyselyn mukaan keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan siitä, ettei avoimiin tehtäviin ole hakijoita. Hämeessä vastanneet yritykset pitävät rekrytointihaasteina myös kiristynyttä kilpailua työntekijöistä ja hakijoiden vähäistä työkokemusta tai soveltumatonta koulutusta. Lisäksi, toisin kuin muualla Suomessa, alueella korostuvat keskimääräistä enemmän haasteiksi etäisyydet työpaikalle tai työvoiman heikko liikkuvuus. Esimerkiksi Päijät-Hämeen suurimpiin työnantajiin kuuluvassa Osuuskauppa Hämeenmaassa on havaittu, että maaseutukunnissa on aiempaa vaikeampaa löytää työntekijöitä. Alueellinen ongelma on myös se, että korkeakoulusta valmistuvat lähtevät herkästi pääkaupunkiseudulle ja koulutustaso on yleisesti liian matala täyttämään yritysten tarpeet, puhumattakaan siitä, että alueelle saataisiin kunolla houkuteltua uusia yrityksiä. Monipaikka- ja etätöön lisääntyminen on helpottanut jonkin verran työvoiman saatavuuden ongelmia.

Uusin ammattibarometri vahvistaa osaajapulan edelleen pahenevan. Kuten ennen koronakriisiä, ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa jatkuvat monissa sosiaali-, terveys- ja opetusalojen, teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. ICT-alalta sovellusohjelmoijat ja sovellussuunnittelijat ovat olleet pula-ammattien kärkipäätä jo pidempään. Ylipäätään

tulevaisuudessa teknologiateollisuuden työvoimatarve kasvaa merkittävästi. Erityisesti ammattikorkeakoulusta valmistuneita tullaan tarvitsemaan tekniikan alalla. Lahtelainen kasvava it-yhtiö Virnex kertoo, että alalla keskeinen ongelma on rekrytoiminen ja pula hyvistä työntekijöistä, mikä on suurin este kasvulle.

Koronataantumasta palautuminen näkyy siinä, että uusina ammatteina listalle nousivat mm. keittiöpäälliköt, tarjoilijat, avustavat keittiötyöntekijät ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijät. Osalla työnantajista on ollut pulaa kokeista jo pitkään, mutta tilanne tuli käsin kosketeltavaksi, kun rajoitukset purkautuivat ja ravintolat avautuivat yhtä aikaa. Yhä useamassa ammatissa arvioidaan lisäksi olevan paljon pulaa hakijoista. Suurinta pulaa osavasta työvoimasta on tällä hetkellä alueella sähkö- ja automaatioinsinööreistä, elektronikan erityisasiantuntijoista, yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, ylihoitajista ja osastonhoitajista, sovellusohjelmoijista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, teollisuuden työnohtajista, rakennusalan työnohtajista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, keittiöpäälliköistä, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä, tarjoilijoista, kahvila- ja baarimyyjistä, lähihoitajista sekä toimisto- ja laitossiivoojista.

Kauppakamarin osaajakyselyn mukaan tärkeimpinä keinoina osaavan työvoiman turvaamiseksi yritykset nostivat koulutuksen sisältöjen kehittämisen vastaamaan paremmin työelämän tarpeita, työn vastaanottamisen kannustinloukkujen purkamisen sekä yritysten ja oppilaitosten yhteistyön tiivistämisen. Maakunnan koulutustarjonnan vahvistuminen Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston myötä tullee näkymään positiivisella tavalla koko maakunnan työllisyyden ja erityisosaamistason ja kehittämispotentiaalin parantumisena suhteessa maakunnan yritysten tarpeisiin. Alueen on huolehdittava vetovoimasta ja tiivistettävä oppilaitosyhteistyötä, jotta osaajat houkutellaan jäämään ja myös palaamaan alueelle. Vastaavasti kuntien on tärkeää satsata alueen vetovoiman ja pitovoiman vahvistamiseen sekä aitoon yritysystävälliseen tapaan toimia. Myös asettautumista ja kotoutumista edistävät palvelut toimivat osaavan työvoiman vetovoimatekijöinä. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistämisen edistämiseksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä, jotta maahanmuuttajat pääsisivät osaksi yhteiskuntaa ja työnantajat saisivat osaavaa työvoimaa. Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma vuosille 2021–2024 on valmistunut alkuvuodesta.

Alueella tehdään aktiivista ja monipuolista yhteistyötä työvoimapulan, kohtaanto-ongelman ja rakennemuutoksen suhteen, ja yhteistyöstä on hyvä syy odottaa myös tuloksia, joskaan ne eivät ongelmien luonteesta johtuen näy välttämättä nopeasti. Elinkeinoelämän ja oppilaitosten yhteistyö on jatkunut vilkkaana myös koronan aikana, ja sen mahdollisuuksia päästään entistä paremmin hyödyntämään käytännössä, kun pandemiatilanne helpottaa. Hämeen TE-toimisto on uudistanut toimintamallinsa entistä työnantajälähtöisemmäksi. Asiakkaiden tilanteet selvitetään esim. osaamiskartoituksilla, jotta työnantajien tarpeisiin voidaan tarjota parhaiten sopivia ehdokkaita joko suoraan tai esimerkiksi erilaisten

koulutusten kautta. Työvoiman saatavuuden ja kohtaannon ongelmia on ratkaistu ja ratkaistaan yritysten kanssa yhdessä suunnitelluilla ja hankituilla yhteishankintakoulutuksilla. Rekrytointikoulutuksia on tiedossa runsaasti.

Osaamistarpeita tunnistetaan lisäksi mm. digitaalisen osaamisen lisäämisessä, kiertotaloudessa, korjausrakentamisessa, puurakentamisessa ja ilmastovaikutusten arvioinnissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyystilanteen parantumisen arvioidaan olevan hidasta, mikä johtuu alueen työttömyyden vaikeasta rakenteesta. Alueen työmarkkinoita kurittaa samanaikaisesti sekä kasvava työvoimapula että pitkittyvä työttömyys. Nämä tekijät huomioiden toipuminen koronaa edeltävälle tasolle voi kestää useita vuosia.

Koronatilanteen helpottaessa työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut merkittävästi vuodentakaiseen verrattuna, mutta työttömyyden lasku on hitaampaa kuin maassa keskimäärin. Työttömyyden lasku on erityisesti lomautettujen määrän laskua. Työttömien kokonaismäärä on tällä hetkellä edelleen noin viidenneksen korkeammalla kuin kaksi vuotta sitten. Työttömyysjaksoja on alkanut vähemmän kuin vuosi sitten ja maaliskuun rajoituksista johtuvaa piikkiä lukuun ottamatta myös vähemmän kuin kaksi vuotta sitten.

Alueen työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat edelleen samat kuin aiemmin, mutta ne ovat jopa voimistuneet. Päijät-Hämeen työttömyysaste on maakuntien ja keskuskaupungin Lahden suurten kaupunkien korkein. Tilanne on sama nuorten työttömyysasteen osalta. Myös ulkomaalaisten työttömyysaste on maakuntien kärkipäätä ja Lahdessa suurten kaupunkien korkeimpia. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvuvauhti on maakuntien nopeimmasta päästä. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli jo ennen koronaa maakuntien korkeimpia ja noussut nyt alueista korkeimmaksi. Pitkäaikaistyöttömyys kasvaa voimakkaimmin nuorimmissa ikäryhmissä. Myös ikääntyneiden osuus työttömistä on korkeampi kuin maassa keskimäärin. Ongelmana on myös ylisukupolvinen työttömyys, joka vaivaa erityisesti Lahtea. Terveydelliset haasteet näkyvät monissa työnhakijoissa. Korona on lisännyt esimerkiksi mielenterveydellisiä haasteita ja osa työnhakijoista on huonokuntoisia. Päihde- ja mielenterveyspalvelut eivät pysty vastaamaan tarpeeseen. Alueella näkyvät korostuneesti rakennemuutoksen, matalan koulutustason, väestön ikääntymisen ja ylisukupolvisen syrjäytymisen vaikutukset.

Alueella toimii työllisyyden kuntakokeilu, jonka tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Ennen työllistymispolun rakentamista on kuitenkin ratkaistava

moniongelmaisten pitkäaikaistyöttömien muut sosiaalisiin ongelmiin tai terveyteen liittyvät palvelutarpeet. Uuden mallin vaikutukset eivät todennäköisesti näy nopeasti. Talouden piristymisestä, uusista investoinneista ja alueelle syntyvistä uusista työpaikoista (esim. Kärkkäinen, Kempower) huolimatta työttömyyden näkymät ovatkin sekä puoli vuotta että vuosi eteenpäin vaisut. Yhteistä, positiivista tahtotilaa työttömyystilanteen ratkaisemiseksi löytyy, ja esimerkiksi kuntakokeilun tiimoilta tehdään laaja-alaista ja aktiivista yhteistyötä yli kuntarajojen.

Aiemmat suuret irtisanomiset ja tulevaisuudessa muutosturvan tarve ovat poikineet muutosturvahankkeen. Hankkeessa kehitetään muutosturvan toimintamallia valtakunnallisesti sujuvan ja nopean työstä työhön siirtymisen varmistamiseksi. Tämä on merkittävä työkalu myös kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa.

9 Kymenlaakso

Kymenlaaksossa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 162 520 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 1 304 henkilöä. Kesäkuun 2021 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 334.

Kymenlaakso	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasaiteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Useilla toimialoilla on selvitty koronasta ennakoitua paremmin. Monet yritykset ovat onnistuneet muuttamaan liiketoimintaansa, uusia yrityksiä on perustettu runsaasti ja yrityskanta on kasvanut. Rajoitukset ovat vaikeuttaneet etenkin matkailun, tapahtumateollisuuden ja ravintola-alan tilannetta, mutta yhteiskunnan avautuminen näkyy palveluiden aikaisempaa suurempana käyttönä. Vienti kääntyi viime vuonna selkeään 35 prosentin laskuun. Viennin arvon laskua selittää osin vertailuajanjakson arvoltaan suuri kaasuputkien vienti, ja alkuvuoden osalta vienti onkin ollut edellisvuotta suurempaa. Kokonaistyöttömyys on laskussa ja työllisyysaste kipusi vuoden toisella neljänneksellä yli 72 prosentin. Vaikka maakunnan väestö väheni alkuvuonna 2021, positiivista on vähennyksen maltillisuus (alle 300 henkilöä). Maan sisäinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto olivat plus-salla. Haasteita on mm. väestörakenteessa, kansainvälistymisessä ja osaamisen varmistamisessa. Tavoitteena on parantaa alueen elinvoimaisuutta sekä houkutella uusia yrityksiä ja innovaatioita Kymenlaaksoon.

Sijainti, saavutettavuus ja logistiikan kehittäminen ovat Kymenlaakson vahvuuksia. Kouvolan, Kotkan ja Haminan välisten rataosuuksien perusparannus on käynnissä. Hankkeen kokonaissumma on noussut 131,5 miljoonaan euroon. Työt mahdollistavat nykyistä

raskaammat kuljetukset, parantavat radan välityskykyä ja tekevät liikenteen nykyistä sujuvammaksi. Lisäksi Kouvolan ja Kotkan välisen radan parantamiseen on myönnetty 11 miljoonan euron määräraha uuden kulunvalvontajärjestelmän pilotointiin Digirata-hankkeen kautta. Kotkan keskustaan johtavalla sisääntuloväylällä valtatie 15:llä on meneillään tieremontti, jolla sujuvoitetaan liikennettä keskussairaalaan ja satamiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Uusimman Pk-yritysbarometrin mukaan Kymenlaakson suhdannenäkymät ovat viimevuotisia parempia, joskin koko maan keskiarvoa hieman heikompia. Suhdannenäkymien osalta maakunnan saldoluku on +11, kun koko maassa se on +22. Myös EK:n suhdannebarometrin tulokset ovat samansuuntaisia. Konkurssien määrä on ennakkotilaston mukaan ollut alkuvuonna lähes samalla tasolla kuin vuosi sitten.

Metsäteollisuuden näkymät ovat hyvät. Metsäyhtiöt ovat pystyneet parantamaan kilpailukykyään siirtymällä aikaisempaa enemmän sellun ja kartongin tuottamiseen. Stora Enso investoi 21 miljoonaa euroa Anjalan paperitehtaaseen ja Inkeröisten kartonkitehtaaseen. Tavoitteena on pienentää päästöjä ja varmistaa eri polttoaineseosten joustava käyttö lämmöntuotannossa. Kotkamillsin uusimpana panostuksena uutisoitiin 20 miljoonan euron laajennusosasta paperikone ykköseen. Paperikoneen puristinosia uusitaan kokonaan, mikä lisää koneen tuotantoa 10 % vuodessa. Investointeja on tehty myös metsäteollisuuden uusiin tuotteisiin. Stora Enso on käynnistänyt ligniinistä biopohjaisia hiilimateriaaleja tuottavan koelaitoksen Kotkan Sunilassa. Investointi oli arvoltaan noin 10 miljoonaa euroa. Seuraavaksi Sunilan tehtaan yhteyteen rakennetaan uusi laitos, jossa aletaan valmistaa ligniinirakeita. Investoinnin arvo on noin 14 miljoonaa euroa.

Matkailutilastojen mukaan yöpymiset majoitusliikkeissä kasvoivat 22 % tammi-heinäkuussa (koko maa +5 %). Ulkomaalaisten yöpymisiä oli 41 % edellisvuotta vähemmän, kun taas kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi 30 %. Kymenlaaksossa ulkomaalaisten matkailijoiden puuttuminen leikkasi viime vuonna aluetaloutta arviolta noin 90 miljoonalla eurolla. Ulkomaisten matkailijoiden puuttumista pystyttiin jossain määrin paikamaan kotimaan matkailulla, mutta alan kokonaistilanne on kotimaan matkailun kasvusta huolimatta edelleen haastava. Matkailualan suurin investointi on Tykkimäen huvipuiston matkailualueen noin 5 miljoonan euron laajennus. Tykkimäen huvipuiston ja Aquapark-vesipuiston läheisyyteen on rakenteilla lomakylä, jonne tulee huviloita, kokoustiloja, saunamaailma ja ravintola.

Myös tapahtumateollisuudelle korona-aika on ollut vaikea, mutta rajoitusten poistumisen myötä patoutunut kysyntä voi parantaa tilannetta nopeastikin. Kuluvana vuonna suuri osa yleisötapahtumista peruttiin, mikä oli mittava isku aluetaloudelle. Toista kertaa peräkkäin siirrettiin myös isoja tapahtumia, kuten Meripäivät ja Hamina Tattoo. Kaupan tilanne on

edelleen osin kaksijakoinen: esimerkiksi päivittäistavarakaupat ja osa erikoiskaupoista ovat kasvattaneet liikevaihtoaan, kun taas venäläisistä ostajista riippuvaisten itärajaseudun vähittäiskauppojen tilanne on erittäin haasteellinen ja paranee vain itärajan avautumisen myötä.

Logistiikan yleisnäkymät ovat melko positiivisia. Raide- ja tieinvestointien ohessa suurin investointi logistiikka-alalla on noin 41 miljoonan euron rautatie- ja maantietermiinaali (RRT) Kouvolassa. RRT-alue toteutetaan vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan rautatie- ja maantiekuljetuksia yhdistävä tavaratermiinaali, joka otetaan käyttöön alkuvuodesta 2023. Toisessa vaiheessa rakennetaan yritys- ja logistiikka-aluetta.

HaminaKotkan satamaan on viime vuosina investoitu runsaasti. Fintoil Oy:n yli sadan miljoonan euron tislamolaitoksen rakennustyöt ovat käynnistyneet. Jalostamon tarpeisiin rakennetaan myös säiliötermiinaali 15 miljoonalla eurolla. Haminan sataman noin 100 miljoonan euron LNG-termiinalin piti avautua kaupalliseen käyttöön loppuvuodesta, mutta kaupallinen käyttöönotto viivästyy. Uusimpana investointina toteutetaan Mussalon uuden D-osan viimeinen vesirakentamisen vaihe, arvoltaan noin 23 miljoonaa euroa.

Rakennusallalla on menossa suuria toimitilahankkeita. Kotkan Kantasataman tapahtumakeskuksen (Satama Areena) rakennustyöt ovat alkaneet. Tapahtumakeskuksen arvioidaan maksavan noin 35 miljoonaa euroa ja se valmistuu kesällä 2023. Ensimmäisinä vuosinaan Satama Areenan on arvioitu tuovan Kotkan kaupungille noin viiden miljoonan euron alue-taloudelliset vaikutukset. Tapahtumakeskuksen viereen rakentuu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin uusi kampus, jonka tavoitehinta on noussut 61 miljoonaan euroon. Toiminta uudella kampuksella voisi alkaa keväällä 2024. Kymenlaaksossa on myös menossa suurimmat sairaalahankkeet 50 vuoteen. Kotkassa Kymenlaakson keskussairaalassa on menossa mittava laajennus- ja perusparannushanke. Kouvolan Ratamokeskus on valmis vuoden 2021 loppuun mennessä.

[Kouvolan Lakritsi perustaa uuden tehtaan Kouvolan keskustaan.](#) Suurin osa lakritsin kysynnästä on toistaiseksi vielä kotimaista, mutta myös ulkomaisen kysynnän kasvuun varaudutaan. Myös aiemmin lappeenrantalainen makeisyritys Micaro Makeiset siirsi tuotantonsa kesän aikana Kouvolaan. Suomalainen perheyhtiö Lumon on kertonut alkuvuoden aikana investoinneista kotimaan lasinjalostustehtaan laajennukseen Kouvolassa sekä kokonaan uuteen tehtaaseen Espanjassa. Nyt investoinnit saavat jatkoa, kun lasituslinjaa uudistetaan Kouvolan kokoonpanotehtaalla.

Valtion omistama Suomen Malminjalostus suunnittelee avaavansa Suomeen kaksi uutta akkumateriaalitehdasta, jotka valmistaisivat muun muassa sähköautojen litiumakuissa tarvittavia materiaaleja. Kotka ja Hamina ovat ehdolla tehtaiden sijoituspaikoiksi.

Esisopimukset Kotkaan ja Haminaan suunniteltujen tehtaiden tonteista on allekirjoitettu. Projektien valmistelu jatkuu ja investointipäätös pyritään tekemään tämän vuoden aikana.

Alkutuotanto on jo pitkään ollut kannattavuuskriisissä ja peräkkäiset huonot satovuodet, ml. vuosi 2021, ovat heikentäneet tilojen taloudellista tilannetta entisestään. Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita. Korona on nostanut kotimaisen elintarviketuotannon arvostusta. Luonnonmukainen tuotanto on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Myös biotalous ja digitalisaatio tuovat maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa onkin nähtävissä mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on selvästi edellisvuotta suurempaa. Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin alkuvuoden (tammikuu 2021–elokuu 2021) aikana noin 12 500 uutta työpaikkaa eli 33 % prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (koko maa +34 %). Myös vuoteen 2019 verrattuna avoimien työpaikkojen määrä oli suurempi (+11 %). Avoimia työpaikkoja oli eniten myyjille, lähihoitajille, vartijoille, toimisto- ja laitossiivoojille sekä sairaanhoitajille. Ammatibarometrin mukaan pula-ammattien määrä on kasvanut. Molemmissa seutukunnissa selkeimpiä pula-ammatteja ovat monet sote-alan ammatit. Ylitarjontaa on esimerkiksi sihteerin- ja toimistotyöntekijöistä sekä mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista.

Osaajapula on vaikeutunut ennakoitua nopeammin ja koettelee laajasti eri toimialoja. Kasvavan kysynnän lisäksi kohtaantotilannetta vaikeuttaa vanhentunut osaaminen, alaa vaihtavien kasvanut määrä ja osin myös opintojen viivästyminen. Työvoiman saatavuus on ongelmallista etenkin sote-alalla. Tämä näkyy jopa kesäsisjaisuuksissa, joita jäi Kymsoten karkean arvion mukaan täyttämättä noin 130 kpl. Kymenlaakson kauppakamarin toukokuussa tekemän kyselyn mukaan lähes 40 prosentilla yrityksistä on ollut vaikeuksia rekrytoida haluamansa määrä työvoimaa. Erityisesti kroonisesta työvoimapulasta kärsivät yritykset, joiden toiminta ja palvelutarjonta perustuvat teknisten alojen ammattilaisten työpanokseen. Viime aikoina myös ravintola-alan työvoimapula on korostunut. Koronan myötä muille toimialoille työllistyneet eivät ole enää palanneet takaisin alalle. Maakunta kilpailee myös ICT-osaajista. Kyse ei ole pelkästään ohjelmistoyrityksistä, vaan tarve koskee niin teollisuutta kuin monia muitakin toimialoja.

Koulutuskentässä on rakenteellisia ja sisällöllisiä uudistuksia. Kouvolan ammatillinen koulutus siirtyy ensi vuoden alusta yhtiöön, jonka nimeksi tulee Kouvolan Ammattiopisto Oy. Siihen siirtyy Kouvolan seudun ammattiopiston sekä Aikuiskoulutus Taitajan valtionosuusrahoitteinen koulutus. Yhtiö tarjoaa ja järjestää pääosin omana toimintanaan toisen asteen koulutusta, aikuiskoulutusta ja muuta koulutusta sekä työelämän kehitystä palvelevaa

toimintaa. Kouvolan seudun ammattiopisto ja Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä ovat hakeneet uusia järjestämislupia lähes 20 uuteen tutkintoon. Verkkokoulutusta kehitetään molemmissa oppilaitoksissa. Etelä-Kymenlaaksossa uutena avauksena kehitetään tapahtuma- ja elokuva-alalla toimimisen alueellista tutkinnon osaa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Kouvolassa on alkanut tänä syksynä uusi [robotiikan ja tekoälyn insinööri](#)koulutus. Vapaa sivistystyö on aktiivisesti mukana Kymenlaakson jatkuvan oppimisen alueyhteistyössä. Kymenlaakson kesäyliopisto tekee yhteistyötä Kymsoten ja Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston kanssa, jotta Kymenlaaksossa vallitsevaan sosiaalityöntekijöiden pulaan saataisiin helpotusta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Elokuun 2021 tilastojen mukaan Kymenlaaksossa oli noin 8 300 työtöntä. Luku on 18 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi (koko maa -15 %). Lomautettuja oli maakunnassa noin 470, joka on 67 % (-950 henkilöä) viimevuotista vähemmän. Työttömiä (ilman lomautettuja) oli 10 % (-900 henkilöä) vuoden takaista vähemmän. Työttömyys on kohdistunut laajasti eri ammattiryhmiin, mutta eniten palvelu- ja myyntityöntekijöihin sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöihin. Erityisen paljon työttömyys on laskenut myyjien, opettajien sekä lähihoitajien joukossa.

Työttömien osuus työvoimasta on pysytellyt valtakunnallista keskiarvoa korkeammalla. Osuus oli nyt 11,4 % (koko maa 10,7 %), kun vuosi sitten osuus oli 13,7 %. Alle 25-vuotiaita työttömiä on Kymenlaaksossa noin 870 eli 31 % edellisvuotta vähemmän (koko maa -22 %). Nuoria pitkäaikaistyöttömiä on 30 % viimevuotista vähemmän (koko maa +71 %). Ulkomaalaisten työttömyys (-11 %) väheni hitaammin kuin kokonaistyöttömyys ja myös ulkomaalaisten työttömyysaste (30 %) oli koko väestön työttömyysastetta suurempi. Yli vuoden työttömänä olleita oli noin 3 100 henkilöä – tämä on 15 % enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa +42 %). Pitkäaikaistyöttömyys kasvanee edelleen, mutta selvästi aikaisempaa hitaammin. Työttömyyden rakenneongelmat jatkuvat: rakennetyöttömiä oli 71 % kaikista työttömistä (koko maa 66 %).

Kouvolan seutukunta

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 81 052 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 744 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 362.

Kouvola seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kotka-Haminan seutukunta

Kotka-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 81 468 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 560 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuussa lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 972.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

10 Etelä-Karjala

Etelä-Karjalassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 126 278 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 810 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 923.

Etelä-Karjala	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Karjalassa sijaitsee yksi Euroopan merkittävimmistä metsäteollisuuden keskittymistä. Toimialan osuudet maakunnan tuotoksesta, arvonlisästä, työllisistä ja investoinneista ovat moninkertaisia maakuntien keskiarvoon verrattuna. Myös monet muut alueelle tärkeitä toimialat, kuten koneiden ja laitteiden korjaus sekä varastointi ja liikennettä palvelevat alat, kytkeytyvät tiiviisti metsäteollisuuteen. Muita vahvoja toimialoja ovat mm. matkailu, kauppa, ICT-ala sekä ympäristö- ja energia-ala. Tulevaisuuden haasteet liittyvät elinvoimaisuuteen, väestökehitykseen, osaamisen nostamiseen, työvoiman kohtaantoon sekä osamispohjaisten kasvuyritysten mukaanpääsyyn globaaliin talouskasvuun.

Useilla toimialoilla – etenkin teollisuudessa – on selvitty koronasta ennakoitua paremmin. Rajoitukset ovat vaikeuttaneet erityisesti matkailun, tapahtumateollisuuden ja ravintola-alan tilannetta. Yhteiskunnan avautuminen näkyy palveluiden aikaisempaa suurempana käyttönä. Vienti kääntyi viime vuonna 14 prosentin laskuun, mutta kuluvan vuoden näkymät ovat selvästi valoisampia. Kokonaistyöttömyys on laskussa. Pitkäaikaistyöttömyys kasvaa edelleen, joskin aikaisempaa hitaammin. Työllisyysaste (66 %) on alueiden välisessä vertailussa alhainen, mutta se on noussut vuoden takaisista lukemista.

Etelä-Karjalassa on menossa isoja logistiikkahankkeita. Luumäen ja Imatran välisen rata-osuuden perusparannus on käynnissä. Hanke on aikataulutettu valmistumaan kesällä 2024. Saimaan kanavan sulkujen pidentämiseen on myönnetty 90 miljoonaa euroa. Muutokset mahdollistavat suurempien alusten käytön, suuremman kulkusyvyyden ja vuosittaisen liikennöintiajan pidentämisen. Rakennustyöt pääsevät käyntiin vuonna 2022 ja sulkuremontin ennakoidaan olevan valmis kesällä 2024. Lappeenrannan kaupunki ja Taipalsaa-ren kunta vievät Kutilan kanavasopimusta eteenpäin. Ennen rakentamista tarvitaan päätökset valtion rahoituksesta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tuoreen pk-yritysbarometrin (n=106) mukaan yleiset suhdannenäkymät ovat Etelä-Karjalassa hieman koko maan tasoa alhaisemmat. Suhdannenäkymien saldoluku oli +19 (koko maa +22). Alueen pk-yrityksillä on myös heikommat odotukset henkilöstömäärän kehityksen suhteen kuin keskimäärin. Imatralla suhdannenäkymät olivat Lappeenrantaa positiivisemmat. Konkurssien määrä on ennakkotilaston mukaan suunnilleen viimevuotisella tasolla. Etelä-Karjalan kauppakamarin ulkomaanasiakirjatilastojen mukaan vienti EU:n ulkopuolelle vetää erittäin hyvin. Tullin ulkomaankauppatilastojen mukaan maakunnan kokonaisvienti oli alkuvuonna 29 prosentin nousussa.

Metsäteollisuuden näkymät ovat hyvät. Metsäyhtiöt ovat pystyneet parantamaan kilpailukykyään siirtymällä aikaisempaa enemmän sellun ja kartongin tuottamiseen. Parhaillaan Stora Enso rakentaa Imatralla uutta kuorimolinjastoa. Kyseessä on noin 80 miljoonan euron investointi, jonka tarkoitus on keskittää kuorinta ja haketus Kaukopään tehtaalle. Myös Tainionkosken tehtaalla tehdään mm. uutta hakkeen vastaanottoasemaa. Tehtaan tuotantoon tai kapasiteettiin ei tule muutoksia, vaan investoinnilla halutaan turvata hake-tuotanto eli perusraaka-aineen saanti. Myös ympäristövaikutukset ovat tuntuvat, sillä jat-kossa jätevesiä syntyy tehtaan prosesseissa huomattavasti vähemmän kuin nyt. Myös taive- ja tarjoilupakkauskartonkeja valmistava Metsä Board nykyaikaistaa Simpeleen kar-tonkitehdastaan, jonka massa- ja kierto-vesijärjestelmä uusitaan.

Metsä- ja biotalousosaamisen lisäksi alueella on vahva ympäristö- ja energia-alan osaamis-keskittymä, johon syntyy uusia innovaatioita ja uutta kasvuhakuista liiketoimintaa. Maakunnan ympäristö- ja energiaosaaminen perustuu erityisesti Lappeenrannan-Lahden tek-nillisen yliopiston (LUT) osaamiseen, sen ohessa syntyneisiin verkostoihin, yrityksiin, inno-vaatioihin ja kaupallistettuihin tuotteisiin. Tulevaisuudessa esimerkiksi fossiilisten polttoai-neiden korvaamisessa, puhtaan ilman teknologiassa ja vetytaloudessa on paljon markki-napotentiaalia. Eteläkarjalaisia yrityksiä on mukana myös kansallisessa vetyklusterissa. Se on perustettu vauhdittamaan vetytaloutta ja vetyyn liittyvien ratkaisujen vientiä.

Konepajateollisuudessa näkymät ovat pääsääntöisesti viime vuotta valoisampia. Vuosi 2020 oli haastava myös Imatran neljänneksi suurimmalle työllistäjälle Ovakolle. Teräksen kysyntä on nyt kovaa, ja Ovakolla tehdään töitä täydellä miehityksellä. Rakentaminen jatkuu varsin aktiivisena ja näyttäytyy etenkin Lappeenrannan keskustassa liike- ja asuintalo-rakentamisena. Monet kaavat ovat saaneet lainvoiman ja rakennushankkeita on käynnistymässä. Isoimmista käynnissä olevista hankkeista mainittakoon Immolan rajavartiolaitoksen korjaus, joka on noin 40 miljoonan euron projekti. Lisäksi käynnissä tai alkamassa on mm. Etelä-Karjalan keskussairaalan A-tornin peruskorjaus, Imatran Meltolan jätevedenpuhdistamon remontti sekä Etelä-Karjalan uuden pääpaloaseman rakentaminen.

Valmistelussa on myös uusia hankkeita. Lappeenrannan uuden jäähallin sijoituspaikaksi on päätetty Kisapuisto. Budjettiraami on 28 miljoona euroa. Menossa on hankesuunnitelmavaihe ja rakentaminen voisi alkaa aikaisintaan keväällä 2024. Suunnitteilla on myös sisäliikuntahalli ja Suomen ensimmäinen jääpallohalli. Imatran uuden urheilutalon valmistelu jatkuu. Lopullinen päätös urheilutaloinvestoinnista Ukonniemeen tehdään loppuvuoden 2021 aikana. Karkea kustannusarvio on 8–10 miljoonaa euroa.

Matkailutilastojen mukaan yöpymiset majoitusliikkeissä vähenivät tammi–heinäkuussa 5 % (koko maa +5 %). Ulkomaalaisten yöpymisiä oli 85 % edellisvuotta vähemmän, kun taas kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi 12 %. Kuluvan vuoden kesä oli kotimaan matkailun kannalta erittäin hyvä. Riippuvuus matkailuelinkeinosta on alueella suuri. Itärajan avautumista ei ole lähiajan näköpiirissä ja ajankohdan arvuuttelu on vaikeaa. Venäläiset viranomaistiedot tartuntojen määrästä, eri varianteista ja ilmaantuvuudesta ovat epävarmoja. Lisäksi rokotevastaisuus vaikeuttaa epidemian talttumista. On arvioitu, että matkustusrajoitusten vuoksi Etelä-Karjalan yritykset menettivät 270 miljoonaa euroa myyntituloja vuonna 2020. Venäläismatkailijoilla on paljon patoutunutta kulutuskysyntää, joten matkailijamäärien nousu koronatilanteen niin salliessa voi olla nopeaa. Lappeenrannan lentokentälle korona-aika on ollut haasteellinen. Ryanair aloitti lennot Lappeenrannasta Italiaan elokuussa. Lennot Bergamoon jatkuivat koko kesäkauden. Yhteys on tuonut Lappeenrantaan italialaisia turisteja. Talvikaudella Ryanair on suunnitellut avaavansa reittejä Bergamon lisäksi myös Berliiniin, Memmingeniin, Budapestiin ja Wieniin.

Koronarajoitukset heijastuvat myös tapahtumateollisuuteen, kauppaan, palveluihin ja ravintola-alaan. Valtaosa alkuvuoden yleisötapahtumista peruttiin. Tämä kuritti aluetaloutta miljoonilla euroilla. Kotimaan rajoitusten purkamisen myötä tilanne helpottuu. Muutos tulee olemaan suurinta tapahtumateollisuudessa. Kaupan alan suurimmat kärsijät ovat erikoiskauppoja, joiden tarjonta on suunnattu pääosin venäläisille. Uskoa päivittäistavara-kaupan kannattavuuteen kuitenkin on, mikä näkyy esimerkiksi Lappeenrannan Prisman valmistuneissa mittavissa laajennustöissä.

Saimaan alueen matkailua kehitetään ylimaakunnallisessa yhteistyössä. Saimaa-sopimuksella perustettu Lake Saimaa ry edistää yhteistä tavoitetta nostaa Saimaan alue Suomen kolmen merkittävimmän matkailualueen joukkoon Lapin ja pääkaupunkiseudun rinnalle. Myös Saimaa-ilmio (Euroopan kulttuuripääkaupunkihaku vuodelle 2026) tiivistä eri alueiden ja alojen välistä yhteistyötä. Saimaa sai keväällä Unescon Geopark-statusen, joka lisää alueen maailman merkittävimpien luontomatkailukohteiden joukkoon.

Suomen ensimmäisen erä- ja luontokulttuurimuseon sijaintipaikaksi on valittu Imatra. Museon sijaintipaikaksi suunnitellaan kaupungintaloa, joka muutettaisiin museoksi. Investointi maksaa kaupungille 14 miljoonaa euroa. Edellytys perustamiselle on, että valtio myöntää hankkeelle 30–50 prosentin avustuksen. Museon kokonaisarvo on siis enintään 28 miljoonaa euroa. Museo voitaisiin avata vuosien 2024–2025 aikana.

Alkutuotanto on jo pitkään ollut kannattavuuskriisissä ja peräkkäiset huonot satovuodet, ml. vuosi 2021, ovat heikentäneet tilojen taloudellista tilannetta entisestään. Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä. Korona on nostanut kotimaisen elintarviketuotannon arvostusta. Luonnonmukainen tuotanto on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Myös biotalous ja digitalisaatio tuovat maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa onkin mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on selvästi edellisvuotta suurempaa. Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin alkuvuoden (tammikuu 2021 – elokuu 2021) aikana noin 8 400 uutta työpaikkaa eli 35 % enemmän kuin edellisvuonna (koko maa +34 %). Myös verrattuna vuoteen 2019 avoimien työpaikkojen määrä oli suurempi (+6 %). Avoimia työpaikkoja oli eniten toimisto- ja laitossiivoojille, vartijoille, lähihoitajille, myyjille sekä hitsaajille. Ammattibarometrin mukaan pula-ammattien määrä on kasvanut. Molemmissa seutukunnissa on pulaa mm. monista sote-alan ammanteista, hitsaajista, koneistajista ja konetekniikan asiantuntijoista. Muuten ali- ja ylitarjonta-alat vaihtelevat seutukunnittain.

Osaajapula on vaikeutunut ennakoitua nopeammin ja koettelee laajasti eri toimialoja. Kasvavan kysynnän lisäksi kohtaantotilannetta vaikeuttaa vanhentunut osaaminen, alaa vaihtavien kasvanut määrä ja osin myös opintojen viivästyminen. Tietojenkäsittely- ja ICT-alalta muutamia vuosia sitten alkanut ongelma on laajentunut vähitellen koskemaan useimpia toimialoja. Sote-alalla työvoiman saatavuus tulevaisuudessa on haasteellista. Pelkästään laskennallisesti koulutuspaikkojen tai työvoiman määrää lisäämällä tavoitteisiin ei päästä. Osaavia työntekijöitä kaivataan myös metalliteollisuudessa ja rakennussektorilla. Erityisosaamista vaativien asiantuntijatehtävien täyttäminen on ollut jo pitkään hankalaa. Viime

aikoina ravintola-alan työvoimapula on korostunut. Koronan myötä muille toimialoille työllistyneet eivät ole enää palanneet takaisin alalle. Myös tapahtumateollisuudesta on sulkujen seurauksena poistunut suuri määrä työntekijöitä.

Koulutuskenttä uudistuu jatkuvasti. Lappeenrannan kahdessa lukiossa aloittaa uusi opintolinja, joka toteutetaan yhteistyössä LUT-yliopiston kanssa. Kauppa- ja luonnontieteisiin keskittyvällä tiedelinjalla lukiolainen voi suorittaa yliopisto-opintoja jo lukioaikana. LUTissa aloitti uusi teollisuusprofessori (kauppakorkeakoulun puolella). Professuurissa panostetaan erityisesti digitaalisten liiketoimintamallien tutkimukseen ja kehitykseen. LUT hakee yhteiskuntatieteiden tutkinnonanto-oikeutta. Yhteiskuntatieteellinen koulutus monipuolistaisi maakunnan koulutustarjontaa ja muodostaisi sekä pitovoima- että vetovoimatekijän. Tekniikan, liiketalouden ja käyttäytymistieteiden yhdistäminen vahvistaa myös innovaatiotoiminnan edellytyksiä.

LAB-ammattikorkeakoulun syksyn 2021 yhteishaussa olevista koulutuksista jopa puolet on suoritettavissa joko monimuoto- tai verkko-opintoina. Uutena koulutusavauksena LAB-ammattikorkeakoulu järjestää yhdessä Etelä-Karjalan ja Päijät-Hämeen kesäyliopistojen kanssa sosiaali- ja terveysalan polkuopintokokonaisuuden, joka on mahdollista suorittaa työn ohessa. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta Saimaan ammattiopisto Sampoon suunnitellaan uusia oppimisympäristöjä ja tiloja. Uutena koulutuksena Imatralla alkaa matkailualan koulutus, jossa keskitytään matkailupalveluiden tuottamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Elokuun 2021 tilastojen mukaan Etelä-Karjalassa oli noin 5 800 työtöntä. Luku on 21 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi (koko maa -15 %). Lomautettuja oli maakunnassa noin 370, joka on 66 % (-712 henkilöä) viimevuotista vähemmän. Työttömiä (ilman lomautettuja) oli 13 % (-837 henkilöä) vuoden takaista vähemmän. Työttömyys on kohdistunut laajasti eri ammattiryhmiin, mutta eniten palvelu- ja myyntityöntekijöihin sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöihin. Erityisen paljon työttömyys on laskenut myyjien, kone- ja metallituotteiden kokoonpanijoiden sekä talonrakentajien joukossa.

Työttömien osuus työvoimasta on valtakunnallista keskiarvoa alhaisempi. Osuus oli nyt 10,3 % (koko maa 10,7 %), kun vuosi sitten osuus oli 12,9 %. Alle 25-vuotiaita työttömiä on Etelä-Karjalassa noin 570 eli 42 % edellisvuotta vähemmän (koko maa -22 %). Nuoria pitkäaikaistyöttömiä on 14 % viimevuotista vähemmän (koko maa +71 %). Ulkomaalaisten työttömien vähentyminen (-19 %) on linjassa kokonaistyöttömyyden vähenemisen kanssa. Sen sijaan ulkomaalaisten työttömyysaste (23 %) oli koko väestön työttömyysastetta suurempi. Yli vuoden työttömänä olleita oli noin 1 800 henkilöä – tämä on 19 % enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa +42 %). Pitkäaikaistyöttömyys kasvanee

edelleen, mutta aikaisempaa hitaammin. Työttömyyden rakenneongelmat jatkuvat: raken-
netyöttömiä oli 71 % kaikista työttömistä (koko maa 66 %).

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuussa 38 632 henkilöä, vuoden aikana vähennystä oli 622 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 206.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 87 645 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 188 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 4 717.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

11 Etelä-Savo

Etelä-Savossa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 132 402 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 1 463 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 148.

Etelä-Savo	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Savon maakuntastrategian kärjet ovat metsä, ruoka ja vesi eli luonnonvarat ja luontoarvot, niihin liittyvä osaaminen, ja niiden kestävä hyödyntäminen. Nämä on valittu perustuen Etelä-Savon suhteelliseen kilpailuetuun Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Etelä-Savon metsät ovat hyväkasvuisia, runsaspuustoisia ja täällä myös hakataan vuosittain määrällisesti eniten puuta Suomessa. Puuta jalostetaan maakunnassa erityisesti mekaanisesti, päätuotteina vaneri ja muut kerrostetut tuotteet. Puunjalostuksen prosesseihin liittyvää, kansainvälisesti kilpailukykyistä laitevalmistusta on sekä kemiallisen että mekaanisen jalostuksen tarpeisiin. Maakunnassa on myös puun hyödyntämiseen liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa, erityisesti Savonlinnassa XAMK:n kuitulaboratorion myötä. Ruokaan liittyvät vahvuudet perustuvat myös vahvaan raaka-ainepohjaan; varsinkin erikoistunutta tuotantoa, kuten luomua, pyritään lisäämään. Elintarviketeollisuuden alalla maakunnassa on muutamia valtakunnallisestikin merkittäviä yrityksiä. Vesiteeman vahvuuksina ovat imagomielessäkin merkittävät vesistöt, suurimpana Saimaa, sekä jätevesien käsittelyyn kytkeytyvä osaaminen. Vesien käsittelyn tutkimus- ja kehitystoimintaa on LUT-yliopiston erotustekniikan osastossa Mikkeliissä, ja sen toimintojen ohella Mikkeliin on valmistunut moderni jäteveden käsittelylaitos, johon luodaan erilaisia tutkimus- ja kehitysalustoja. Mikkelin kaupunki on kehittynyt vesiin liittyvän Sinisen biotalouden osaamiskeskittymäksi, ja EcoSairilan yritysalue tarjoaa kiertotaloutta hyödyntäville yrityksille hyvän

toimintaympäristön. Teollisten ja yhdyskuntien jätevesien käsittelyyn erikoistuneita korkeatasoisia yrityksiä on maakunnassa muutama.

Etelä-Savossa on perusteellisuudessa useita vahvoja yritysryppäitä, esim. konepajoja ja muovituotteiden valmistajia. Maakunta on sijainniltaan hyvässä paikassa: etäisyydet ja yhteydet Suomen talouskasvun vahvimpiin alueisiin sekä kansainvälisen toiminnan solmukohtiin ovat kohtuulliset. Koronakriisin isku on kohdistunut Etelä-Savossa pahiten ravintola-, kulttuuri- ja matkailutoimintoihin.

Maakunnan väestö yhtä aikaa sekä vähenee että keskimäärin vanhenee. Tällä ilmiöllä on vakavia seurauksia. Paikallismarkkinat heikkenevät, vaikka matkailu ja vapaa-ajan asukkaiden kysyntä osaltaan tilannetta parantaakin. Markkinoiden heikohko kehitys keskittää toimintoja entisestään, vähentää kilpailua ja erikoistumisen mahdollisuuksia ja työpaikkakehitys on ollut noususuhdanteessakin laskevaa. Väestökehitys vaikuttaa myös julkisiin palveluihin. Edessä on näiden palvelujen (koulutus, sote ym.) sopeuttaminen väestömuutosten raameihin, mikä vaikuttaa myös yksityisten palvelujen kysyntään.

Infrastruktuurin säilyttäminen nykytasolla on haasteellista. Alueen kannalta erittäin tärkeää on Itä-Suomen raideliikenteen kehittäminen. Harvaan asuttu alue tarvitsisi uusia ratkaisuja logistisen kilpailukykynsä parantamiseen. Heikohko tietoliikenneinfrastruktuuri kaupunkikeskustojen ulkopuolella ei juuri tarjoa mahdollisuuksia älyliikenteen sovelluksille ja kokeiluille.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysrahoituksen kysyntä on pysynyt korkealla tasolla Etelä-Savossa. Yrityksen kehittämisavusta myönnettiin Etelä-Savossa 9 miljoonaa euroa vuoden 2021 alkupuoliskolla. Yrityksissä käynnistyy rahoituksen myötävaikutuksella yli 28,4 miljoonan euron kehittämistoimenpiteet ja investoinnit. Rahoituksen odotetaan tuovan alueelle 174 uutta työpaikkaa, 70 miljoonaa euroa uutta liikevaihtoa ja 39 miljoonaa euroa viennin lisäystä. Yritysten kehittämispalveluihin myönnettiin reilut 200 000 euroa (59 kpl). Työelämälähtöiseen osamisen kehittämiseen myönnettiin noin 1,5 miljoonaa euroa (josta yhteishankinnat noin 215 000 euroa) ja palkkatukeen noin 9,5 miljoonaa euroa, josta starttirahan osuus on noin miljoona euroa. Lisäksi Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) rahoitettiin kehittämishankkeita 6,2 miljoonalla eurolla (27 kpl) ja Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) kehittämishankkeita rahoitettiin 2,9 miljoonalla eurolla (3 kpl).

Ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2021 **Finnveran** myöntämä rahoitus Etelä-Savoon laski n. 17 % verrattuna 2020 vastaavaan jaksoon. Lasku johtuu pääosin koronan aiheuttaman käyttöpääoman lainamuotoisen rahoitustarpeen vähenemisestä. Suurin osa rahoituksesta on kohdistunut jälleen investointeihin, kun edellisvuonna käyttöpääoma oli

keskeisimmässä roolissa. Myös viennin rahoitus ja toimitusvakuudet ovat kasvaneet edellisvuodesta. Rahoituksesta vajaat 40 % kohdistui teollisuudelle; Muita merkittäviä päätoimialoja rahoituksen kohteena olivat liike-elämän palvelut ja maaseutuelinkeinot. Vuoden 2021 osalta näkymiä leimaa edelleen koronan aiheuttama epävarmuus, minkä lisäksi korona on vaikeuttanut joidenkin vientiyritysten toimintaa mm. matkustusrajoitusten takia. Investointihankkeita on kuitenkin vireillä, ja sukupolvenvaihdosten ja yrityskauppojen odotetaan jatkuvan edelleen vireinä.

Kesän 2021 sää on aiheuttanut **maataloudelle** merkittäviä ongelmia. Viljasato on jäämässä keskinkertaiseksi, osin puutikelpoista satoa ei saada lainkaan. Kuivuus aiheutti myös puutarhatuotannolle ongelmia, kun jouduttiin käyttämään pitkä ajanjakso keinokastelua, mikä aiheuttaa kustannuksia ja vaikuttaa sadon määrään ja osin laatuun. Koko elinkeinoa rasittaa alkuvuoden jälkeen rajuun nousuun lähteneet tuotantopanosten hinnat. Tuottajahintojen pysyminen alhaalla yhdessä huonon satovuoden kanssa heikentää tilojen kannattavuutta entisestään. Etelä-Savossa maatalouden myyntituloista maidon osuus on 50 %, naudanlihan osuus 17 % ja kasvituotannon osuus 26 %. Etelä-Savon maaseudun elävyyden kannalta toimivan ja kannattavan maatalouden säilyminen alueella on monin tavoin merkityksellistä. Maa- ja metsätalous muodostavat maaseutualueilla perustoimintaympäristön, jota ilman monen muun toimialan toiminta vaarantuisi. Monialaiset maatilat muodostavat myös tärkeän palvelutoimijoiden verkoston, jota ilman monet esimerkiksi perusinfraan liittyvät toimet jäisivät hoitamatta. Maaseutumaisema ja paikallinen ruuan tuotanto ovat tärkeitä myös matkailun ja osa-aikaisen asumisen kannalta.

Metsäsektorin alkuvuosi on ollut varsin suotuisa. Etelä-Savossa on tehty puukauppoja vuoden alkupuoliskolla ennätysvuoden 2018 tahtiin. Sahatavaran korkeasuhdanteen takia kysyntä on painottunut tukkipuuhun. Havutukin hintahuippu ohitettiin tällä erää kesäkuussa, mutta hinnat ovat edelleen 7–8 % vuoden vaihteen hintoja korkeammat. Kuitupuulla kysyntä- ja hintamuutokset ovat olleet maltillisempia. Puun kysynnän ennakoidaan edelleen jatkuvan hyvänä. Sahojen parantunut kannattavuus mahdollistaa tuotantoa ja tehokkuutta parantavia investointeja, joita on suunnitteilla ja vireillä myös Etelä-Savossa. Etenkin havuvanerin kysyntä on vahvaa lisääntyneen puurakentamisen myötä. Myös kilpailumman koivuvanerin tilanne on positiivinen. Alueen tehtaat käyvät nykyisten käyntimuotojen puitteissa täydellä teholla. Energiapuusta koettiin Etelä-Savossa viime talvena niukkuutta, mutta lisääntyneet hakkuut ja metsäteollisuuden hyvä vire ovat tuoneet entistä enemmän hakkuutähteitä ja puunjalostuksen sivuvirtoja energiamarkkinoille. Turpeen käytön alasajo ja uudet puuta käyttävät lämpölaitokset tuovat valtakunnallisesti lisää kysyntää myös nuorten metsien pienpuulle.

Teknolohiateollisuuden tilauskantakyselyn mukaan uusien saatujen tilausten arvo oli huhti-kesäkuussa kuusi prosenttia suurempi kuin vuoden ensimmäisellä neljänneksellä ja peräti 21 % suurempi kuin edellisvuoden vastaavalla ajanjaksolla. Vaikka kysyntää siis on ja

ainakin tämänhetkinen näkymä maailmalla tukee tuotannon kasvua, sitä kuitenkin vaikeuttavat hankaluudet materiaalien ja komponenttien saatavuudessa. Lisäksi kysynnän lisääntyminen on johtanut tuottajahintojen nousuun, mikä kurittaa erityisesti tuotantoketjun alkupäätä. Osaavasta työvoimasta alkaa olla myös pulaa. Oman mausteensa tilanteeseen tuo mm. digitalisaation mukana tuoman muutoksen kova tahti. Tämä haastaa niin yritykset kuin oppilaitoksetkin. Tämä ilmiö korostuu Etelä-Savossa, jossa yritysten tarvitsemat osaamistarpeet vaihtelevat paljon toisistaan, mutta toisaalta taas henkilöstömäärät per yritys eivät ole kovin suuria. Yritysten liikevaihdon arvioidaan olevan myös Etelä-Savossa loppuvuonna arvoltaan suurempi kuin vuosi sitten vastaavaan aikaan, mutta kyse on enemmänkin paluusta aikaan ennen korona-aikaa. Kysyntäpiikissä näyttää tällä hetkellä olevan osittaista rekyylin tuntua. On epävarmaa, missä määrin kysyntä pysyy korkeana.

Rakentamisen suhdannenäkymä Etelä-Savossa on vuonna 2021 positiivinen. Maakunnassa rakentamisen kokonaisvolyymi oli vuoden 2020 kasvussa ja sama suunta on jatkunut alkuvuonna 2021. Nousu johtuu julkisen palvelurakentamisen hankkeista. Liike- ja toimistorakentaminen on elpymässä aallonpohjasta ja teollisuus- ja varastorakentamisessa näkyy yritysten investointihalukkuuden kasvu. Teollisuudella on alkamassa täydennys-, muutos- ja korjaushankkeita, jotka tuovat positiivisen lisän maakunnan rakentamiseen. Myös Savonlinnan seudulla rakennetaan aikaisempia vuosia vilkkaammin, ja vuodesta 2022 ennakoituaan myös hyvää rakentamisvuotta Savonlinnan seudulle. Uudisrakentaminen on painottunut Mikkeliin, mutta julkisia palvelurakennuksia on suunnitteilla ja rakenteilla ympäri maakuntaa. Rakennusten korjausvelka on kasvanut ja korjausrakentamisen volyymi on kasvussa. Julkiset hankkeet, kuten Mikkelin Eteläinen aluekoulu, asuntorakentaminen, kasvava korjausrakentaminen ja teollisuus- ja varastorakentaminen pitävät jatkossakin yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa. Alaa vaivaa koko maakunnassa osaan työvoiman pula ja tulevaisuuden rakentajien houkuttelemiseksi alalle tarvitaan yhteisiä toimenpiteitä.

Etelä-Savossa päivittäistavarakaupan ja rautakaupan alkuvuosi 2021 oli vähintäänkin kohutuullinen. Mökkilomailun ja monipaikkaisen asumisen lisääntyminen paransi vähittäiskaupan tilannetta ehkä jopa normaalikesää enemmän, kuten myös rautakauppojen.

Matkailukesä 2021 oli Etelä-Savossa ennätysellinen kotimaan matkailun osalta. Vilkaan sesongin varjopuolia oli pula osaavasta henkilökunnasta kuten MaRa- ja matkailutoimialalla koko Suomessa. Yritysten viesti on se, että työvoimapula tulee olemaan suurin kasvun este tulevaisuudessa, jos ongelmaa ei pystytä ratkaisemaan. Koulujen alkaminen katkaisee kesäsesongin ”kuin seinään” - kesätyöntekijät palaavat kouluun ja lomailevat perheet kotipaikkakunnilleen. Epävarmuus on vallitseva olotila tällä hetkellä matkailuyrityksissä. Tiukennukset rajoituksissa näkyvät välittömästi yritysten varaustilanteessa. Yrityksissä suhtaudutaan kaikesta huolimatta tulevaisuuteen varovaisen optimistisesti ja uskotaan rokotusten etenemisen mahdollistavan paluun normaalimpaan aikaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät TEMin ja Tilastokeskuksen tuottaman raportin mukaan rekrytointivaikeuksista kärsi vuonna 2020 aikana Etelä-Savossa 42 % (v. 2019 38 %) rekrytoivista toimipaikoista. Kokonaan ilman työntekijää jäi 14 % toimipaikoista Etelä-Savossa ja 19 % koko maassa.

Sosiaali- ja terveysalalla ammattitaitoisen työvoiman saantivaikeudet ovat edelleen lisääntyneet. Lääkäreistä, sosiaalityöntekijöistä ja puheterapeuteista on pulaa koko maakunnassa. Uuden työvoiman kysyntää lisää sekä mittava eläköityminen että hoitajamitoitusvaatimusten kiristyminen. Ammattitaitoisista hitsaajista ja koneistajista on pulaa. Matkailun kausityöhön on paljon paikkoja auki, mutta ympärivuotisesti vähän. Myyjän ja toimitustyöntekijän ammateissa ylitarjonta on suurta ja kasvamassa koko maakunnassa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Etelä-Savossa oli heinäkuun lopussa v. 2021 lopussa työttömänä 6 232 henkilöä, eli yli 1 200 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Lomautettuja on noin 385 eli määrä oli vain noin kolmannes vuodentakaisesta. Työttömyysaste oli 11 % (miesten 12 % ja naisten 10 %). Etelä-Savon rakenteellinen työttömyysaste oli heinäkuussa 7,1 %. Ulkomaalaisia oli Etelä-Savossa heinäkuun lopussa työttömänä 377, mikä on 66 henkilöä ja 15 % vähemmän kuin vuosi sitten. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli 2 056.

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 69 278 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 798 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 256.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 23 330 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 291 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 837.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 39 794 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 374 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 055.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

12 Pohjois-Savo

Pohjois-Savossa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 248 154 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 177 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 474.

Pohjois-Savo	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Alueen yleinen kehitys ja näkymät ovat huomattavasti viime kevättä valoisammat. Koronan negatiiviset vaikutukset ovat hellittämässä ja monella toimialalla jo takanapäin. Maakunnassa on kasvavia ja kansainvälisiä vientiyrityksiä, joiden taloudellinen merkitys Pohjois-Savon teollisuudelle on suuri. Energiateollisuuden globaalit yritykset löytyvät Varkauden seudulta, ja suurin vientiin tähtäävä koneteollisuuden keskittymä asettuu Ylä-Savon seudulle. Näiden vientiyritysten vetämänä seuduille on syntynyt myös mittava alihankinta-verkosto, joka huolehtii omalta osaltaan alan tuotekehityksestä. Näillä teknologiateollisuuden aloilla on tällä hetkellä vahva, pitkäkestoinen tilauskanta.

Maakunta tunnetaan myös vahvasta kemiallisesta ja mekaanisesta metsäteollisuudesta, joka edellyttää mittavaa puunhankintaa. Samoin alkutuotanto ja elintarviketeollisuus ovat huomattavia työllistäjiä maakunnassa. Maatilojen keskeisimmät tuotantosuunnat Pohjois-Savossa ovat maidontuotanto ja nautakarjankasvatus. Maidontuottajana maakunta on merkittävä; Vaikka tilalukumäärä on alentunut, maidontuotantomäärät ovat pysyneet lähes samoina. Maatiloja rohkaistaan nyt biokaasutuotantoon.

Tämänhetkiset huolenaiheet kohdistuvat kaikilla seuduilla ja lähes kaikilla toimialoilla osaavan työvoiman saatavuuteen. Lisäksi lähinnä rakennus ja teknologiateollisuuden

materiaalien ja komponenttien saatavuus sekä raaka-aineiden ja materiaalien viimeaikojen nopea hinnannousu aiheuttavat epävarmuutta tuotannolle.

Merkittävänä huolenaiheena nähdään myös toimivien liikenneyhteyksien puutteet. Maakunnan monialainen vientisektori edellyttää toimivia ja nopeita eri liikennemuotoja käsitäviä kansainvälisiä yhteyksiä. Elinkeinoelämän toimialat tarvitsevat koko liikenneinfraan tuottavan toiminnan tueksi. Teollisuus käyttää kuljetuksiinsa valtatieä, pääteitä ja rataverkkoa. Raskaan teollisuuden tarpeita palvelee raide- ja vesiliikenne. Kansainvälinen yritystoiminta ja matkailu tarvitsee puolestaan toimivaa lentoliikennettä. Alueen saavutettavuuden kannalta liikenneinfraan panostaminen nähdään tärkeäksi, koska yritysten Pohjois-Savoon sijoittumiseen vaikuttaa liikenneyhteyksien toimivuus, toimintavarmuus ja tehokkuus.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen on huomioitu entistä paremmin maakunnan ja kuntien kehittämissuunnitelmissa. Vuosina 2012–2013 laadittu Savon ilmasto-ohjelma 2025 on päivitetty Pohjois-Savossa ilmastotiekartaksi syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana. Pohjois-Savon ilmastotiekartassa määritetään maakunnallisen ilmastotyön tavoitteet, painopisteet ja kärkitoimenpiteet. Toimenpiteissä on huomioitu ilmastonmuutoksen hillintä sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen. Ilmastotiekartan päätavoitteena on, että Pohjois-Savo on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Kasvihuonekaasupäästöjä tulee vähentää vähintään 80 % vuoteen 2007 verrattuna, ja loput päästöt sitoa tai kompensoida kestävästi. Pohjois-Savossa toimiva ilmastofoorumi on osaltaan parantanut alueen toimijoiden välistä yhteistyötä yhteisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Pohjois-Savon väestönkehitys tammi–elokuun 2021 aikana on ollut positiivinen, mutta pienemmille seuduille väestömäärän väheneminen asettaa haasteita. Alkuvuoden aikana väestönmuutos oli positiivinen vain Kuopiossa, Siilinjärvellä ja Joroisissa. Erityisesti nuorisson mahdollisuudet asua seudulla, jossa opiskelumahdollisuudet ovat hyvin vähäiset, on rajallista. Yleisestikin maakunnassa on kiinnitetty huomiota nuorten hyvinvointiin ja alueelle on perustettu useampia hankkeita, joiden tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kehittää aluetta siten, että se vastaisi jatkossa entistä paremmin nuorten odotuksia ja tarpeita.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koko Pohjois-Savon yritysten lähiajan suhdannenäkymät ovat syksyllä julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan huomattavasti viime kevättä valoisammat. Saldoluku Pohjois-Savossa oli 17, kun se vielä viime keväänä oli -1. Erityisesti Sisä-Savon, Kuopion seudun ja Koillis-Savon suhdannenäkymät nähtiin hyvin positiivisina. Varkauden seudulla puolestaan oli suurimmat saldoluvut liikevaihdon näkymissä (45), yritysten kannattavuusodotuksissa (33) ja

henkilökunnan määrän kehityksessä (27). Koronapandemian aiheuttamat haasteet on pääosin selätetty kaikilla maakunnan seuduilla. Alueen monipuolinen elinkeinorakenne ja talouden odotettua nopeampi kasvu sekä eri tukitoimet ovat helpottaneet elinkeinoelämän tilannetta. Kuitenkin edelleen on toimialoja, kuten matkailu- ravintola ja tapahtuma-alat, joilla osittaisten rajoitusten vuoksi toiminta ei vielä ole päässyt täysipainoisiin jatkumaan. Koronan jälkeisen patoutuneen kulutuskysynnän purkautumisen uskotaan helpottavan palvelualan tilannetta yleisesti.

Rakennus- ja teknologia-alan yrityksillä on vahva ja pitkäkestoinen tilauskanta, joten tilanne näyttää erityisen valoisalta, mikäli osajia löydetään riittävästi. Haasteita kuitenkin aiheuttaa rekrytointiongelmien lisäksi materiaalien ja komponenttien saatavuus, minkä arvioidaan jatkuvan edelleen useilla tuotealoilla. Joitakin hankkeita on jouduttu jo lykkäämään materiaalipulan vuoksi. Materiaalien nouseva hintakehitys on myös kasvun uhkana, mutta alustavia viitteitä hintakehityksen tasaantumiseen on nähtävissä.

Pahimpana yritysten kehittämisen esteinä yleisen suhdannetilanteen lisäksi yritykset näkevät työvoiman saatavuuden. Rekrytointiongelmia kokeneita yrityksiä oli Pohjois-Savossa ensimmäisellä vuosineljänneksellä 59 % ja toisella neljänneksellä 44 %, joka on myös koko maan keskiarvo. Tämän suuntaista näkemystä tukee myös Kauppakamarin jäsenyrityksille suunnattu kysely, jonka mukaan Pohjois-Savossa peräti 84 % yrityksistä kärsii työvoimapulasta ja 75 % yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yritysten kasvua ja liiketoimintaa.

Rekrytointiongelmiin on pyritty osaltaan vastaamaan yritysten kanssa yhdessä järjestetyillä rekrytointikoulutuksilla. Koulutuksia on suunnattu erityisesti kuljetus-, hoiva- ja teollisuuden eri aloille. Kuljetuspuolen työpaikat ovat lisääntyneet kuluvan vuoden aikana yli kaksinkertaiseksi aiempiin vuosiin verrattuna. Hoiva-alalla aletaan valmistautua jo hoitajamitoitusten vaatimuksiin.

Maakunnassa suurimmat käynnissä olevat investoinnit kohdistuvat Kuopion seudulle. Kuopion seudun merkittävin aluerakentamisprojekti, Savilahti-hanke, on edennyt suunnitellusti, samoin ratapihan parantaminen on käynnissä ja useita matkailuun liittyviä kehittämishankkeita on suunnitteilla. Osaa investointihankkeista viivästyttää kuitenkin kaavoituksen valmistuminen. Seudun yritys- ja teollisuustonttien kysyntä on runsasta ja uusia toimijoita on tulossa alueelle. Myös muilla seudulla on käynnissä ja suunnitteilla uusia investointeja. Varkauden seudulla 15 000 neliömetrin suuruinen konepajarakennus valmistuu kesällä 2022. Ylä-Savossa on toimitilarakentamista ja julkista rakentamista sekä kone- ja laiteinvestointeja. Asuntorakentaminen kohdistuu suurimmalta volyymiltaan Kuopion seudulle, missä asuntorakentaminen on ollut poikkeuksellisen vilkasta viimeisten vuosien ajan. Uudiskohteiden asuntokauppa on käynyt hyvin, joten tarvetta asuntorakentamiselle on edelleen. Pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan investointiodotukset ovat niukasti

koko maan keskiarvon alapuolella. Odotukset viime keväästä ovat kuitenkin nousseet erityisesti Sisä-Savon, Varkauden ja Kuopion seuduilla.

Uusia yrityksiä on perustettu erityisen vilkkaasti Kuopion seudulle, kun muilla seuduilla määrät ovat pysytelleet aiempien vuosien tasolla. Yrityksiä perustetaan eniten eri palvelualoille.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusia avoimia työpaikkoja Pohjois-Savossa alkuvuoden 2021 aikana on ollut 31 100, mikä on 31 % edellistä vuotta enemmän. Työpaikkalisäys kohdistuu lähinnä Kuopion seudulle ja Ylä-Savoon. Sen sijaan Varkauden seudulla uusia avoimia työpaikkoja on ollut 12 % vähemmän edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Sisä-Savossa ja Koillis-Savossa työpaikkamäärät ovat myös laskeneet edellisestä vuodesta, mutta tämä selittyy viime vuoden kausityöpaikkojen poikkeuksellisen suurella määrällä. Työvoiman kysyntä on lisääntynyt erityisesti prosessi- ja kuljetusalalla (+103 %), johtajilla (+65 %) ja valmistus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöillä (+61 %).

Pohjois-Savon työvoimasta suurin osa tällä hetkellä sijoittuu terveys- ja sosiaalipalveluiden alalle, toiseksi eniten työvoimaa on teollisuudessa ja kolmantena tulee tukku- ja vähittäiskauppa.

Pk-yritysbarometrin mukaan viime kevään arvioita huomattavasti useampi yritys uskoo henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden sisällä. Henkilökunnan määrän kasvuun uskotaan erityisesti Varkauden seudulla, missä saldoluku oli +27, kun se vielä viime keväänä oli +6.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan pulaa osaajista on noin 70 eri ammattialalla. Tämä on lähes kaksinkertainen määrä viime kevään barometrin tuloksiin verrattuna. Erityisesti osaajapulaa on erityisopettajista, hammaslääkäreistä, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, kodinhoitajista, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista, kotiapulaisista ja siivoojista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, lastentarhanopettajista, lähihoitajista, moottoriajoneuvojen asentajista ja korjaajista, myyntiedustajista, psykologeista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista, sosiaalialan ohjaajista ja neuvojista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, toimisto- ja laitossiivoojista ja yleis- ja erikoislääkäreistä.

Korkeasti koulutettujen osaajien kysyntä on lisääntynyt erityisesti teollisuudessa. Itä-Suomen yliopiston hakemalle tekniikan tutkintokoulutukselle löytyykin elinkeinoelämän täysi tuki. Tekniikan alan korkeakoulutusta alueelle on toivottu pitkään erityisesti yritysyhteistyön näkökulmasta. Hanketta puoltaa myös aiemmin viime syksynä Tampereen

yliopiston kanssa yhteistyössä Itä-Suomen yliopistossa käynnistynyt automaatiotekniikan DI-ohjelma, johon oli hyvin runsaasti hakijoita. Ammattikorkeakoulutasoiselle osaamiselle on edelleen tarvetta, ja siten myös nykyistä monipuolisimpiin koulutusohjelmiin erityisesti Varkauden ja Ylä-Savon seuduilla, missä tradenomien ja tuotantotalousinsinöörien koulutusta kaivataan hoiva-alan koulutuksia unohtamatta. Myös pienemmille seuduille, missä toisen asteen oppilaitoksia ei enää ole, on löydetty perinteisten koulutusmallien tilalle uusia yhteistyötapoja kouluttaa osaajia omalla alueella.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyysaste Pohjois-Savossa vuoden toisella neljänneksellä oli 73 %, joka on lähellä koko maan (73,2 %) keskiarvoa. Lomautettujen määrä (800) on laskenut koko kuluvaan vuoden ajan, mutta on edelleen koronaa edeltäviä vuosia korkeampi. Lomautukset kohdistuvat edelleen suurimmalta osaltaan miesvaltaisille aloille, sillä 69 % lomautetuista on miehiä. Lomautetuista miehistä valtaosa on rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöitä sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöitä. Naisten lomautukset kohdistuvat puolestaan palvelu- ja myyntityöntekijöihin.

Pohjois-Savossa aloitti maaliskuun alussa työllisyyden kuntakokeilu, jolloin TE-toimiston Kuopion seudun ja osa Ylä-Savon seudun asiakkaista (noin 8 600 työtöntä) siirtyi kuntakokeilun piiriin. TE-toimiston palveluissa on jo suunnattu pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin suuntaan ja lisätty työnhakijoiden kanssa tapahtuvia asiakastapaamisia erityisesti työnhaun alkuvaiheessa. Samoin Pohjois-Savon TE-toimistossa on muodostettu toimialakohtaisia tiimejä, joissa on tietoa ja osaamista sekä kyseisen toimialan osaajista että työnantajien tarpeista.

Työttömistä miehiä on 59 % ja naisia 41 %. Työttömistä alle 25-vuotiaita nuoria on 13 %, 25–49-vuotiaita 56 % ja yli 50-vuotiaita 31 %.

Nuoria on työllistetty palkkatuella sekä ohjattu työvoimakoulutukseen ja kuntouttavaan työtoimintaan, joten nuorten työttömien määrä (1 500) on saatu laskettua lähelle vuoden 2019 tasoa. Nuorista työttömistä pitkäaikaistyöttömiä on 15 %, kun pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista Pohjois-Savon työttömistä on 42 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut vuoden 2020 alusta lähtien, mutta kasvuvauhti on kesän aikana loiventunut. Pitkäaikaistyöttömien määrän ei enää uskota kasvavan, vaan pikemminkin työvoiman suuren kysynnän ja osaavan työvoiman puutteen seurauksena kääntyvän loivaan laskuun.

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 141 623 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 1 127 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 473.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta, Joroinen

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 34 293 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 304 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 629.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 51 972 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 710 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 610.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	--	-	0
Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 6766 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 126 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,4% ja työttömiä työnhakijoita oli 313.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	-	0
Arviointiasasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 13 500 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 164 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 449.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

13 Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 162 987 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 670 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 623.

Pohjois-Karjala	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointisteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Karjalan kehityksessä on paljon positiivista. Alue selvisi koronasta muuta maata pienemmällä notkahduksella, ja yritysten liikevaihto kääntyi kasvuun v. 2020 lopulla ja vahvistui vuoden 2021 aikana teollisuuden toimiessa kehityksen veturina. Työttömyystilanne on samalla parantunut kohtuullista vauhtia ja avoimia työpaikkoja on peräti ennätysmäärä. Yritysten tulevaisuutta koskevat näkymät olivat syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin tulosten mukaan maan positiivisimmat.

Haasteitakin on. Kasvavat työvoimatarpeet lisäävät yhdessä eläkkeelle siirtyvien suuren määrän kanssa vaikeuksia osaavan työvoiman saatavuudessa, varsinkin Joensuun kaupunkiseudun ulkopuolella. Rakennerahastoratkaisun viivästyminen hidastaa uuden ohjelmakauden käynnistämistä. Karjalanradan kehittämisrahoituksen niukkuus on herättänyt huolta. Lentoliikenteen matkustajamäärät ovat olleet pieniä, ja lentoliikenteen tulevaisuus huolestuttaa.

Väestönkehityksessä ikääntyminen näkyy lähivuosina vahvasti. Työssäkäyvien 24–64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2025 mennessä ennusteen mukaan noin 4 500 hengellä. Kehitys on maakunnan sisällä voimakkaasti eriytyvää työvoiman vähenemisen koskettaessa etenkin Joensuun kaupunkialueen ulkopuolisia alueita. Muuttoliikkeen vaikutus

väestönkehitykseen on melko vähäinen. Koronan aiheuttama etätyöbuumi vaikuttanee erityisesti metropolien lähialueilla, ei kauempana maakunnissa.

Koulutustoiminnassa syksyllä 2021 palataan vaihteittain lähiopetukseen, vaikka etäopetuksen määrä on myös lisääntynyt pysyvämmiin. Yritysten tarpeista lähtevä tutkintokoulutus on laajentumassa yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa (esim. Karelia AMK:n industrial management, yliopiston DI-muuntokoulutus). Etäopetuksen lisääntyminen vaikuttaa jatkossa alueelle opiskeluaikanaan pysyvästi kiinnittyvien opiskelijoiden määrään sekä myös opiskelijoiden sijoittumiseen ja työllistymiseen alueelle valmistumisen jälkeen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän lähitulevaisuuden näkymät ovat varsin positiiviset. Pk-yritysbarometrin mukaan yrittäjien suhdannenäkymät ovat selkeästi positiivisemmat kuin lähialueiden ja koko Suomen. Kehittämishankkeita on paljon vireillä ja suunnitelmissa. Työpaikkoja on avoinna ennätysmäärä. Hyvät liikenne yhteydet ovat elinehto, ja niitä auttavat mm. Joensuun aseman seudun 70 miljoonan ja sataman 20 miljoonan euron investoinnit.

Teknolohiateollisuudessa pahin raaka-aineiden hinnannousu on kesän jälkeen taittunut. Komponentti- ja puolijohdepula on kuitenkin tietyissä yritystoiminnan arvoketjuissa kova, eikä nopeaa helpotusta ole näköpiirissä. Toiminnoissa kiritään yhä koronakuoppaa kiinni, eikä vuoden 2019 tasoon olla vielä päästy. Useilla toimijoilla tilauskirjat ovat erittäin hyvät pitkälle eteenpäin, ja hyvät näkymät heijastuvat myös alihankkijoihin. Teollisuudessa investoidaan sekä koneisiin että myös tuotantotiloihin. Erityisesti terveysteknologiaan liittyvä muoviteollisuus kasvoi voimakkaasti, ja myös ICT-ala on kasvussa koronabuustin jälkeenkin.

Matkailussa oli erittäin hyvä matkailukesä kotimaan matkailijoiden siivittämänä; Erityisesti luontokohteet ja kansallispuistot ovat hyvässä vedossa, joskin kilpailu on samalla kiristynyt. Investoinnit ovat hyvässä vauhdissa. Kimmelin hotelli-investointi on valmistumassa Joensuun keskustassa, ja vireillä on matkailuinvestointeja mm. Bomballa Nurmeksessä ja Kolilla Lieksassa. Kansainvälisen matkailun elpyminen on sidoksissa rajojen avautumiseen ja kohdemarkkinan tilanteeseen. Ravintola-ala on kärsinyt merkittävästi koronarajoituksista.

Puutuoteteollisuudessa ja rakentamisessa on hyvä vire. Sahatavaran hinnat kohosivat ennätyskorkealle ja korkean hintatason kautta yrityksille avautuu kannattavia vientimahdollisuuksia. Alaan myös investoidaan, esim. Stora Enson Uimaharjun sahan kuivaamot uusitaan ja sahauslinjaa uudistetaan. Rakentaminen on pysynyt koko ajan kasvu-uralla, projekteja on haettu aktiivisesti myös maakunnan ulkopuolelta. Toisaalta sahatavaran

hintojen voimakas nousu on vaikuttanut voimakkaasti varsinkin omakotitalo- ja tee-se-itse-rakentamiseen sekä lisäksi saatavuusongelmien vuoksi isompiin rakennushankkeisiin.

Metsäbiotaloudessa on panostettu biohiileen, ja mm. aktiivihiilitehtaan toiminta on käynnistynyt Ilomantsissa ja myös muualla on selvittelyssä biohiilihankkeita. Biohiilen tutkimuskeskittymä on aloittanut v. 2020 (Luke, UEF). Myös biokaasun käytössä edetään lopulta: tankkausasemista on suunnitelmat Nurmekseen ja Joensuuhun. Turpeen poltto vähenee ennakoitua nopeammin aiheuttaen ongelmia turveyrittäjille ja lämpölaitoksille, mutta myös kasvu- ja kuiviketurpeen käyttäjille. EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) ohjelmaa valmistellaan maakuntatasolla ja maakuntien välisenä tuomaan tähän ratkaisuja.

Kaivostoiminnassa valtio panostaa 11 milj. euroa GTK Mintec laboratorio- ja toimistotilojen uudistamiseen. Tämän lisäksi GTK on tekemässä 4 miljoonan euron investoinnit laboratorion tutkimuslaitteistoihin ja digitalisaation kehitykseen. Rakentamistyöt alkavat keväällä 2022 ja tilat valmistuvat loppuvuonna 2023.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Suhdanneltilanne on palautunut koronan jälkeen, ja alkuvuonna TE-toimistoon ilmoitettiin ennätysmäärä avoimia työpaikkoja. Samalla osaajapula ja kohtaanto-ongelmat ovat nousseet koko maakuntaa koskeviksi ongelmaksi. Osassa yrityksiä ja toimialoja se muodostaa jo kasvun esteitä. Asian ratkaisuun ei löydy enää helppoja keinoja, ja toisaalta ratkaisun avaimet ovat myös valtakunnan tasolla: englanninkielisen tutkintokoulutuksen salliminen ammattiopistolle, ulkomaisen työvoiman saannin helpottaminen, (kv-)opiskelijoiden työllistyminen alueelle, työurien jatkaminen ja eläkkeellä olevan työvoiman mahdollinen käyttö. Ikärakenteesta johtuvan työvoiman pieneneminen seuraavan kymmenen vuoden aikana on alueemme suurimpia haasteita. Pysyvämpi mutta ei pikaratkaisu on osaamisen kehittäminen: maakunnan koulutustarjonta on monipuolista ja paljolti myös räätälöitynä työntekijän yksilöllisiin tarpeisiin. Merkittävä osa oppimisesta tapahtuu jo työpäivällä (RekryKoulutus, TäsmäKoulutus, oppisopimus, työssäoppimisjaksot).

Sosiaali- ja terveysalalla on pahin osaajapula ja tilanne vaikeutuu edelleen, etenkin maakunnan reuna-alueilla. Alan vetovoima on selvästi vähentynyt ja alalta hakeudutaan myös pois päin. Koulutusta on syytä olla tarjolla koko maakunnan alueella. Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton kehittämistä tarvitaan.

Kuljetusala odottaa suurempaa digitaalista murrosta ja robotiikan lisääntymistä. Ala ei kiinnosta riittävästi nuoria. Robotiikan laajentuminen ja yleistyminen tuo toivottavasti uutta nostetta alalle.

Teollisuuden alalla komponenttipula ja alihankintaketjujen epävarmuus heijastui pitkälle tämän vuoden puolelle. Nyt mukaan tulee myös kasvava osaavan työvoiman saannin hankaluus. Erityisosaajista kilpaillaan, mutta paikkoja on tarjolla ilman ammattiosaamista oleville. Myös teollisuuden alat vaativat imagon kohottamista.

Majoitus- ja ravitsemusalaan korona iski kaikkein rajuimmin. Alalta siirryttiin paljon muihin töihin. Palkkaus, työajat ja kausiluonteisuus vähentävät alan houkuttavuutta. Osaajapula on kriittinen palvelujen edelleen avautuessa.

Rakentamisessa alan työvoiman saatavuutta on jatkossa syytä seurata. Työpaikkoja on avoinna, joskin pahimmalta osaajapulalta on vielä välttytty. Maan- ja talonrakentamista tapahtuu ympärivuotisesti aiempaa enemmän.

ICT alalle tarvitaan etenkin kokenutta työvoimaa (senior-taso).

Marjanviljely- ja maatalousalalla työn kausittaisuus ja raskaus ei houkuttele kotimaista työvoimaa. Ulkomaisen kausityövoiman saatavuuden varmistaminen on keskeistä.

Liiketalouden alalla ammattitaitoisia kirjanpitäjiä ja palkanlaskijoita on vähän. Myös palvelukeskustyöntekijöiden saannissa on vaikeuksia. Alalla on menossa digitaalinen murros.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Elokuun lopussa oli 9 390 työtöntä, ja osuus työvoimasta oli 13,2 %. Luku oli jälleen maa-kuntien korkein. Työttömien määrä oli laskenut 14 % vuoden takaisesta, ja ero koko maahan on pienentynyt. Määrän laskusta 57 % (896 henkilöä) aiheutui lomautusten vähenemisestä. Lomautettuja Pohjois-Karjalassa oli elokuun lopussa 421 henkilöä.

Huolestuttavinta on pitkäaikaistyöttömyyden kehitys; Yli vuoden työttömänä olleita oli elokuussa 3 861 henkilöä, 22 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömiä on erityisen paljon ikäryhmässä 60-64-vuotiaat, eikä työttömien määrä ole muista ikäryhmistä poiketen kääntynyt tässä ryhmässä laskuun. Toisaalta tämä tarkoittaa sitä, että huomattavan suuri ryhmä työttömiä siirtyy pois työmarkkinoilta lähivuosina.

Pohjois-Karjalan TE-toimistoon on ilmoitettu avoimia työpaikkoja alkuvuonna eniten vuoden 2006 alkaneen nykymuotoisen tilastoinnin aikana. Työpaikkoja on avoinna erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, teollisuudessa ja ravintola-alalla. Osaavan työvoiman työllistymisnäkymät ovat hyvät.

Hyvä tiivistelmä työllisyystilanteesta löytyy Pohjois-Karjalan työmarkkinakatsauksesta (<https://tyomarkkinat.pohjois-karjala.fi/>).

Joensuun seutukunta

Heinävesi, Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 126 588 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 189 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 471

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 16 287 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 233 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 993.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 20 112 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 248 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 159.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointisteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

14 Keski-Suomi

Keski-Suomessa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 272 109 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 221 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 17 611.

Keski-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Suomen strategisina kärkinä ovat biotalous, digitalous, osaaminen, hyvinvointi ja matkailu. Uusi maakuntastrategia on valmisteilla.

Pk-barometrin mukaan yritysten näkymät ovat parantuneet reilusti ja Keski-Suomen alueen pk-yrittäjien yleiset suhdannenäkymät ovat pääsääntöisesti hieman parempia kuin lähialueiden pk-yrittäjien suhdannenäkymät. Keski-Suomessa investoidaan parhaillaan isoihin tuotantolaitoksiin. Koronan myötä on panostettu kehittämiseen, erityisesti digitalisaatioon ja johtamiseen. Myös uutta liiketoimintaa on syntynyt.

Maakunnan väestö on vähentynyt vuoden takaisesta. Tammi-elokuun aikana puolet kunnista oli muuttovoittoisia. Nettomaahanmuutto on edellisvuoden tasolla. Pk-barometrin mukaan maakunnan pk-yrityksistä 16 % kokee työvoiman saatavuuden esteenä kasvulle. Erityisesti pohjoisen Keski-Suomen työvoimapula on pahentunut kevään tilanteesta. Koronan myötä lisääntyneen paikkariippumattoman työnteon edistäminen voi olla yksi ratkaisu työmarkkinoiden ja väestörakenteen haasteisiin.

Jyväskylän seutu on valtakunnallisesti merkittävä liikenteen solmukohta. Erityisen tärkeää on varmistaa Suomen eteläisiä ja pohjoisia osia yhdistävän valtatie 4 liikenteen sekä

länsi-itäsuuntaista liikennettä välittävän valtatie 9 liikenteellinen toimivuus ja turvallisuus. Raideliikenteessä yhteyksiä etenkin Helsinkiin pyritään nopeuttamaan. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeistä, erityisesti kansainvälisen saavutettavuuden kannalta. Kesäkuussa 2021 tuli voimaan ensimmäinen maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimus valtion ja Jyväskylän seudun kuntien kesken.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-barometrin mukaan liikevaihdon kasvuodotuksissa on nousua. Eroja on sekä alueellisesti että yrityksittäin: osalla liikevaihto on ollut lähellä nollaa, osalla on suuria kasvuloikia. Jämsän UPM:n Kaipolan paperitehtaan lakkautuksen vaikutus näkyy seutukunnan yritysten liikevaihtoluvuissa. Paperitehtaan lakkauttamisesta johtuvat kerrannaisvaikutukset näyttävät kuitenkin jäävän pelättyä vähäisemmiksi. Neuvottelut Kaipolan tehdasalueen uudelleenkäytöstä ovat kesken. Tilastokeskuksen mukaan konkurssiin haettujen yritysten määrä maakunnassa tammi-heinäkuussa 2021 laski viime vuodesta.

Yritykset investoivat ahkerasti. Valmet investoi tänä ja ensi vuonna ja on palkannut lisää osaajia. Puualan yritys Siparila Oy rakentaa uuden tehtaan Laukaaseen. Keuruulla aloittava Lielahden autotehdas Oy - tietävästi pohjoismaiden ensimmäinen sähkökuorma-autojen konversiotehdas - muuttaa dieselkuorma-autoja sähköautoiksi. Nammo Vihtavuori Oy ruutitehdas suunnittelee yli 10 miljoonan investointeja. Tilauskanta on tuplaantunut ja lisää työvoimaa on palkattu. Jyväskylän Eteläporttiin rakentuu moderni valmistavan teollisuuden digitaalinen palvelukeskittymä. Hippos-hankkeen liikuntakeskuksen rakennustyöt (noin 150 milj. euroa) pääsivät käyntiin Jyväskylässä ensi vuonna. Toyotan rallitalin asema vahvistuu, kun Tallinnan henkilökunta siirtyy Jyväskylään. Tuulivoimainvestoinnit piristävät paikallista elinkeinoelämää.

Metsä Groupin biotuotetehdas suunnittelee uuden tehtaan rakentamista Äänekoskelle. Investointi on 200 miljoonan luokkaa ja tehdas työllistäisi noin 140 henkilöä. Yksi strateginen tavoite on pitkäaikaisesti hiiltä sitovien tuotteiden, mm. sahatavaran, viilupuun ja vanerien, tuotannon kasvattaminen. Alueen ekosysteemi on erittäin monipuolinen; Siellä toimivat MetsäFibren biotuotetehdas, MetsäBoardin kartonkitehdas ja osaamiskeskus, Metsä Woodin viilutehdas, Pro Nemus vierailukeskus ja MetsäSpringin ja Itochu Corporationin yhteinen tekstiilikuitua valmistava koetehdas. Metsä Springin ja Valmetin 3D-kuitutuotteiden koelaitos valmistuu vuoden lopulla. Tehtaan yhteyteen Veolia Services Suomi Oy suunnittelee yli 30 miljoonaa maksavaa raakametanolin puhdistuslaitosta.

Spinnovan ja Suzanon yhteisyrityksen Woodspinnin kuitutehdasta rakennetaan parhailaan Jyväskylään. Hankkeen kokonaisarvo on noin 50 miljoonaa euroa. Tuotannon arvioidaan käynnistyvän vuoden 2022 lopussa. Spinnova on julkistanut puupohjaisen kuidun skaalaustavoitteen: miljoonan tonnin vuotuisen kapasiteetin kerryttäminen vuoteen 2031

mennessä. Yhteistyö globaalien brändiyritysten kanssa etenee rivakasti. Spinnova rakentaa myös pilottilaitosta nahkajätekuidun tuotantoon kenkävalmistaja Eccon sisaryhtiön KT Tradingin kanssa.

It-ala on hyvässä vireessä. Globaali it-jätti Accenture perusti syksyllä Jyväskylään uuden konttorin ja palkkasi sata uutta työntekijää. Yksi merkittävä tekijä sijoittumisessa oli alueen osaamispohja. Keski-Suomeen on rakentumassa it-alan ja kyberturvallisuuden keskittymä, mitä tukee myös uusi alkanut DI-koulutus. Jyväskylässä koulutetaan Helsingin jälkeen eniten it-alan osaajia.

Keski-Suomi ja luonto houkuttelivat matkailijoita jopa enemmän kuin ennen koronaa. Mökkien ja -tonttien kysyntä on kasvanut. Muun muassa Jämsässä Himoksen alueella on vireillä matkailuun liittyviä investointi- ja kehittämishankkeita. Myös tapahtuma-ala on piristymässä.

Koronaepidemian aikana vähittäiskauppa kasvoi. Jatkossa palvelujen automatisointi ja digitalisointi vaikuttanee alan työpaikkojen määrään.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikkoa. Maatilojen sukupolvenvaihdoksia tehdään toivottua vähemmän. Puun markkinatilanne vaikuttaa hyvältä. Metsänomistajien näkökulmasta lopputuotteiden hinnannousu ei ole heijastunut suoraan puun hintaan. Rakentamisen buumi on nostanut kustannuksia, heikentänyt rakennustarvikkeiden saatavuutta ja hidastanut rakennushankkeita. Alkutuotannon ja maaseutuyritysten koronatuotuksen kysyntä on ollut vähäistä, eikä se liene vilkastumassa. Turvetuotannon alasajo vaikuttaa vahvasti pohjoiseen Keski-Suomeen.

ELY-keskuksen rahoituskysyntä kasvoi merkittävästi vuoden 2021 aikana. Yritysten investointi- ja kehityshankkeiden määrä tuplaantui ja haettavien kehittämisavustusten euro-määrä kasvoi lähes kolminkertaiseksi edellisvuoteen verrattuna. Tuotteiden- ja palveluiden kehittämishankkeet ovat olleet merkittävin hanketyyppi. Yritysrahoituksen voimakkaan kasvun taustalla lienee yritysten reagointi poikkeuksellisen nopeisiin toimintaympäristön muutoksiin. Kehittämisen painopisteet ovat olleet uusien tuotantomenetelmien- ja palveluiden sekä uudenlaisen kestävä liiketoiminnan kehittämisessä. REACT EU-rahoitus on kohdentunut erityisesti vihreää siirtymää ja digitalisaatiota tukeviin yrityshankkeisiin. Kehittämisen painopisteet uudistavat liiketoimintaa ja luovat yrityksille valmiudet myös laajemman kansainvälistymisen mahdollisuuksiin. Kehittämishankkeet ja henkilökunnan osaamisen kehittäminen korostuvat tulevaisuuden rahoitustarpeissa. Maaseutuohjelman yritystukien kysyntä ei ole notkahtanut koronan takia, vaan näyttää jatkuvan edelleen suunnitellun entisellä tasolla.

Ennakoinnin näkökulmia:

- Tekstiilikuidun uusi murros on syntymässä ja ala on vahvassa nousussa. Kuitutuotannon jalostusarvoa nostava yrittäjyys mm. kehruuseen, kutomiseen, suunnitteluun ja valmistukseen on tarpeen. Tekstiilikuituteknologian koulutus ja osaaminen ovat osa tekstiilikuidun jalostusarvon nostamiseen liittyvää haastetta.
- Pandemia on vaikuttanut ehkä pysyvästikin ihmisten toimintatapoihin ja kulutuskäyttäytymiseen. Tämä tarkoittaa myös uusia avautuvia liiketoimintamahdollisuuksia. Esimerkiksi työn tekemisen muuttuneet tavat, alustatalouden haasteet ja mahdollisuudet, digitalisaation - erityisesti tekoälyn - sekä kiertotalouden mahdollisuudet luovat uusia kasvun mahdollisuuksia.
- Valmistavalla teollisuudella kysyntä on hyvä, vaikka raaka-aineista on pula. Nykytilanteen tekee haastavaksi raaka-aineiden ja välituotteiden hintojen nousu epävarmassa toimintaympäristössä ja pandemian heikentämällä taloudellisilla puskureilla.
- Pandemia on syönyt monen pk-yrityksen varoja. Korkeat vakuusvaatimukset ja oman pääoman vaatimus voivat näkyä haasteena uuden rahoituksen saamisessa.
- Tutkimukseen, tuotekehitykseen ja tki-yhteistyöhön panostaminen on edelleen ajankohtaista, siitä huolimatta, että myönteistä kehitystä on tapahtunut.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomen työmarkkinoilla näkyy ikäluokkien pieneneminen ja kaupungistuminen. Lisäksi julkisten liikenneyhteyksien puute ja koulutuksen vaikea saavutettavuus lisäävät kohtaanto-ongelmia useissa kunnissa.

Teollisuuden uudet tilaukset koko valtakunnan tasolla lisääntyivät heinäkuussa merkittävästi. Eniten kasvua oli metalliteollisuudessa, mutta myös paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla tilausten lisääntyminen oli huomattavaa. Molemmat alat ovat Keski-Suomen viennin tukipilareita ja luonnollisesti tilausmäärien kasvu vahvistaa työvoiman kysyntää. Nämä kaksi toimialaa ovat tärkeässä roolissa ajatellen koko Keski-Suomen elinvoimaisuutta, ja niillä on myönteisiä heijastusvaikutuksia myös muiden toimialojen työvoiman kysyntään.

Suotuisa työttömyyden kehitys on johtamassa yritysten vaikeuksiin löytää osaavaa työvoimaa. Toimialoista erityisesti metalliala kärsii osaajapulasta. Metallialalla osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä Keski-Suomen yritysten kasvun este. It-alan kohdistuva, jo useita vuosia kestänyt työvoimapula, ei ole helpottunut. Alalta on kuulunut kuitenkin myös myönteisiä Jyväskylää koskevia uutisia. Useat yritykset ovat kiinnostuneita laajentamaan toimintaansa Jyväskylään johtuen kaupungin vahvasta alan koulutustarjonnasta. Kolmas työvoimapulasta edelleen kärsivä toimiala on sosiaali- ja terveysala. Haasteita on

myös erityisesti mm. ravintola- ja rakennusalalla. Myyntialalla on jatkuvasti pulaa työvoimasta koko maakunnassa.

Huolestuttavin koronan aiheuttama ongelma on maakuntien matalin työllisyysaste (maaliskuun lopussa 62,1 %). Työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan kohtaannon parantamiseksi on tärkeää löytää ratkaisuja yritysten työvoimatarpeisiin kouluttamalla työnhakijoita rekrytoiville aloille. Olemassa olevien työpaikkojen säilyttämiseksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös työssä olevien osaamisen uudistamiseen. Tämä helpottaa työmarkkinoiden sopeutumista tuleviin rakennemuutoksiin ja edistää yritysten uusiutumista.

Tulevaisuuden työmarkkinoilla korostuvat erityisesti uudet teknologiset ratkaisut ja sosiaaliset innovaatiot, monipuoliset digitaidot, bio-, ympäristö-, energia-, kierrätys- ja hyvinvointiosaaminen, muutoskyvykyys ja kriisien hallinta, monikulttuurisuus, luovuus, eettisyys ja innostus sekä ennakointiosaaminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keski-Suomessa työllisyys on kehittynyt vuoden 2020 jälkeen myönteisesti, vaikka vielä ei olekaan saavutettu koronaa edeltävää tasoa. Työttömiä on enemmän kuin vuonna 2019. Ero vuoteen 2019 näkyy erityisesti ammattia vailla olevien, kuljetus- ja palvelualojen sekä rakennus- ja prosessialojen työttömien suuremmassa määrässä. Kokoaikaisesti lomautettujen kohdalla kehityksessä on päästy lähelle vuoden 2019 lukuja. Lomautettujen määrä on laskenut.

Keski-Suomen työttömistä työnhakijoista 68 % on rakenteellisesti työttömiä, mikä tarkoittaa käytännössä työttömyyden pitkittymistä tai toistuvuutta. Rakennetyöttömyys laski voimakkaasti vuoden 2016 jälkeen erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden laskiessa. Koronapandemian johdosta pitkäaikaistyöttömyys lähti uuteen kasvuun lisäten rakennetyöttömyyttä. Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella työttömyys kääntyi tämän vuoden huhtikuussa selkeään laskuun. Ilahduttavasti nuorisotyöttömyyden kehitys on ollut maaliskuun jälkeen kokonaistyöttömyyden kehitystä suotuisampaa. Sen sijaan pitkäaikaistyöttömien määrä on jatkanut tämän vuoden jokaisena kuukautena voimakasta kasvua. Osalla pitkään työttöminä olleista on sellaisia terveydellisiä tai muita työllistymistä estäviä tekijöitä, joita ei voi ratkaista pelkästään työvoimapolitiittisilla keinoilla. Vaikka työmarkkinat kuinka vilkastuisivat, osa rakennetyöttömistä jää edelleen työttömäksi ilman vahvaa sosiaali- ja terveydenhuollon panostusta kyseisten henkilöiden tilanteeseen.

Koronapandemia on myös hidastanut avoimien työpaikkojen täyttymistä. Avoimien työpaikkojen määrä on ollut kasvussa vuodesta 2017 lähtien, mutta koronapandemia hieman hidasti kasvua. Nyt avoimien työpaikkojen määrässä on nähtävissä selvää elpymistä, mikä näkyy myös RekryKoulutuksen kysynnän kasvuna. Keski-Suomen TE-toimistoon

ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä tämän vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana oli lähes yhtä suuri kuin mitä se oli vuoden 2019 vastaavana aikana. Koronarajoitusten poistumiset antavat aiheita ennakoita, että tänä vuonna uusien avoimien työpaikkojen lukumäärissä voidaan päästä jopa ennätysvuoden 2019 lukumäärien ohi.

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 186 866 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 795 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 941.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	++	+
Työvoiman saatavuus	-	--	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Jämsän seutukunta

Jämsä

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 19 893 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 224 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 188.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	--	-
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 11 009 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 93 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 457.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 4 996 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väki väheni 50 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 207.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	-	0
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 28 300 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 400 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun

lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 473.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 21 166 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 226 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 345.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

15 Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 192 212 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 740 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 578.

Etelä-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Etelä-Pohjanmaan erityishaasteita ovat epäsuotuisa demografinen kehitys, työvoiman saatavuus, heikko kansainvälistymisaste ja väestön alhainen koulutustaso. Veto- ja pitovoimatekijöiden parantaminen on merkittävä tulevaisuushaaste, johon vastaaminen edellyttää myös uusia panostuksia maakunnan ja kuntien edunvalvontaan. Koronakriisi ja etätyöskentelyn nopea yleistyminen on tuonut korostuneesti esiin alueiden välisen epätasa-arvon laadukkaissa viestintäyhteyksissä. Kiinteiden laajakaistayhteyksien kattavuus on maakunnassa Suomen heikoin, mikä on merkittävä tulevaisuushaaste.

Covid-19 -kriisi on pysynyt maakunnassa pääosin hallinnassa, vaikkakin alkusyksyn aikana tartuntatapausten määrä on ollut kasvussa. Talouden ja työllisyyden näkökulmasta kriisin vaikutukset iskivät erityisesti palvelusektorille, mutta seurannaishaasteita on ollut koko toimialakentässä. Tällä hetkellä voidaan kuitenkin todeta, että pahimmat skenaariot eivät ole toteutuneet. Pula osaavasta työvoimasta on noussut keskustelujen keskiöön. **Jälleensuorituksen aikana on varmistettava, että talous saadaan kasvuun ja uusia korvaavia työpaikkoja syntymään. Nuorten integroiminen maakuntaan ja työmarkkinoille on merkittävä haaste, sillä maakunnan korkeakoulutustarjonta on verrattain suppea ja aloituspaikkamäärät vähäiset.**

Energiaturpeen käytön vähenemisellä ja asteittaisella lopettamisella on merkittäviä negatiivisia sosioekonomisia vaikutuksia maakuntaan. Energiaturpeen asema on erityisen suuri eteläpohjalaisessa energiajärjestelmässä, sillä turpeen osuus on yli 60 % kaukolämmön tuotannosta. Siirtymässä suurena haasteena on myös sen nopea aikataulu, jollaiseen ei alan sisälläkään ole osattu varautua. Elinkeinorakenteen muutokseen tuleekin varautua erityisesti seutukunnissa, joissa on paljon energiaturvetuotantoa ja -käyttöä.

Myönteisinä asioina voidaan esiin nostaa infrainvestoinnit, jotka ovat etenemässä vuosien odotuksen jälkeen. Esimerkiksi valtatie 19 uudistaminen välillä Seinäjoki ja Lapua on merkittävä tulevaisuusinvestointi, jolla on merkittäviä heijastusvaikutuksia aluetalouteen, ympäristöön ja tienkäyttäjien turvallisuuteen. Pidemmällä tähtäimellä on tärkeää, että saavutettavuuden pullonkauloja kyetään poistamaan suunnitellusti ja saamaan uusia hankkeita väyläviraston investointiohjelman.

Väestökehityksen trendikäyrä on jo pitkään osoittanut maakunnassa huolestuttavaan suuntaan. Tilastokeskuksen mukaan Etelä-Pohjanmaalla asui viime vuoden joulukuun lopussa 192 150 henkilöä. Tietojen pohjalta väestömäärä väheni vuoden 2020 aikana noin tuhannella henkilöllä. Mikäli Tilastokeskuksen vuoden 2019 väestöennuste toteutuisi, maakunnan väestö olisi vuonna 2030 noin 10 000 henkeä pienempi. Tämä vähennys olisi maakunnista neljänneksi suurin ja Länsi-Suomen maakunnista toiseksi suurin.

2010-luvun alusta lähtien tarkasteltuna Järviseudun ja Suupohjan seutukunnat ovat menettäneet väestöään suhteellisesti eniten, mutta myös Kuusiokunnissa väestö on vähentynyt selvästi. Seinäjoen seutukunnan väkiluku on kasvanut, jota selittää Seinäjoen kaupungin väestönkasvu. Seinäjoki onkin Suomen pisimpään yhtämittaisesti väestöään kasvattanut maakuntakeskus, sillä kaupungin väkiluku on kasvanut 1950-luvun alkuvuosista aina näihin päiviin saakka. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Iso merkitys väestökehityksessä on ollut myös syntyvyyden laskulla kuten muuallakin Suomessa. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat yllätetyn valossa kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on edelleen valtakunnan alhaisin, vaikka viimeisen kymmenen vuoden periodilla ulkomaalaisten määrä on kasvanut selvästi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yrittäjyydestä, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnasta. Maakunnan muutosjoustavuus on varsin kohtuullisen, sillä alueella ei ole voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen kapeaan toimialaan, mutta toisaalta muutamien veturiyritysten roolit korostuvat eri toimialoilla. Vahvimmat klusterit ovat teknologiateollisuus (pääpaino kone- ja metalliteollisuudessa), elintarviketuotanto, sekä puutuote- ja huonekaluteollisuus.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Tilastokeskuksen mukaan perustamisaktiivisuus on jonkin verran kohonnut vuodesta 2020 alkaen, mikä on myönteinen signaali. Myös yrityskanta on kasvanut jonkin verran. On kuitenkin alleviivattava, että väestön ikääntymisen myötä omistajanvaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Konkurssiin haettujen yritysten määrä on viimeisten tietojen mukaan laskusuunnassa, mikä kertoo osaltaan myös kriisistä toipumisesta.

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön helmikuussa julkaiseman Pk-yritysbarometrin mukaan maakunnan pk-yritysten suhdanneodotukset olivat jonkin verran kirkastuneet, joskin tulevaisuusodotusten suuntaa piirtävä saldoluku oli edelleen maan heikoin. Tulos on herättänyt runsaasti keskustelua, ja sitä pohdittiin myös katsauksen valmisteluprosessiin liittyvässä keskustelupaneelissa. Seutukunnallisten yrityspalveluverkostojen edustajat totesivat, että kokonaiskuva on barometrin tuloksia myönteisempi. Yrittäjien ikärakenne ja osaavan työvoiman saatavuushaasteet nähtiin tekijöinä, jotka heijastuvat tulevaisuuskoon. Tässä mielessä positiivista on, että henkilöstömäärien kehityksen osalta pk-yritysten odotukset olivat kuitenkin myönteiset. On ilahduttavaa, että yritykset panostavat henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja pitävät osaajista kiinni, sillä osaavan työvoiman saatavuuden merkitys kasvaa edelleen riippumatta suhdannevaihteluista.

Elintarviketuotannon osalta kriisin vaikutukset ovat toistaiseksi jääneet kohtuullisen vähäiseksi tai ne tulevat näkymään viiveellä. Kuluttajakäyttäytymisen muutokset ja siirtyminen peruselintarvikkeisiin ovat vähentäneet arvokkaimpien tuoteosien kulutusta, mikä on heijastunut elintarviketeollisuuden kannattavuuteen ja edelleen tuottajahintoihin. Elintarviketuotannossa on syntynyt ja syntymässä uusia innovaatioita ja tuotantoa. Seinäjoelle on rakentumassa elintarvikealan keskittymä, johon kytkeytyy myös tutkimuksellista näkökulmaa. Kauhajoella on puolestaan aloittanut Valkoinen Puu Oy:n valmisruokatehdas.

Alkutuotannossa uskoa tulevaan riittää, vaikkakin kannattavuuskysymykset ovat jatkuvana huolenaiheena. Positiivista on, että maatalojen investointirahoituksen kysyntä on ollut edelleen kohtuullisen vilkasta. Tuotantopanosten roima hinnannousu huolestuttaa, sillä se syö jo entuudestaan heikkoa kannattavuutta. Turkisala syklisenä toimialana on kohdannut huomattavia vaikeuksia. Turkisalan osalta tilanteessa yhdistyvät pitkän ajan haasteet ja koronakriisin synnyttämä äkillinen markkinaympäristön muutos. Varsinkin pienet turkiselänyritykset ovat lopettamispaineen alla, tosin myös tarhaajien ikärakenteella on vaikutusta tilanteeseen. Tilanne on haastava, vaikka alkutuotannon kriisitukea on suunnattu juuri turkistuotantoon.

Teknologiaeteollisuudessa, josta kone- ja metallituoteteollisuus muodostaa leijonanosan, tilanne on kirkastunut ja kehittämishankkeita on lähdössä liikkeelle. Keskimäärin tarkasteltuna kriisin vaikutukset ovat tähän saakka olleet pelättyä lievemmiä, koska olemassa olevat tilauskannat ovat olleet kohtuullisen vahvoja. Yritysten väliset erot ovat toki

merkittäviä ja näkymissä on hienoista epäilystä positiivisen suhdannekäänteen jatkuvuuteen. Raaka-aineiden hintataso ja komponenttien saatavuus tuottavat haasteita erityisesti pienemmille yrityksille. Osaavan työvoiman saatavuuden osalta tilanne on haastava.

Rakentamisen osalta tilanteessa ei ole tapahtunut dramaattista muutosta. Maakunnan sisällä rakentamisaktiiviteetti vaihtelee suuresti. Seinäjoella rakentaminen on jatkunut kohutuullisen vilkkaana. Julkisen rakentamisen haasteena on kuntien heikko taloudellinen tilanne, sillä omia elvytysvaroja ei pääsääntöisesti ole.

Rakennus- ja puutuoteteollisuudessa tilanne on samansuuntainen kuin teknologiateollisuudessa. Materiaalien hinnannousu sekä saatavuusongelmat tuottavat erityishaasteita osalle toimijoista. Peikkona on myös työntekijöiden saatavuus tuotannollisiin tehtäviin sekä pätevien suunnittelijoiden löytyminen. Ongelmana on, että teolliseen puurakentamiseen ei ole riittävää koulutustarjontaa. Maakunnan sahoilla viime vuodet ovat olleet kiireisiä ja näkymiä voidaan kuvata myönteisiksi myös jatkossa. Isot investoinnit ovat kasvattaneet tuotantokapasiteettia ja kysyntää on riittänyt sekä kotimaassa että ulkomailla.

Palvelusektorin toimijat ovat kärsineet kriisistä eniten, sillä romahtanut kysyntä ja toimeenpannut rajoitukset söivät liikevaihtoa merkittävästi. Henkilökohtaiset palvelut, majointus- ja ravitsemusala sekä tapahtumatuotanto ovat olleet suurissa vaikeuksissa. Osa palvelualan yrityksistä on pystynyt kehittämään ja uudelleen suuntaamaan toimintaansa esimerkiksi verkko- ja noutopalvelujen avulla. Kesän aikana on saatu positiivisiakin signaaleja, mutta näyttää kuitenkin siltä, että yritysten lopettamisia on näköpiirissä. Myös henkilöstöä on siirtynyt muille toimialoille vakaampien työllisyysnäköymien toivossa.

Matkailun osalta ikkuna tulevaan on kaksijakoinen. Kotimaan matkailun lisääntyminen on ollut piristysruiske, mutta on kuitenkin vaikea arvioida, miten uusien vierailijoiden virta käyttäytyy jatkossa. Toisaalta maakunnalle tärkeiden kesätapahtumien peruuntumiset ovat olleet huomattava isku, sillä niiden suorat ja välilliset vaikutukset aluetalouteen ja työllisyyteen ovat olleet merkittävät. Luontomatkailu on teema, joka on löydetty uudelleen ja tarjoaa konkreettisia kehittämismahdollisuuksia maakunnan reuna-alueilla. Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark ry luotsasi onnistuneesti Suupohjan, Pohjois-Satakunnan ja Luoteis-Pirkanmaan kymmenen kunnan alueen UNESCO Global Geopark -jäseneksi. Myös järwiseudulla on meneillään vastaava hanke, joka kokoaa yhteen Kraatterijärven ympäristöön kiinnittyviä matkailukohteita ja -toimijaverkostoja.

Kaupan alalla tilanne on monisyinen. Päivittäistavarakauppa ei ole kokenut merkittäviä muutoksia, vaikka asioinnissa on tapahtunut muutoksia. Peruselintarvikkeiden kulutus on kotitalouksissa kasvanut. Erikois- ja kivijalkakauppa ovat kärsineet kriisistä eniten. Komponenttipula ja kasvanut kysyntä on vaikuttanut esimerkiksi polkupyörien ja erilaisten osien saatavuuteen. Verkkokaupan kasvu on ollut huomattavaa, jonka tarjoamiin

mahdollisuuksiin on toimijakentässä tartuttu kohtuullisen aktiivisesti, vaikka tässä suhteessa riittää vielä paljon kirittävääkin.

Työvoiman saatavuuden ja osaamistarpeiden näkymät

Maakunnan työllisyysaste on työvoimatutkimuksen perusteella Manner-Suomen korkein. Työllisten kokonaismäärän ennakoitaan kasvavan jonkin verran, vaikkakin osaavan työvoiman saatavuushaasteet tuovat yhtälöön haasteita. Pidemmän ajan ongelmana on meneillään oleva työvoiman määrän lasku maakunnan ikärakenteesta ja negatiivisesta muuttotaseesta johtuen.

Työvoiman saatavuusongelmat jäivät koronakriisin puhjettua hieman taustalle, mutta tällä hetkellä ne ovat erittäin akuutti haaste usealla toimialalla. Sosiaali- ja terveysalalla rekrytointihaasteet ovat olleet kroonisia, mutta myös teollisuuden ja rakentamisen tilanne on haasteellinen. Nuoressa iässä aloilla aloittaneiden määrät ovat alimitoitettut, jos niitä verrataan eri toimialojen arvioituun eläkepoistumaan. Oma haasteensa on myös, että maakunnan avaintoimialat eivät ole nuorten keskuudessa kaikkein houkuttelevimpia ja yliopisto-kaupungit houkuttelevat tulevaisuuden osaajia kasvavassa määrin. Opiskelumahdollisuuksien parantaminen maakunnassa on ensiarvoisen tärkeää, jotta osaamispääoman ulosvirtausta voidaan hillitä.

Syyskuun alussa toteutetun ammattibarometrin mukaan lähitulevaisuuden rekrytointihaasteita koskettavat esimerkiksi seuraavia ammatteja: konetekniikan erityisasiantuntijat, sähkö- ja automaatioinsinöörit, sovellussuunnittelijat, sovellusohjelmoijat, koneenasettajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, ohutlevysepat, kone- ja metallituotteiden kokoonpanijat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvon kuljettajat, yleis- ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, ylihoitajat ja osastonhoitajat, psykologit, sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, röntgenhoitajat, bioanalyytikot, farmaseutit, lähihoitajat, sosiaalialan ohjaajat, kodinhoitajat, lastentarhan opettajat, erityisopettajat, rakennussähköasentajat, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, pikaruokatyöntekijät, tarjoilijat, sekä toimisto- ja laitossiivoojat.

Ylitarjontaa arvioitiin olevan esimerkiksi yleissihteereistä, johdon sihteereistä, pankki- ja matkatoimistovirkailijoista, kirjastotyöntekijöistä, puutarhureista, kuvataiteilijoista, muusikoista ja huonekalupuusepistä.

Osaavan työvoiman saatavuuteen on pyritty panostamaan erityisesti aikuisväestön tutkimustavoitteisia sekä lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia lisäämällä. Työvoimakoulutusten ja valmennusten mahdollisuuksia on avattu erityisellä viestintä- ja markkinointikampanjalla. Uusia viestintämuotoja on otettu käyttöön sosiaalisessa mediassa ja

internetissä. Vuorovaikutteisia kanavia on kokeiltu mm. MessiLivessä ja erilaisissa webinaareissa. Teknolohiateollisuuteen on rakennettu yhdessä yritysten, Teknolohiateollisuus ry:n, oppilaitosten ja työ- ja elinkeinohallinnon kanssa toimialan buustauskampanja, jossa on markkinoitu työ- ja koulutusmahdollisuuksia. Sosiaali- ja terveysalan koulutusmahdollisuuksia on lisätty ja työnantajien kanssa on suunniteltu yhteishankintakoulutuksia. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa on edistetty myös perinteisen työnvälityksen keinoin pitämällä työtarjousten määrät korkealla tasolla.

Työllisyyden hoidon osalta on alkamassa kokeiluhankkeita, joilla testataan uusia yhteistyömuotoja ja poikkihallinnollista asiakaspalvelua. Seinäjoki ja Ilmajoki sekä verkostohankekunnat Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva, Kurikka, Alavus ja Soini ovat valikoituneet mukaan työllisyyden hoidon kuntakokeiluihin, jotka ovat käynnistyneet kuluvan vuoden alkupuolella.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi koronakriisin puhjettua ennennäkemättömällä vauhdilla, mutta loppuvuoden myötä tilanne tasaantui selvästi. Kuluvana vuonna hakijamäärät ovat jatkaneet laskuaan ennakoitua nopeammin. Kuluvan vuoden heinäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 6795 henkeä. Määrä laski vuodentakaisesta 2247 henkilöllä eli 25 prosentilla. Kriisin aikana lomautukset yleistyivät rajusti, joten niiden raukeaminen vaikuttaa myös positiivisen muutoksen taustalla. Seutukuntien osalta työttömyyden kehityksessä on jonkin verran hajontaa, mutta erot eivät ole kovin dramaattisia. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta, 7,9 %, oli Manner-Suomen alhaisin. Kehityksen ennakoidaan jatkuvan myönteisenä, joskin työttömyyden rakenteelliset haasteet tulevat nostamaan päätään.

Työttömistä työnhakijoista oli heinäkuussa naisia 45 % ja miehiä 55 %. Naisten työttömyys on laskenut viimeisen vuoden aikana jonkin verran nopeammin kuin miesten.

Alle 25-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana 918 henkilöä, mikä on 499 vähemmän (-35,2 %) kuin vuotta aikaisemmin. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä työnhakijana 2504 henkilöä, mikä on 603 henkilöä (-19,4 %) vähemmän kuin viime vuonna.

Pitkäaikaistyöttömiä oli heinäkuussa 1553, mikä on 453 henkeä enemmän (41,2 %) kuin vuotta aiemmin. Voimakkaan kasvun myötä on selvää, että rakennetyöttömyyden hoitaminen vaatii jatkossa uusia panoksia ja avauksia.

Ulkomaisia työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 337 henkeä. Laskua vuodentakaiseen oli 97 henkilöä (-22,4 %). Ulkomaalaisten työttömyys on ollut hienoisessa kasvusuunnassa reilun vuoden.

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Isokyrö, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 131 348 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi ennakkotietojen mukaan 62 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 724.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 21 051 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 330 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 781.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 19 487 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 263 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 562.

Järviseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 20 326 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 209 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 511.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

16 Pohjanmaa

Pohjanmaalla asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 175 646 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta kasvua oli 142 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 182.

Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	--	--	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjanmaan maakunnan vahvuutena ovat vilkas elinkeinoelämä, kansainvälisyys sekä yrittäjämäinen asenneilmapiiri. Monipuolinen toimialarakenne kattaa vientipainotteisen teollisuuden, alkutuotannon, kaupan ja matkailun sekä rakennusalan. Teollisuustoimiala työllistää maakunnassa yli viidenneksen kaikista työllisistä ja viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on noin 80 prosenttia. Pohjalaiset teollisuusyritykset toimivat muun muassa energia-, meriteknologia-, vene-, kulkuneuvo- ja biotuoteteollisuuden parissa. Alkutuo- tanto on olennainen osa maakunnan elinkeinorakennetta ja alueen maataloustuotanto on merkittävää koko Suomelle. Myös tukku- ja vähittäiskaupan ala sekä rakennusala työllistävät maakunnassa merkittävän määrän ihmisiä.

Pohjanmaan maakunnan väkiluku on kasvanut 2000-luvulla, mutta viime vuosina väestökehitys on ollut epätasaista. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väkimäärä kasvaisi 2020-luvulla, mutta lähtisi sen jälkeen hienoiseen laskuun. Nettomaahanmuutto Pohjanmaalla on positiivista, eli maakuntaan muuttaa ulkomailta enemmän väkeä kuin sieltä muuttaa pois. Sen sijaan maakunta menettää väkeä muihin maakuntiin maassamuutossa, ja myös luonnollinen väestönlisäys on negatiivista.

Koronaviruspandemialla on ollut vaikutuksia myös pohjalaisiin yrityksiin, mutta palautuminen on lähtenyt hyvin käyntiin. Palvelualat ovat kärsineet eniten, vaikka kesällä 2021 saatiinkin järjestettyä suuria yleisötahtumia. Sen sijaan alueen teollisuudessa näkymät ovat hyvät ja koronasta on palaututtu jopa odotettua nopeammin.

Energiaturpeen saatavuuden heikkenemisellä on merkittäviä sosioekonomisia haittavaikutuksia Pohjanmaan aluetalouteen. Vaikutukset kohdistuvat Pohjanmaalla erityisesti kasvi-huoneviljelyyn, kasvi- ja eläintuotantoon sekä energiahuoltovarmuuteen. Turvetuotannon alasajon seuraamuksena myös kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuus heikkenee nopeasti, mikä uhkaa Pohjanmaan kasvi- ja eläintuotannon taloudellista kannattavuutta. Oikeudenmukaisen siirtymän mahdollistamiseksi maakuntien johdolla on laadittu alueelliset suunnitelmat (JTF-suunnitelma). Pohjanmaan alueellisella JTF-suunnitelmalla pyritään lieventämään turvetuotannon alasajon aiheuttamia haittavaikutuksia ja luomaan uusia hiilineutraaliin talouteen perustuvia liiketoimintamahdollisuuksia sekä monipuolistamaan Pohjanmaan aluetaloutta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritystoimipaikkojen määrä Pohjanmaalla on vaihdellut 2010-luvulla, joinain vuosina toimipaikkojen määrä on kasvanut ja toisina vähentynyt. Vuonna 2019 maakunnassa oli reilut 14 200 yritystoimipaikkaa.

Suhdannenäkymät kasvu-uralla koronakuopan jälkeen

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät Pohjanmaalla ovat positiiviset –saldoluvun kehityskäyrä on nousukiidossa pahimman korona-ajan jäljiltä. Näkymät ovat samaa tasoa koko maan keskiarvon kanssa. Yritysten henkilökunnan määrän odotetaan kasvavan, samoin kuin liikevaihdon ja kannattavuuden. Myös investointien arvon sekä tuotteiden ja tuotannon kehityksen saldoluvut ovat positiivisia. Kyselyyn vastanneista pk-yrityksistä yli 40 prosenttia kertoo tavoittelevansa kasvua. Vastaajayritysten suurimmat kehitystarpeet liittyvät markkinointiin ja myyntiin sekä henkilöstön kehittämiseen ja koulutukseen. Merkittävimmät kehittämisen esteet ovat yleinen suhdannetilanne ja työvoiman saatavuus. Kyselyyn vastaajista 70 prosenttia oli palvelualojen yrityksiä.

Kauppakamarit toteuttivat kesäkuussa yrityskyselyn, jossa kartoitettiin koronapandemian vaikutuksia yrityksiin. Koronavirus on vaikuttanut useimpien vastaajayritysten toimintaan, mutta pohjalaisyrittäjillä koronan vaikutukset ovat kyselyn mukaan kuitenkin hieman lievempiä kuin koko maan tasolla – suuret vaikutukset liikevaihtoon, henkilöstön määrään, lomautuksiin tai konkurssiriskiä ovat harvemmassa Pohjanmaan kauppakamarin alueella. Kauppakamari on tehnyt yrityskyselyjä säännöllisin väliajoin maaliskuusta 2020 lähtien, ja

koronan vaikutukset yrityksiin ovat tällä aikavälillä vähentyneet. Myös odotukset koronaviruksen negatiivisista vaikutuksista vastaajayrityksiin ovat pienentymään päin. Kauppakamarin kyselyn vastauksista käy ilmi myös se, että kaupungin, kunnan sekä valtion toimista yritysten toimintaympäristöä parantaisivat eniten osaavan työvoiman saantiin panostaminen, yritysten ja oppilaitosten yhteistyön kehittäminen, työn verotuksen keventäminen ja paikallisen sopimisen vapauttaminen. Kauppakamarin kyselyssä suurin osa, noin kolmannes vastaajista, on teollisuustoimialalta.

Elinkeinoelämän keskusliiton heinäkuun Suhdannebarometrissa pohjalaismaakuntien suhdannearviot olivat kohoamassa. Suhdanne tilanne ja -näkymät ovat palanneet vuoden 2018 korkeisiin lukemiin. Tuotanto kasvaa, kannattavuus on parantunut ja henkilökuntaa palkataan lisää, mutta ammattitaitoisen työvoiman saamisessa on vaikeuksia 44 prosentilla vastaajista.

Tilastokeskuksen konkurssitilaston mukaan Pohjanmaan maakunnassa koronaviruspandemian aikana (maaliskuu 2020 – heinäkuu 2021) on pantu vireille 98 yrityksen konkurssi. Konkursseja on ollut eniten toimialoilla *muut palvelut* sekä *kauppa*. Vuoden 2021 tamm-heinäkuussa konkursseja oli vähemmän, kuin edellisenä vuonna samaan aikaan. Konkurssiin haettujen yritysten henkilömäärä on yhteensä 299. Henkilöstömäärät ovat olleet suurimmat toimialoilla *muut palvelut* sekä *rakennustoiminta*. Aiempaa useammat yritykset ovat päätyneet lopettamaan toimintansa jo ennen konkurssiin ajautumista.

Alueella merkittäviä investointeja mm. akkuteollisuuteen

Syksyn 2021 Pk-yritysbarometrissa näkymät investointien arvon sekä innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehitykselle olivat reilusti lähialueita ja koko maan tasoa valoisammat. Maakunnan lähivuosien suurinvestoinnit liittyvät mm. energiaklusteriin, innovaatioympäristöihin, tuulivoimaan, kaupan alalle, Vaasan keskussairaalan kehittämiseen ja monipuolisesti eri teollisuudenaloille. Yksin Vaasan seudulle on suunnitteilla vuoden 2025 loppuun mennessä uusia investointeja energiateknologiainfrastruktuuriin noin 1,2 miljardin euron arvosta.

Alueelle erittäin merkittävä uutinen huhtikuussa 2021 oli, että Vaasan kaupunki ja brittiläinen akkuarvoketjutoimija Johnson Matthey ovat allekirjoittaneet yhteisen aiesopimuksen akkumateriaalitehtaan rakentamiseksi Vaasaan. Tehtaan on tarkoitus olla toiminnassa vuonna 2024. Uuden tehtaan rakentaminen on tarkoitus aloittaa myöhemmin tänä vuonna Laajametsän alueella Vaasan lentokentän ja rautatien välissä GigaVaasa-teollisuusalueelle.

Elokuussa 2021 saatiin lisää hyviä akkualan uutisia Vaasaan, kun FREYR Battery allekirjoitti aiesopimukset Suomen Malmijalostuksen ja Vaasan kaupungin kanssa koskien strategista

yhteistyötä teollisen mittakaavan akkukennoteknologian ja tuotannon mahdollisesta kehittämisestä Suomessa. Vaasan kaupungin kanssa tehdyssä aiesopimuksessa FREYR:lle annetaan heinäkuuhun 2022 saakka yksinoikeus 90 hehtaarin tonttiin GigaVaasa-alueelle mahdollisen akkukennotehtaan rakentamista varten.

Maailman ympäristöystävällisin matkustaja-alus Aurora Botnia aloitti liikennöinnin loppukesällä 2021 Vaasan ja Uumajan välillä. Laivaan mahtuu 800 matkustajaa ja sen koneet käyvät kaksoispolttoaineratkaisulla: nesteytetillä maakaasulla ja biokaasulla.

Alueen maatilat ja muut maaseudulla toimivat yritykset investoivat ahkerasti. Maatilat ovat hakeneet investointitukea vuoden 2021 aikana mm. lypsykarjatalouteen, kasvihuoneisiin ja sikatalouteen. Nuoren viljelijän aloitustukea on myönnetty Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella kuluneen vuoden aikana 18 viljelijälle, kun viime vuonna aloitustukea myönnettiin kokonaisuudessaan 23 viljelijälle. Kasvihuoneviljelijät investoivat aktiivisesti, ja se näkyy myös maatilojen investointitukien myöntöpuolella. Pohjanmaan ELY-keskus on myöntänyt alkutuotannon väliaikaista tukea eniten koko maassa, ja suurin osa hakijoista on ollut turkistarhaajia. Maakunnassa on koko maan tasolla merkittävää turkistuotantoa, joka kärsi koronapandemia-ajasta muun muassa huutokauppatahtumien peruuntumisen vuoksi, mutta viime aikoina myös turkisan kehitys on ollut parantumaan päin.

Maaseutuohjelman 2014–2020 ja siirtymäkauden 2021–2022 varoista on myönnetty yhteensä 2,8 miljoonaa euroa yritystukea ELY-keskusalueella. Suurin osa varoista on myönnetty maaseutuyritysten investointeihin kasvun ja kilpailukyvyn parantamiseen. Merkittävimpiä tuensaajia ovat olleet elintarvikeyritykset ja tuotannolliset yritykset, erityisesti metallialalla. Lisäksi on tuettu uusiutuvaa energiaa ja kiertotaloutta edistäviä hankkeita.

Pietarsaaren seudulla yritykset investoivat tällä hetkellä muun muassa elintarvikesektorilla sekä metalliteollisuudessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä Pohjanmaan maakunnassa on vaihdellut 77 000–84 000 henkilössä vuosien 2011–2020 aikana. Maakunnan työllisyysaste on jo pitkään kuulunut maan korkeimpiin. Vuoden 2021 toisella vuosineljänneksellä Pohjanmaan maakunnan työllisyysaste nousi jopa 80,5 prosenttiin, kun samaan aikaan työllisyysaste koko maassa oli 73,2 prosenttia. Monissa alueen kunnissa vallitsee käytännössä täystyöllisyys; Esimerkiksi Luodossa, Närpiössä ja Kruunupyssä työttömyysaste on normaalisti 2–3 prosentin tuntumassa.

Avointen työpaikkojen määrä maakunnassa on kasvanut voimakkaasti vuoden 2021 aikana vuotta aiempaan verrattuna. Parhaimmillaan maakunnassa on ollut avoinna yli

5 600 työpaikkaa kuukauden aikana. Eniten avoimia työpaikkoja on ollut palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä.

Syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan henkilökunnan määrän kehityksen suhdanne näkymät pohjalaisten pk-yrittäjien keskuudessa ovat positiiviset. Tärkeimmäksi kehittämisen esteeksi työvoiman saatavuuden nimeää 16 prosenttia vastaajayrityksistä.

Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat ovat merkittävä kasvun ja kehittymisen este

Korkean työllisyyden vanavedessä yleistyvät alueella pitkään jatkuneet osaavan työvoiman saatavuuden haasteet ja kohtaanto-ongelma. Ne ovat vaivanneet Pohjanmaan maakuntaa jo pitkään useilla eri toimialoilla myös koronapandemian aikana. Haasteet ovat myöskin voimistuneet jälleen yritysten toivuttua koronaviruspandemiasta – näin käy alueella ylipäätään aina suhdanteiden parantuessa. Osaavan työvoiman saatavuuden ongelmat ovat alueen yrityksille merkittävä kasvun ja kehittymisen este. Ongelmaan tarvitaan jo kansallisen tason toimenpiteitä, jotta esimerkiksi alueelle sijoittumista suunnittelevien akkuteollisuusyritysten työvoiman tarve voitaisiin täyttää. Kansainvälisten yritysten sijoittuminen alueelle edesauttaisi koko Suomen elinkeinoelämän kasvamista ja kehittymistä, minkä vuoksi Pohjanmaan maakunnan onnistumisen edellytykset täytyy turvata.

Syksyn 2021 Ammattibarometristakin käy ilmi, että pitkään jatkunut työvoimapula vaivaa maakunnassa lukuisia eri ammatteja eri toimialoilla. Pulaa on niin sosiaali- ja terveydenhuoltoajan työntekijöistä, opetusalan ammattilaisista, IT-osaajista, palvelu- ja myyntityöntekijöistä, rakennusalan ammattilaisista sekä teollisuustyöntekijöistä monella eri teollisuuden alalla. Kausityövoiman saatavuus on merkittävää erityisesti alkutuotannon yrityksille. Ylitarjontaa on vain harvoissa ammateissa.

Pietarsaaren seudulla kehittämissyhtiö Concordia on kartoittanut alueen yritysten työvoimatarpeita. Suuri osa vastaajayrityksistä on rekrytoinut koronakriisin aikana saman verran kuin ennen kriisiä. Keväällä 2021 laaditun selvityksen mukaan alueen työvoimatarpeet ovat kasvussa monilla eri toimialoilla. Ylivoimaisesti eniten työvoimaa kaivataan tuotantohenkilöstöön, erityisesti valmistusteollisuuteen mm. elintarvike-, vene-, paperi- ja metalliteollisuudessa.

Pohjanmaan maakuntaan suuntautuu työperäistä maahanmuuttoa, mikä onkin avainasemassa osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa alueella. Tällä hetkellä käytössä olevilla työkaluilla ei kuitenkaan pystytä paikkaamaan osaavan työvoiman saatavuudessa olevia haasteita työperäisellä maahanmuutolla, vaan toimijoiden käytössä olevaa työkalupakia tulisi laajentaa kansallisella tasolla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä Pohjanmaalla on nopeasti palautunut normaaleihin, koronapandemiaa edeltäneisiin, lukemiin. Maakunnassa oli elokuun 2021 lopussa 4 938 työtöntä työnhakijaa, mikä on 2 732 (- 35,7 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin, jolloin koronaviruspandemia vielä nosti työttömien määrää. Lomautettujen määrä on lähes puoliintunut vuotta aiempaan nähden. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömiä on eniten ammatteihin luokittelemattomien ryhmässä, palvelu- ja myyntityöntekijöissä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä.

Pitkäaikaistyöttömien määrä lähti kasvuun koronatyöttömyyden mukana, ja kasvu jatkuu edelleen. Elokuussa pitkäaikaistyöttömiä oli 1 718, joka on 254 (+ 17,8 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Haasteena onkin saada pitkäaikaistyöttömyys ja muu rakennetyöttömyys laskuun. Muun työttömyyden laskiessa vaikeasti työllistettävien osuus kaikista työttömistä kasvaa, mikä on syynä maakunnan arviointitaulukossa olevalle 12 kuukauden työttömyyden määrän ja rakenteen 0-arviolle.

Vaasan seutukunta

Korsnäs, Laihia, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 108 419 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 16 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 556.

Vaasan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	--	--	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun (Sydösterbotten) alueella asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 17 291 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi kolmella henkilöllä. Vuoden 2021

kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 3,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 299.

Suupohjan rannikkoseutu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	--	--	--
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyy, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 49 936 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 155 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 327.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	0
Työvoiman saatavuus	--	--	--
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

17 Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaalla asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 68 146 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 44 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 966.

Keski-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne ja vahvat toimialakeskittymät. Alueella on vahvaa teollisuutta ja monipuolista alkutuotantoa, jonka osuus on suuri koko maahan verrattuna.

Kokkolassa on Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, Kokkola Industrial Park (KIP), jossa toimii kymmeniä kemian- ja metallialan huippuyrityksiä, ja jota pidetään kiertotalouden edelläkävijänä Suomessa ja koko Euroopassa. Suurin osa tuotannosta menee vientiin kaikkialle maailmaan. Kemian, biotalouden ja mineraalitalouden osaamiskeskittymä Biolaakso taas on elinkeinoelämän, tutkimuksen, innovaatiotoiminnan ja koulutuksen keskittymä. Maakunnassa on koko maan mittakaavassa merkittävää vene-teollisuutta. Suurimmat elintarviketeollisuuden yritykset ovat lihanjalostuksessa, meijeri-toimialalla sekä virvoitusjuomien valmistuksessa. Koronaviruspandemian pelättiin vaikuttavan voimakkaasti alueen teollisuuteen, niin suuryrityksiin kuin niiden alihankintayrityksiinkin, mutta pelättyä romahdusta ei monella alalla tullutkaan.

Kokkola on perinteinen kaupan alan keskus. Tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikkojen osuus maakunnan kaikista yritystoimipaikoista on lukumäärällä mitattuna toiseksi suurin, 13 prosenttia. Koronaviruspandemia on koko maan tasolla iskenyt pahasti moniin

palvelualan yrityksiin, kuten ravintoloihin. Keski-Pohjanmaalla koronatilanne on kuitenkin ollut pääosin rauhallinen, mikä on helpottanut myös useiden yritysten toimintaa pandemia-aikana.

Keski-Pohjanmaan JTF-suunnitelman mukaan niiden alueiden yritysten toimialan vaihtoa ja työntekijöiden koulutusta, joilla on merkittävää turvetuotantoa, tullaan tukemaan. Lisäksi tukea tullaan suuntaamaan entisten turvetuotantoalueiden kunnostamiseen hiili-nieluiksi sekä uusiutuvan energian, kiertotalouden ja turvetta korvaavien materiaalien tutkimus- ja kehittämistoimiin. Näillä keinoin pyritään tukemaan maaseudun elinkeinojen vahvistumista turvetuotannon lopettamisen jälkeen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritystoimipaikkojen määrä Keski-Pohjanmaalla on ollut laskussa 2010-luvulla. Vuonna 2019 maakunnassa oli reilut 5 200 yritystoimipaikkaa.

Keskipohjalaisyriyten suhdannenäkymät valoisat

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja Työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan yleiset suhdannenäkymät alueella ovat positiiviset, vaikkakin hieman vaisummat kuin koko maassa keskimäärin. Arviot henkilökunnan määrästä, liikevaihdosta, kannattavuudesta sekä investointien arvosta ja innovaatioista ovat voimakkaassa kasvussa. Kyselyyn vastanneista pk-yrityksistä reilu kolmannes kertoo olevansa kasvuhakuisia. Osuus on hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Vastaajien suurimmat kehitystarpeet liittyvät markkinointiin ja myyntiin sekä henkilöstön kehittämiseen ja koulutukseen. Merkittävimpiä kehittämisen esteitä ovat työvoiman saatavuus, yleinen suhdannetilanne sekä kilpailutilanne. Kyselyyn vastanneista yrityksistä lähes 60 prosenttia oli palvelualalta.

Kauppakamarit toteuttivat kesäkuussa yrityskyselyn, jossa kartoitettiin koronapandemian vaikutuksia yrityksiin. Koronavirus on vaikuttanut useimpien vastaajayritysten toimintaan, mutta pohjalaisyriyksillä koronan vaikutukset ovat kyselyn mukaan kuitenkin hieman lievempiä kuin koko maan tasolla – suuret vaikutukset liikevaihtoon, henkilöstön määrään, lomautuksiin tai konkurssiriskiin ovat harvemmassa Pohjanmaan kauppakamarin alueella. Kauppakamari on tehnyt yrityskyselyjä säännöllisin väliajoin maaliskuusta 2020 lähtien, ja koronan vaikutukset yrityksiin ovat tällä aikavälillä vähentyneet. Myös odotukset koronaviruksen negatiivisista vaikutuksista vastaajayrityksiin ovat pienentymään päin. Kauppakamarin kyselyn vastauksista käy myös ilmi se, että kaupungin, kunnan sekä valtion toimista yritysten toimintaympäristöä parantaisivat eniten osaavan työvoiman saantiin panostaminen, yritysten ja oppilaitosten yhteistyön kehittäminen, työn verotuksen keventäminen ja

paikallisen sopimisen vapauttaminen. Kauppakamarin kyselyssä suurin osa, noin kolmannes vastaajista, on teollisuustoimialalta.

Elinkeinoelämän keskusliiton heinäkuun Suhdannebarometrissa pohjalaismaakuntien suhdannearviot olivat kohoamassa. Suhdannetilanne ja -näkymät ovat palanneet vuoden 2018 korkeisiin lukemiin. Tuotanto kasvaa, kannattavuus on parantunut ja henkilökuntaa palkataan lisää, mutta ammattitaitoisen työvoiman saamisessa on vaikeuksia 44 prosentilla vastaajista.

Tilastokeskuksen konkurssitilaston mukaan Keski-Pohjanmaan maakunnassa koronaviruspandemian aikana (maaliskuu 2020 – heinäkuu 2021) on pantu vireille 39 yrityksen konkurssi. Konkurssveja on ollut eniten toimialoilla *muut palvelut*. Vuoden 2021 tammi-heinäkuussa konkurssveja oli 2 enemmän, kuin edellisenä vuonna samaan aikaan. Konkurssiin haettujen yritysten henkilömäärä on yhteensä 329. Henkilöstömäärät ovat olleet suurimmat *kuljetus ja varastointi* -toimialalla. Konkurssin sijaan myös toimintansa lopettaneiden yritysten määrä on kasvanut hieman.

Investoinnit

Keski-Pohjanmaan lähivuosien investoinnit liittyvät mm. kaivosteollisuuteen ja akkumateriaaleihin sekä tuulivoimaloihin. Maakunnan älykkään erikoistumisen strategiassa mainittuja painopisteitä ovat mm. mineraalit, kiertotalous, uusien energiateknologioiden prosessit, digi-, robotiikka- ja sähköisiin ratkaisuihin perustuvat terveysterveyst, ympäristöstävällinen logistiikka ja kuljetuspalvelut, puurakentaminen, kestävä matkailu ja luovan talouden koulutus ja pedagogiikka.

Syksyn 2021 pk-yritysbarometrissa vastaajien arviot investoinneista ovat positiiviset ja reilusti koko maata valoisammat. Arviot innovaatioista sekä tuotannon ja tuotteiden kehityksestä ovat korkealla tasolla, ja niin ikään koko maan tilannetta valoisammat.

Keliber tarjoaa tulevaisuudessa litiumhydroksidia erityisesti voimakkaasti kasvavien litiumakkumarkkinoiden tarpeisiin. Yhtiön litiumesiintymät ja tulevat kaivokset sijaitsevat Kaustisella, Kokkolassa ja Kruunupyssä. Kaivoksista saatava malmi tullaan rikastamaan Kaustiselle rakennettavassa rikastamossa. Yhtiö suorittaa tällä hetkellä malminetsintäkairauksia mm. Tuoreetsaarten alueella. Litiumhydroksiditehtaan suunnittelu on käynnissä, ja se sijoitetaan Kokkolaan KIP:n alueelle.

Keski-Pohjanmaan alueelle on suunniteltu satojen tuulivoimaloiden rakentamista lähivuosina. Hankkeiden kokonaisarvo on useita miljardeja euroja. Suurin osa voimaloista keskityisi Toholammille, Halsualle ja Kannukseen. Lestijärvelle sijoittuvan tuulivoimapuiston rakentaminen on käynnistymässä.

Suuret kaivos- ja tuulivoimainvestoinnit edellyttävät hyvin todennäköisesti myös julkisia rakennushankkeita tarvittavan infran päivittämiseksi. Niiden merkitys rakennusteollisuudelle ja muulle elinkeinoelämälle on suuri, ja koronaelytysvarojen toivotaan helpottavan infrahankkeiden toteuttamista.

Alueen maatilat ja muut maaseudulla toimivat yritykset investoivat ahkerasti. Maatilat ovat hakeneet investointitukea vuoden 2021 aikana mm. lypsykarjatalouteen, kasvihuoneisiin ja sikatalouteen. Nuoren viljelijän aloitustukea on myönnetty Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella kuluneen vuoden aikana 18 viljelijälle, kun viime vuonna aloitustukea myönnettiin kokonaisuudessaan 23 viljelijälle. Kasvihuoneviljelijät investoivat aktiivisesti, ja se näkyy myös maatilojen investointitukien myöntöpuolella. Pohjanmaan ELY-keskus on myöntänyt alkutuotannon väliaikaista tukea eniten koko maassa, suurin osa hakijoista on turkistarhaajia. Maakunnassa on koko maan tasolla merkittävää turkistuotantoa, joka kärsi koronapandemia-ajasta muun muassa huutokauppatahtumien peruuntumisen vuoksi, mutta viime aikoina myös turkisanalan kehitys on ollut parantumaan päin.

Maaseutuohjelman 2014–2020 ja siirtymäkauden 2021–2022 varoista on myönnetty yhteensä 2,8 miljoonaa euroa yritystukea ELY-keskusalueella. Suurin osa varoista on myönnetty maaseutuyritysten investointeihin kasvun ja kilpailukyvyn parantamiseen. Merkittävimpiä tuensaajia ovat olleet elintarvikeyritykset ja tuotannolliset yritykset, erityisesti metallialalla. Lisäksi on tuettu uusiutuvaa energiaa ja kiertotaloutta edistäviä hankkeita.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrä Keski-Pohjanmaan maakunnassa on vaihdellut 28 000–31 000 henkilössä vuosien 2011–2021 aikana. Maakunnan työllisyysaste on jo pitkään kuulunut maan korkeimpiin. Työllisyysaste on viime vuosina noussut jopa yli 77 prosenttiin vuosineljänneksittäin. Vuoden 2021 toisella vuosineljänneksellä Keski-Pohjanmaan työllisyysaste oli 75,8 prosenttia, mikä on yli 2 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvoa korkeampi.

Avointen työpaikkojen määrä on ollut kasvussa koko vuoden 2021 ajan vuotta aikaisempaan verrattuna. Erityisesti alkuvuonna työpaikkoja oli avoinna paljon, jopa 4 000 kuukauden aikana - kesätyöpaikat toki selittävät osan tuosta määrästä. Eniten avoimia työpaikkoja on ollut asiantuntijoiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmissä.

Rekrytointiongelmat jälleen kasvussa koronatyöttömyyden pienentyessä

Keski-Pohjanmaalla on jo aiemmin hyvän työllisyystilanteen johdosta ollut pulaa osavasta työvoimasta, mutta työvoiman saatavuuden haasteet ja kohtaanto-ongelma ovat voimistuneet jälleen monilla eri toimialoilla yritysten toivuttua koronaviruspandemiasta. Syksyn 2021 pk-yritysbarometrin mukaan keskipohjalaiset yritykset odottavat

henkilökunnan määrän kasvavan lähitulevaisuudessa. Merkittävimmäksi kehittämisen esteeksi työvoiman saatavuuden nostaa 18 prosenttia keskipohjalaisyrityksistä. Osuus on samaa tasoa koko maan keskiarvon kanssa.

Syksyn 2021 Ammattibarometrista käy ilmi, että maakunnassa on työvoimapulaa useilla eri toimialoilla ja eri ammateissa. Pulaa on niin sosiaali- ja terveydenhuoltoajan työntekijöistä, IT-alan osaajista, palvelu- ja myyntityöntekijöistä, rakennusalan ammattilaisista sekä teollisuustyöntekijöistä monella eri teollisuuden alalla. Kausityövoiman saatavuus on merkittävää erityisesti alkutuotannon yrityksille. Ylitarjontaa on vain harvoissa ammateissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä Keski-Pohjanmaalla on alkanut palautua kohti koronaa edeltäviä lukuja. Elokuussa 2021 maakunnassa oli 2 452 työtöntä työnhakijaa, mikä on 372 (- 13,2 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Myös lomautettujen määrä on pienentynyt reippaasti vuotta aikaisempaan nähden. Suotuisan kehityksen odotetaan jatkuvan elinkeinoelämän piristyessä koronan hellittämisen myötä.

Pitkäaikaistyöttömien määrä ei kuitenkaan ole pienentynyt muun työttömyyden mukana. Elokuussa maakunnassa oli 847 pitkäaikaistyötöntä, mikä on 230 (+ 37,3 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Haasteena onkin saada pitkäaikaistyöttömyys ja muu rakenneyöttömyys laskuun.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömiä on eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä sekä ammatteihin luokittelemattomien ryhmissä.

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 14 728 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 235 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 520.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 53 418 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väkiluku kasvoi 191 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2446.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

18 Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 414 648 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 1 435 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 12,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 185.

Pohjois-Pohjanmaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjois-Pohjanmaalla talous on vireytynyt, ja kasvun odotetaan kiihtyvän koronatilanteen helpottaessa, rajoitusten purkautuessa ja yhteiskunnan avautuessa. Alkusyksystä rajoitteet haittaavat vielä useita aloja ja ihmisten välisissä kontakteissa ollaan varovaisia. Maakunnassa ei ole toteutunut merkittävää työttömyys- tai konkurssiaaltoa. Työttömyys lisääntyi rajusti viime vuoden keväällä, mutta taittui laskuun jo parissa kuukaudessa. Konkurssimäärissä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia millään seudulla viimeisen puolentoista vuoden aikana.

Pohjois-Pohjanmaan yrityksissä on pystytty sopeutumaan tilanteeseen pääosin hyvin, vaikka useissa yrityksessä tilauskannat ja myynti eivät ole vielä koronaa edeltäneellä tasolla. Moni toimija ei ole kokenut merkittäviä tai pitkäkestoisia toiminta- tai tuotantohiasteita. Palvelualan yritykset ovat kärsineet suhteellisesti eniten, ja näiden joukossa on paljon pieniä toimijoita. Alkutuotannossa, teollisuudessa ja rakentamisessa negatiiviset vaikutukset ovat olleet vähäisemmät. Rokotekattavuuden lisäys edistää erityisesti palvelusektorin kasvua.

Julkista tukea on ollut laajasti tarjolla. Moni yritys on pystynyt kehittämään uusia myyntitapoja ja liiketoimintamalleja muuttuneessa liiketoimintaympäristössä ja myös edistynyt toi-

minnan digitalisoitumisessa (etäneuvottelut, virtuaalimessut ym.). Väliaikaiset korona-avustukset ovat aktivoineet kehittämishalua myös yrityksissä, joihin yritysten kehittämisavustusta ei normaalisti myönnetä. Monilla työpaikoilla pohditaan monipaikkaisen hybridityön muotoja – tämä haastaa yrityksiä mm. henkilöstön johtamisen, innovointityön toteutuksen ja liiketoiminnan kehittämisen teemoissa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Gloaalitalous on toipumassa rivakasti ja myös kansallisissa ennusteissa talouden ennakoidaan kasvavan ripeää tahtia loppuvuoden ja ensi vuoden aikana. BKT-ennusteet ovat nousseet mitä pidemmälle tämä vuosi on edennyt. Kotitalouksien kulutus kasvaa työllisyyden parantuessa ja patoutuneen kysynnän purkautuessa. Useilla aloilla investointiaktiivisuus nousee ja monissa maissa julkisella elvytyksellä kiihdytetään kasvua. Rajoitusten purkautuminen helpottaa kansainvälistä kauppaa ja vientikysyntä kasvaa lähitulevaisuudessa.

Tilanne yrityksissä on valtaosin toiveikas. Pankkien mukaan yritysten maksuvaikeudet ovat alhaisella tasolla, ja yleisesti ottaen yritysten rahoituskelpoisuus on paranemassa taseiden vahvistuessa. Kansainvälisessä kaupassa on edelleen koronasta aiheutuvaa kitkaa, ja osa yrityksistä kärsii komponentti- ja materiaalipulasta tai pidentyneistä toimitusajoista. Syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan alueen pk-yrittäjät näkevät aiempaa positiivisemmin lähitulevaisuuden suhdanteet, ja yhä useampi uskoo liikevaihdon ja kannattavuuden paranevan seuraavan vuoden aikana. Näkemykset ovat yhdensuuntaiset koko maan tulos-ten kanssa, mutta valoisammat kuin lähialueilla. 74 % vastaajista uskoo yrityksensä henkilöstömäärän olevan vuoden päästä nykytasoa, 20 % arvioi henkilömäärän lisääntyneen ja 6 % olettaa sen nykyistä pienemmäksi.

Maatalouden loppuvuoden näkymät ovat heikentyneet keskimääräistä huonomman vilja- ja nurmisadon vuoksi. Myös monet keskeiset maatalouden tuotantokustannukset ovat kääntyneet nousuun. Kustannusten nousua ei ole saatu siirrettyä tuotteiden hintoihin täysimääräisesti, ja se heijastuu negatiivisesti tuotannon kannattavuuteen ja maatalouden yrittäjätuloon. Turkisalalla on näkynyt valonpilkahduksia, ja kesäkuun huutokaupoissa kysyntä oli aiempaa vilkkaampaa. Syyskuun huutokaupoissa nähdään, jatkuuko elpyminen vai kääntyykö suunta taas huonompaan. Turveala on kriisiytynyt nopeasti – korvaavan työn ja tulolähteiden löytäminen on haasteellista. Hallitus teki kevään puoliväliriihessä päätöksiä, joilla vastataan nopeaan muutokseen. Konkreettiset toimet alalta poistuvien tueksi ovat valmistelussa.

Pyhäjärvellä maanalaiset louhintatyöt loppuvat tänä vuonna – rikastamo jatkaa vuoteen 2026 asti. Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta on puoltanut yli 26 milj. euron investointien kaivosalueelle suunnitellulle pumppuvoimala- ja energiavarastohankkeelle. Lopullinen investointipäätös tehdään lähikuukausina. Rakentaminen kestäisi kolmisen vuotta ja

laitos käynnistyi vuonna 2025. Raahessa Laivan kultakaivoksella käynnistellään tuotantoa uudelleen yli 2 vuoden tauon jälkeen. Uusi toimija on hakenut aktiivisesti henkilöstöä viime kuukausina. Kaivoksella toimii jatkossa noin 230-250 työntekijää.

Pohjois-Pohjanmaan teollisuusyritysten liikevaihto taittui laskuun vuoden 2020 alkupuolella, eikä tämän vuoden alkupuolella liikevaihtoluvuissa ollut vielä nähtävissä kasvua. Viestit eri puolilta maakuntaa kuitenkin kertovat, että keväästä toiminta on useilla teollisuusaloilla vireytynyt, tilausmäärät ovat kasvussa ja tuotantoa kehitetään uusilla kone-, laite- tai tilainvestoinneilla. Elintarvikkeiden jalostuksessa vastataan kiihtyvään kysyntään. Metalliklusterilla sekä puutuotealalla liikevaihto on vahvassa kasvussa, ja kasvaneet tilaukset vaativat myös lisää henkilöstöä alan yrityksiin. Metalliteollisuudessa materiaalikustannukset ovat nousseet. Puutavaralla ja -tuotteilla (kartonki, sahatavara, rakennustuotteet ym.) on hyvä kysyntä ja sahattua puuta myydään aiempaa enemmän ulkomaille. Toiminnan avaamista, laajentamista ja uusia tuotantoinvestointeja on tekeillä mm. Oulun alueella sekä Haapavesi-Siikalatvan seudulla.

Pohjois-Pohjanmaalle nousee lisää tuulivoimaloita. Eri valmisteluasteilla on lukuisia suuren kokoluokan hankkeita useissa kunnissa. Pyhäjoen ydinvoimalahankkeessa tavoitteena on saada rakennuslupa kesään 2022 mennessä. Tällöin rakentaminen voisi alkaa kesällä 2023 ja käyttöönotto olisi vuonna 2029. Nyt hankealueella työskentelee 450 henkeä päivittäin. Kun voimalan rakentaminen käynnistyy, työskentelisi työmaa-alueella 2000-2500 henkeä ja määrä olisi tuplasti enemmän projektin keskivaiheilla vuosina 2025-2027. Haapaveden Nordfuelin biojalostamohankkeelle on merkittävä valtiontuki ja ympäristölupa – lopullista investointipäätöstä odotetaan.

Rakentamisessa noususuhdanne taittui Pohjois-Pohjanmaalla loivaan laskuun juuri ennen koronapandemiaa. Viime vuonna alan yritysten liikevaihto- ja henkilöstökehitys oli aiempaa vaisumpi, mutta tämän vuoden puolella suunta kääntyi jälleen kasvuun. Tiedossa on useita isoja hankkeita niin julkisella kuin yrityssektorilla; Kemin biotuotehanke aktivoi maakuntarajan yli ja asuntorakentamista on vireillä varsinkin Oulussa. Korjausrakentamisen tarve on suuri, ja moni haluaa myös investoida ”kakkosasumiseen” monipaikkatyön lisääntyessä. Aktiivinen rakentaminen näkyy positiivisesti rakennustuoteteollisuudessa ja rakennusalan erikoistavarakaupassa. Rakennusaloilla on huomattava työvoimapula ja lähitukevaisuudessa varsinkin maanrakentajien kysyntä kasvaa entisestään.

Korona-aika on ollut rankka monille palveluyrityksille. Asiakas- ja aukiolorajoitukset ja vähentynyt matkustaminen ovat vaikeuttaneet liiketoimintaa – karuimmin tämä on nähty matkailu- ja ravintola-aloilla sekä kulttuuri- ja tapahtumatuotannossa. Matkailuyrityksissä vähentynyt myynti ja tulomenetykset ovat huomattavia. Vahvasti kasvanut kotimainen kysyntä on osaltaan kompensoitunut menetyksiä, mutta moni talvituote odottaa kipeästi kansainvälisiä vieraita. Liikematkailu aktivoituu rajoitteiden vähetessä. Matkailualoilta on

siirtynyt työvoimaa muille toimialoille korona-aikana, ja kv. matkailun vireytyessä kausityövoiman saatavuudessa on vaikeuksia. Yksityisten hyvinvointipalvelujen kysyntä kiihtyy jatkossa. Etäratkaisuja ja verkkopalveluja tarjoavissa hyvinvointialan yrityksissä kasvu on vahvaa.

Kaupparyitysten liikevaihto kääntyi Pohjois-Pohjanmaalla kasvuun viime vuonna ja tämän vuoden aikana kasvu on jatkunut, mikä näkyy myös henkilöstölisäyksenä. Perustarvikkeita tarvitaan aina, ja poikkeuksellinen aika on lisännyt myös monilla kiinnostusta satsata asunon, vapaa-ajan ja harrastusten olosuhteisiin ja välineisiin. ICT-klusteri on kasvanut hyvää vauhtia viime vuodet, ja erilaiset sisältö- ja sovellustuotteet sekä tietoturva ovat edelleen kasvusektoreita. Tilauskanta on hyvää tasoa, ja entistä useampi yritys kehittää omia tuotteita osana portfoliotaan. Huomattava tekijäpula ehkäisee yritysten kasvua, ja kilpailu osaajista jatkuu kiihkeänä. Nokia on aikeissa investoida lähivuosiin tuotekehitykseen ja tuotantoon Oulussa rakentamalla uudet tilat 2 300 työntekijälle. Investoinnin varmistuessa rakennustyöt voisivat alkaa jo ensi vuoden alkupuolella. Investointiin liittyy laajaa radioteknologian huippututkimuksen ja tuotekehityksen investointisuunnittelua.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoimakysyntä jatkuu Pohjois-Pohjanmaalla hyvänä. Viime vuonna P-P TE-toimistossa oli auki keskimäärin 8 400 työpaikkaa kuukauden aikana – tänä vuonna keskimäärin 11 400. Rekrytointiongelmien ja vaje osaajista on edelleen iso haaste ja tilanne pahenee kasvun kiihtyessä. Tilastokeskuksen neljännesvuosittain julkaistavan kyselyn mukaan yli 40% maakunnan yrityksistä kokee vaikeuksia rekrytoinneissa. Tilanne on yhtä vaikea monissa muissa maakunnissa ja koko maassa keskimäärin.

Rekrytointivaikeuksista kärsivissä aloissa ja ammattiryhmissä on paljon samoja kuin ennen koronajaksoa. Ongelmia koetaan maakunnan kaikilla seuduilla, ja pulaa kohdataan niin työnjohto-, asiantuntija- kuin ammattiosaajatehtävissä. Viime kevään Ammattibarometrissa työvoimapulan ammattiryhmiä oli 57 (reilusta 200:sta). Tänä syksynä niitä on 65 ja 7 ammattiryhmässä pula on huomattava. Koronakaudella myös työvoiman ylitarjonta on kasvanut: nyt syksyllä 36 ammattiryhmässä avautuviin paikkoihin on suhteessa paljon työnhakijoita. Pulan osalta suhteellisesti vaikein tilanne on Oulun ja Raahen seuduilla: ammattiryhmiä on huomattavan runsaasti ja 7 ammattiryhmässä pula on vielä erittäin suuri.

Työvoimapulaa esiintyy eniten rakentamisen, metalli- ja konepajateollisuuden, ICT:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla ja niiden lukuisissa ammateissa. Myös matkailussa, opetus- ja kasvatusaloilla, kuljetuksessa ja konekorjauksessa on useita ammattiryhmiä ja tehtäviä, joihin on vaikeuksia löytää tekijöitä. Näiden lisäksi on muutamia yksittäisiä työvoimapulan ammattiryhmiä: mm. kirjanpitäjät ja palkanlaskijat, myyntiedustajat ja

siivoojat. Eteläosan maaseudulla tarvitaan lisää metsäkonekuljettajia ja kotieläin kasvattajia. Julkisissa palveluissa sijaispula on huomattava ongelma useissa kunnissa varsinkin hoivatyön ja varhaiskasvatuksen tehtävissä.

Oulun seudulla työmarkkinatilanne on hyvin polarisoitunut: voimakkaan pulan ohella valtaosa työvoiman ylitarjonnasta keskittyy sinne. Osa ylitarjonnan ammateista liittyy heikentyneeseen työllisyyteen tai koronatilanteeseen (mm. baarimestarit, markkinoinnin erityisasiantuntijat, matkaoppaat) – näissä tehtävissä tilanne helpottaa kasvun ripeytyessä. Peruskoulun ja lukion opettajia, kuten myös graafisia suunnittelijoita, yleissihteerejä, toimittajia ja myyjiä, on edelleen huomattavasti vailla työtä, eikä paikkoja ole tarjolla optimaalisessa suhteessa hakijamääriin. Viimeaikaiset tuotantomuutokset ovat tuoneet muutamia ammatteja ylitarjonnan puolelle (mm. leipurit, kondiittorit, paperiteollisuuden prosessihoitajat).

Muutamissa kunnissa työttömien reservi on vähäinen, nuorisoa muuttaa muualle ja tulomuutto tai pendelöinti ovat harvojen harteilla. Avautuviin paikkoihin on haasteellista löytää tekijöitä paikallisesti. Riittävä ja kohtuuhintainen asuminen, toimiva lastenhoito ja monipuolinen harrastustoiminta ovat arkisia tekijöitä, jotka vaikuttavat varsinkin nuorten perheiden sijoittumiseen. Kuntia asuinpaikana pitää markkinoida aktiivisesti.

Aluetarpeista lähtevä koulutus on keskeinen keino tekijäpulan helpottamisessa. Vähentynyt vetovoima ja hakijoiden niukkuus on muodostumassa monissa koulutuksissa ongelmaksi (niin nuorten kuin aikuisten kohdalla). Tarvitaan ajantasaista ja täsmäkohdennettua markkinointia eri alojen nykyvaatimuksista - Oulun seudulla tätä tehdään mm. terveysteknologia- ja hoiva-aloille. Tarve kansainväliseen rekrytointiin ja ulkomaisten opiskelijoiden ammatilliseen sitomiseen esiintyy monissa puheissa.

Työelämävaatimukset muuttuvat ja monissa tehtävissä tarvitaan moniosaajia. Koulutussäiltöjen uudistamiseen kaivataan rohkeutta – myös perustutkintokoulutusta voisi pilotoida/toteuttaa englannin kielellä aloilla, joissa jo nyt nähdään huomattava pitkäkestoinen työvoimapula koko Pohjois-Suomessa ilman uusia koulutusavauksia (esim. monet matkailusidonnaiset ammatit). Isossa kuvassa ulkomaisen työvoiman määrä kasvaa (mm. ydinvoimahanke) – kasvavaan vieraskieliseen palvelukysyntään pitää pystyä vastaamaan. Monissa suorittavissa perustehtävissä kielitaitovaatimuksia voisi höllentää tapauskohtaisesti ja alkeistaitoa voisi harjaannuttaa osana työssäoppimista.

Työvoimakoulutukset ovat keskeinen keino kouluttaa tekijöitä. Koulutuksia räätälöidään yritysten tarpeisiin ja hankintamenettelyjä kehitetään yhä ketterämmiksi. Vuonna 2021 jo 50 yritystä on kouluttanut uusia tai työssä olevia työntekijöitä yhteishankintakoulutuksella. Jatkuvan oppimisen ja täydennyskoulutuksen tarjonta on alueella monipuolistunut. P-P ELY-keskus kokosi keväällä jatkuvan oppimisen koordinaatioryhmän. Jatkossa on

tarpeen edistää mm. etäkoulutusmahdollisuuksia täydennys- ja muuntokoulutuksissa. Maakunnassa on kehitetty myös työikäisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. Näitä ovat mm. yhden luukun matalan kynnyksen palvelut, monialaiset palvelut sekä tietyille kohderyhmille suunnatut palvelut kuten ohjaamot, maahanmuuttajien osaamiskeskus ja TYP-palvelu. Myös ohjausmenetelmissä on kehitettävää – moninainen palvelutarjonta vaikeuttaa työikäisten joustavaa ohjautumista osuviin palveluihin.

Pohjois-Pohjanmaalla pilotoidaan oppisopimuskoulutuksen palveluohjausmallia. Tavoitteena on edistää nuorten ja nuorten aikuisten ohjautumista oppisopimuskoulutukseen ja lisätä alueen työnantajien tietoisuutta oppisopimuskoulutuksesta. Maakunta on mukana ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinnan lieventämiskokeilussa, jossa neljälle ELY-alueelle laaditaan yhteinen työlupalinjaus. Yhtenäisellä linjauksella pyritään sujuvoittamaan ulkomaalaisten työntekijöiden oleskelulupaprosesseja. Lisäksi Oulun seudulla on alkanut Talent Hub Oulu -hanke. Se tukee kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä alueelle ja edistää yritysten työvoiman saatavuutta tuomalla näkyväksi alueen työmahdollisuuksia ja palveluita.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä (ml. lomautetut) on laskenut maakunnassa tasaisesti ja työttömiä on jatkossa yhä vähemmän. Muutosvauhti ei ole ollut vielä järin ripeä. Alkusyksystä maakunnassa oli 20 000 työtöntä työnhakijaa, mikä on vajaa 3 500 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Työllistymistä edistävissä palveluissa oli noin 7 000 osallistujaa.

Työttömyyslukuja on laskenut erityisesti lomautusten väheneminen: elokuun lopussa työttömiä oli 1 300 vähemmän kuin vuosi sitten – lomautettuja 2100 henkeä vähemmän. Varsinkin Koillismaan, Raahan ja Ylivieskan seuduilla lomautettujen suhteellinen vähennys on ollut suuri viimeisen vuoden aikana. Huomionarvoista on, että Oulun seudulla lomautettujen määrä on myös pudonnut, mutta työttömien työnhakijoiden määrä oli elokuussa edelleen lähes vuoden takaisella tasolla.

Työttömyys on vuoden takaista alemmalla tasolla pääosin kaikissa seurantaryhmissä (ikäluokat, sukupuoli, kansalaisuus ym.). Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut maakunnassa yhtäjaksoisesti viime vuoden keväästä – viitteitä suunnan taittumisesta laskuun on havaittavissa. Kunnittain työttömyystilanne vaihtelee Pohjois-Pohjanmaalla suuresti, ja työttömyyden suhteelliset tasoerot ovat valitettavan pysyviä. Alkusyksystä eräissä kunnissa työttömyysaste oli 5–6 %:n tasolla – toisessa päässä työttömyysaste oli 13–14 %:n luokkaa.

Korona-aika on lisännyt työttömyyttä erityisesti perusammateissa. Työttömissä on määrällisesti paljon sellaisia ammattihenkilöitä, joille on jatkuvasti tarjolla avoimia paikkoja eri

puolilla maakuntaa (mm. talonrakentajat, lähihoitajat, myyjät), mutta joille työllistyminen on vaikeaa. Tärkeää on ehkäistä työttömyyden pitkittymistä varsinkin vanhemmissa ikäluokissa. Kunnissa työllistymistä edistävillä hankkeilla on pitkäaikaistyöttömiä saatu työllistettyä, palkkatuen piiriin tai kuntouttavaan työtoimintaan. Monella työttömällä on terveydellisiä rajoitteita ja osalla myös vähäinen into hakeutua uudelle alalle.

Työllisyyden odotetaan kasvavan lähitulevaisuudessa kaikilla seuduilla – työn ja tekijän kohtaantoa pitää edistää tehokkain keinoin. Pyhäsalmen kaivoksen louhinnan loppuminen ja energiaturvealan alasajo ovat merkittävimmät lähiajan muutostekijät. Raahessa Laiivan kaivos rekrytoi uutta henkilöstöä. Turvetuotannosta vapautuvaa henkilöstöä on mahdollista muuntokouluttaa esim. metsäalan tehtäviin.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 255 629 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 2 431 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 16 176.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	--

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 19 099 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 12 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 911.

Koillismaa	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 23 006 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 112 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 180.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Raahen seutukunta

Raahen, Pyhäjoki, Siikajoki

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 32 452 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 291 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 534.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	--	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 27 615 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 394 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 082.

Nivala-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 13 450 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 103 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 513.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 43 397 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 108 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 789.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	0	-	--
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

19 Kainuu

Kainuussa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 71 522 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 469 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,5 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 254.

Kainuu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Koronan vaikutukset Kainuun aluetalouteen ovat olleet keskimääräistä vähäisempiä. Yritystoiminnan palautuminen ennalleen jatkuu, vaikka koronatilanteen kehittyminen on edelleen epävarmuustekijä lähitulevaisuuden kehityksessä. Myös Finnveran mukaan Kainuussa yritykset selvisivät koronasta vähemmillä vaurioilla kuin Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla, eikä yritysten rahoitustarve juurikaan kasvanut v. 2020 (Pohjois-Suomen aluekat-saus 1–6/2021).

Kainuussa on odotettavissa tai osittain jo toteutunut yli 2,4 miljardin investoinnit, mikä tarkoittaa myös merkittäviä lisätyövoiman tarpeita. Uusia investointeja tarvitaan resilienssin lisäämiseksi. Tiedossa olevat parin vuoden päästä realisoituvat tuulivoimahankkeet ovat merkityksellisiä Kainuun kehitykselle. Kaivannaisalan ja teollisuuden muutamat suuret yritykset vahvistavat Kainuun kasvua ja houkuttelevat uutta työvoimaa. Ne myös turvaavat raaka-aineiden jalostuksen säilymistä maakunnassa. Ympäristölupien pitkät käsittelyajat kuitenkin hidastavat yritysten toimintaa. Kainuun säilyminen elinvoimaisena edellyttää mahdollisuuksien luomista yritysten kasvuille ja väestön vähenemisen hillitsemistä. Myös koulutuksen turvaaminen ja saavutettavuuden parantaminen ovat kriittisiä tekijöitä.

Työvoiman kysyntä jatkaa kasvuaan ja työttömyys on alhaisella tasolla. Osaavan työvoiman saatavuus on ongelmallista ja pahimmillaan se uhkaa yritysten kasvua ja uusien investointien toteutumista. Työvoiman tarvetta on kaikilla toimialoilla. Ongelman ennakoidaan jopa pahenevan, kun toiminta elpyy kohti normaalia. Sosiaali- ja terveydenhuollon krooninen työvoimapula on huolestuttavaa maakunnan hyvinvoinnin kannalta ja teollisuuden työvoiman saatavuusongelmat heijastuvat puolestaan elinkeinoelämän kehittymiseen. Maakuntaan tarvitaan lisää nuoria ja työikäisiä asukkaita, johon pyritään mm. edistämällä maahanmuuttoa. Työperäistä maahanmuuttoa edistetään ja Kainuussa käynnistyykin kokeilu, jossa saatavuusharkintaa lieventämällä ja sujuvoittamalla houkutellaan työvoimaa ulkomailta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin mukaan Kainuun pk-yritysten yleinen suhdannenäkymä on positiivinen ja samassa linjassa muun maan kanssa (saldoluku Kainuu +21, koko maassa +22). Kannattavuuden myönteiseen kehitykseen uskotaan Kainuussa vahvasti (Kainuu +13, koko maa +8), mutta liikevaihdon osalta kainuulaisten pk-yritysten odotukset jäävät muuta maata ja lähialueita alhaisemmalle tasolle (Kainuu +23, koko maa +29). Arvio henkilökunnan määrän kehityksestä on samansuuntainen muun maan kanssa (Kainuu +10, muu maa +12). Vaikka pk-yritysten kasvuhakuisuus on hieman noussut, Kainuu on muuta maata jäljessä (voimakkaasti kasvuhakuiset ja kasvuhakuiset Kainuu +36, koko maa +41). Kainuulaiset yritykset kokevat tarvitsevansa johtamisen kehittämistä huomattavasti muuta maata enemmän (Kainuu +31, koko maa +18). Huolestuttavaa on se, että kiinnostus innovaatioihin sekä tuotannon ja tuotteiden kehittämiseen on kainuulaisilla pk-yrityksillä erittäin vähäistä koko maahan ja lähialueisiin verrattuna (Kainuu -3, koko maa +15). TKI-toimintaan tarvittaisiin huomattavasti enemmän panostuksia yritysten kilpailukyvyyn ja maakunnan elinvoiman vahvistamiseksi.

Yritysten loppuvuoden näkymät ovat positiiviset myös Finnveran Pohjois-Suomen aluekat-sauksen 1–6/2021 mukaan. Poikkeuksena on matkailuala. Kainuun matkailualan yrityksissä kulunut kesä oli majoitusmyynnin osalta erityisen positiivinen lisääntyneen kotimaan matkailun ansiosta, mutta koronan vaikutukset näkyvät edelleen, ja erityisesti ohjelmopalveluja tuottavilla yrityksillä on vaikeuksia. Yritysten kehittämiseen ei ole ollut tiukassa tilanteessa mahdollisuuksia ja saavutettavuushaasteet ovat edelleen olemassa. Kotimaan kesälomasesongin jälkeen alalla kaivataan kansainvälisen matkailun elpymistä ja matkailun avautumista Venäjältä. Valtaosa Finnveran rahoituksesta ohjautuu Kainuussa teollisuuteen, mutta painopiste on kääntynyt metallialalta elintarviketeollisuuteen alkuvuonna 2021. Teollisuuden kehityksen ennakoitaan jatkuvan vahvana, erityisesti kaivosteollisuudessa. Metalliteollisuuden kehityssuunta on niin ikään positiivinen vaihtelevista suhdanteista huolimatta. ICT-alalla on tapahtunut korona-aikana kasvua mm. digitalisaation lisääntymisen ansiosta. Puutuotetoimialalla on positiiviset näkymät. Sahatavaran ja sellun korkea

hinta on parantanut varsinkin sahojen kannattavuutta ja toiminnan volyyymeja. Myrskytuhot ovat painaneet raakapuun markkinahintaa alaspäin. Maataloudessa kuiva kasvukausi verotti kevätiljojen kasvua, mutta nurmirehusato oli kohtuullinen. Maidon tuotantomäärät ovat laskussa.

Yrittäjyys kiinnostaa Kainuussa ja uusia yrityksiä on perustettu alkuvuonna runsaasti. Myös starttirahoja on myönnetty elokuun loppuun mennessä jo selvästi enemmän kuin vuonna 2020 yhteensä. Haasteena on edelleen ulkopuolisen rahoituksen vaikea saatavuus. Yritysten omistajanvaihdosten vauhdittamista tarvitaan yrittäjien eläköitymisestä johtuen. Omistajanvaihdoksiin myönnetty rahoitus on palaamassa vähitellen entiselle tasolle koronavuoden jälkeen (Finnveran Pohjois-Suomen aluekatsaus 1–6/2021).

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on Kainuussa vilkasta ja alkuvuonna uusia avoimia työpaikkoja on ilmoitettu TE-palveluihin ennätysmäärä. Aikavälillä syyskuu 2020 – elokuu 2021 TE-palveluihin ilmoitettiin 12 937 uutta avointa paikkaa, mikä on peräti 70 % enemmän kuin edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Eniten uusia avoimia paikkoja oli tarjolla rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöille (3 604) sekä palvelu- ja myyntityöhön (2 528). Tärkein kasvua selittävä tekijä on työpaikkojen määrän huomattava nousu työllistämistoiminnan toimialalla, johon kuuluu työnvälitystoiminta, työvoiman vuokraus sekä muu henkilöstön hankinta. Työpaikkoja myös ilmoitetaan aiempaa herkemmin TE-palveluihin, sillä osaavasta työvoimasta on maakunnassa suuri pula ja työnhaku on siirtynyt suurelta osin nettiin.

Osaajista onkin pulaa alalla kuin alalla, ja useissa ammattiryhmissä TE-palveluihin avoimeksi ilmoitettuja työpaikkoja on enemmän kuin alalla on työttömiä työnhakijoita. Kaikkiaan viimeisen vuoden aikana työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 3,0 per avoin työpaikka. Ammattibarometrin mukaan suurin työvoimapula on sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lisäksi paljon pulaa on rakennus-, metsä- ja metallialan työntekijöistä, siivoojista, kodinhoitajista, teollisuuden työnjohtajista, taloushallinnon toimistotyöntekijöistä, psykologeista sekä opettajista.

Tilastokeskuksen toteuttaman työnantajahaastattelun mukaan rekrytointiongelmien ovat Kainuussa selkeästi koko maan vaikeimmat ja olleet kasvussa usean vuoden ajan. Vuonna 2020 kyselyyn vastanneista kainuulaisista työvoimaa etsineistä toimipaikoista peräti 56 % ilmoitti kokeneensa ongelmia työvoiman saannissa edeltävän 12 kuukauden aikana, kun koko maan keskiarvo oli 40 %. Myös syksyn 2021 pk-yritysbaremetrissa kainuulaisista pk-yrityksistä 37 % arvioi osaavan työvoiman saatavuuden heikentyneen ja 20 % ilmoitti työvoiman saatavuuden yrityksen kehittämisen esteeksi. Avoimien työpaikkojen keskimääräinen avoinna olon kesto aikavälillä syyskuu 2020 – elokuu 2021 oli 209 päivää. Tämä

oli toiseksi eniten koko maassa ja 48 päivää enemmän kuin edeltävän vuoden aikana. Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät siis kohtaa, ja työmarkkinoilla on työvoiman osaamisen ja nykyajan työelämän vaatimusten kohtaanto-ongelma, johon vaikuttaa osaltaan maakunnan koulutusmahdollisuuksien rajallisuus sekä yliopistotasaisen koulutuksen vähäisyys.

Työttömyyden kasvu koronakriisin aikana on ollut Kainuussa muuta maata pienempi, mutta työllisyysaste oli vuonna 2020 63,9 % eli maan matalin ja 4,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2019. Työllisyysaste on kuitenkin noussut vuoden 2021 ensimmäisellä puoliskolla: ensimmäisellä vuosineljänneksellä se oli 71,5 % ja toisella neljänneksellä 70,2 %. Työllisyysasteen nostamiseksi huomiota kiinnitetään myös niiden ryhmien työllisyyden parantamiseen, joissa se on nyt alhainen, mutta joissa on suurin potentiaali nousulle. Näitä ryhmiä ovat esimerkiksi ikääntyneet, pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevat, osatyökykyiset, vammaiset ja osa maahanmuuttajataustaisista. Yksi Kainuun haaste ja työllisyysastetta laskeva tekijä on ollut työvoiman ulkopuolella olevien ja etenkin työikäisten eläkeläisten suuri osuus väestöstä. Työikäisiä eläkeläisiä on selkeästi enemmän kuin työttömiä. Vuoden 2019 lopussa 12 % työikäisistä oli eläkkeellä, kun koko maassa osuus oli 7 %. Sote- ja etenkin mielenterveyspalveluihin panostaminen on tärkeää, jotta määrää saadaan pienennettyä ja ehkäistystä työikäisten joutumista eläkkeelle.

Tilastokeskuksen vuoden 2019 ennusteen mukaan maakunnan 15–64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2040 mennessä yli 20 %. Työvoimapulaa on erittäin vaikeaa ratkaista kotimaisella työvoimalla vastaisuudessaakaan – etenkin kun muuallakin maassa kilpaillaan osaajista – ja työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan merkittävästi lisää. Poikkeustilanteen aikana kansainvälinen rekrytointi on ollut vaikeaa, mutta pidemmällä aikavälillä tässä on paljon mahdollisuuksia. Maakunnan veto- ja pitovoiman vahvistaminen onkin tärkeää.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun työttömyys laski vuositasolla yhtäjaksoisesti lähes 5 vuotta helmikuuhun 2020 asti. Koronaviruksen leviämisen jälkeen kasvu oli suurta, mutta viimeisen vuoden ajan työttömyys on ollut melko lähellä poikkeusaikaa edeltävää tasoa ja kesäkuusta asti sitä matalammallakin. Elokuun lopussa työttömiä oli 2 932, mikä on 4 % vähemmän kuin vuoden 2019 elokuussa. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli elokuun lopussa 9,5 %, joka oli ELY-alueista viidenneksi vähiten ja saman verran kuin kaksi vuotta sitten.

Työttömyyden nopean palautumisen taustalla on monia tekijöitä, jotka eivät ole pelkästään myönteisiä. Julkinen sektori on Kainuussa merkittävä työllistäjä, maakunnan suuret yritykset ovat pystyneet toimimaan melko normaalisti ja kotimainen matkailu maakuntaan on ollut sesonkiaikoina vilkasta eikä kansainvälinen matkailu ole ollut niin merkittävässä roolissa kuin monella muulla alueella. Työttömät eläköityvät ja työssä olevien eläköityvien

tilalle tarvitaan uusia tekijöitä. Lisäksi työvoimapula on ollut pitkään vaikea eikä monella yrityksellä ole ollut varaa ainakaan irtisanomisiin.

Työttömyystilanne on myönteisestä kehityksestä huolimatta monelta osin haasteellinen ja ongelmana näyttäytyy erityisesti rakennetyöttömyys. Elokuun lopussa rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä oli 61 %. Pitkällä aikavälillä määrä tulee laskemaan ikärakenteesta johtuen, sillä rakennetyöttömistä vähintään 60-vuotiaita oli 26 % ja vähintään 50-vuotiaita 54 %. Lisäksi on paljon työttömiä, jotka eivät täytä rakennetyöttömän määritelmää, mutta joiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille kokoaikaiseen työhön on epätodennäköistä. Syitä ovat esimerkiksi koulutuksen ja osaamisen puutteet, terveydelliset rajoitteet ja elämänhallinnan ongelmat. Työttömien koulutustaso on muuta väestöä matalampi: tammikuun lopussa työttömistä työnhakijoista 22 %:lla oli perusasteen koulutus, 59 %:lla toisen asteen koulutus ja 16 %:lla korkea-asteen koulutus (kolmella prosentilla koulutusaste oli tuntematon).

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta eläköityviä poistuvia selvästi pienempi, on jo pitkään vaikuttanut osaltaan työttömyyden pienentymiseen. Työmarkkinoilta eläköityy samanaikaisesti sekä työttömiä että työssä olevia, joiden työpaikat avautuvat nuoremmille ikäluokille. Edelleen elokuun lopussa työttömistä yli 60-vuotiaita oli 21 % ja yli 50-vuotiaita 49 %, joten työttömien määrän pienentyminen tullee jatkumaan vielä pitkään.

Työttömyydessä ei ole enää odotettavissa kasvua koronakriisin vuoksi. Vuoden kuluttua työttömyys on todennäköisesti pienentynyt hieman nykyhetkestä.

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 51 279 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 148 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 2 348.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 20 243 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 321 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,5 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 906.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

20 Lappi

Lapissa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 176 452 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 321 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 610.

Lappi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Lappi on monien mahdollisuuksien maakunta. Alueen uudistumista tukevat EU-elvytyspaketit (RRF ja REACT EU) ja niiden painopisteet vihreään siirtymään ja digitalisaatioon sekä parempaan kilpailukykyyn. Näitä painopisteitä valmistellaan ja priorisoidaan uudessa maakuntaohjelmassa eli Lappi-sopimuksessa. Toimijat, ml. elinkeinoelämän keskeiset verkostot ja yritykset, ovat vahvasti sitoutuneita hakemaan ratkaisuja uudistumiseen. Organisaatioista löytyy joustavuutta fokusoida oma toiminta toimintaympäristön muutokseen ja yhteiseen tavoitteelliseen tekemiseen. Viime vuoden aikana käynnistettiin useita laajapohjaisia selviytymissuunnitelmia, joiden tavoitteena on pandemian jälkeisen kasvun varmistaminen ja lappilaisen yritystoiminnan uudistaminen sekä jatkuvuuden turvaaminen.

Lapin elinkeinoelämä ja aluetalous ovat voimakkaasti muuttuvassa tilanteessa. Ensin koronaepidemian rajoitustoimet runtelivat voimakkaasti palvelualojen ja rajat ylittävää liiketoimintaa ja sitten äkillinen rakennemuutos (ÄRM) teollisuutta. Vieläkin on epävarmaa, milloin matkailusta riippuvaiset toimialat palautuvat uuteen normaaliin. Teollisuuteen pandemialla oli vähemmän negatiivista vaikutusta. Lapin teollisuus on rakennemuutoksessa. Negatiiviset ja positiiviset tilanteet haastavat toimijat samanaikaisesti luomaan edellytyksiä elinkeinoelämän palautumiselle ja osallistumaan Metsä Fibren suurhankkeeseen

luomalla uusia työpaikkoja teollisuuden arvoketjuun. Utsjoella Tenojoen kalastuskiellon aiheuttama äkillinen rakennemuutos on paikkakunnan näkökulmasta merkittävä.

Suomessa tuulivoiman määrä tulee kolminkertaistumaan tällä vuosikymmenellä. Tällä hetkellä on vireillä useita hankkeita. Rakentaminen tulee pääosin kohdistumaan Pohjois- ja Länsi-Suomeen. Samanaikaisesti naapurimaassa Ruotsissa on käynnistynyt merkittäviä investointeja kaivos-, akku- ja metalliteollisuudessa.

Valtatiet muodostavat poikittaista liikennettä palvelevien kantateiden kanssa Lapin liikenneinfran ja -käytävien rungon. Pääradan merkitys on Lapille suuri ja koko yhteysväylillä Helsinki–Rovaniemi olevat pullonkaulat ovat merkittävä hidaste. Rataverkko ulottuu Rovaniemen kautta Kemijärvelle sekä Kemin kautta Kolariin. Kolarin rataa ei ole vielä sähköistetty. Lentoasemat matkaketjuineen muodostavat Lapin nopean ja kansainvälisen saavutettavuuden rungon. Lentoliikenteen turvaaminen Lapin kaikilta kentiltä sekä lentorahdin mahdollisuuksien selvittäminen ovat tärkeitä näkökulmia. Kun kansainvälinen lentoliikenne on pitkään ollut pysähdyksissä, elpyminen tapahtuu hitaasti ja tästä kärsii Lapin saavutettavuus. Perämeren satamat palvelevat alueensa logistisina solmukohtina ja teollisuutta palvelevina lähisatamina ympäri vuoden. Yhteydet satamiin ovat tärkeitä.

Useat Lapin kunnat ovat olleet tänä vuonna muuttovoittoisia. Tuoreen selvityksen mukaan tärkeimpiä syitä Lappiin muutolle ovat ainutlaatuinen luonto, parempi tasapaino työn ja vapaa-ajan välillä, asumisen kohtuuhintaisuus sekä turvallisuus. Lapille etätö ja uudenlaiset työjärjestelyt ovat mahdollisuus kilpailun kiristyessä osaavasta työvoimasta. Monipaikkaisuus ja osavuotinen asuminen haastaa myös rakenteita ja hakemaan ratkaisuja kaksoiskuntalaisuuteen. Monipaikkaisuudesta ja sen uudenlaisesta mahdollisuudesta on käynnistynyt myös useita kehittämishankkeita ja tutkimuksia. Kunnissa valmistaudutaan hyvinvointialueen käynnistymisen edellyttämään uusiutumiseen ja rooliin erityisesti elinvoimatehtävissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mikro- ja pk-yritysten suhdanneodotukset ovat palanneet koronaa edeltävälle tasolle. Yleinen suhdannenäkymä on jonkin verran heikompi kuin koko maassa ja naapurimaakunnissa. Teollisuuden suhdannekehitys jatkuu vahvana ja palvelusektorilla toipuminen koronan aiheuttamasta suhdannelaskusta on toimialoista nopeinta. Tulevaisuuden näkymän arvioi hyväksi tai erittäin hyväksi neljä kymmenestä Lapin yrityksestä. Pk-yrityksistä 28 %:lla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla.

Pankit ja Finnvera ovat voineet joustaa lainojen takaisinmaksuissa ja pelättyä konkurssiaaltoa ei olla onneksi nähty. Matkailutoimiala on pystynyt taistelemaan ja pysymään jaloillaan vaikeasta tilanteesta huolimatta, mutta yritykset ovat taloudellisesti erittäin tiukoilla ja osa

vaikutuksista näkyy vasta viiveellä. Kotimainen matkailija on löytänyt Lapin uudella tavalla, mutta kansainvälinen matkailu on pitkään ollut rajoitettua, joten elpyminen tulee väistämättä kestäämään pitkään. Yritykset ovat luoneet uusia palveluja ja palvelupaketteja. Matkanjärjestäjien mukaan kysyntä ja kiinnostus on suuri. Epävarmuutta tulevaisuudesta aiheuttaa Suomen matkustusrajoituslinjaukset.

Kaupan osalta pandemian vaikutukset ovat olleet kaksijakoiset. Päivittäis-, kulutus- sekä rakennustarvikekaupan tilanne on ollut huomattavasti parempi kuin kansainvälisen matkailun tyrehtyttämän erikoisliikkeiden ja rajakaupan. Koronavuosi on vilkastuttanut kodin ja pihapiirin kunnostamiseen liittyvää kaupankäyntiä, kun ihmiset ovat halunneet panostaa koteihinsa.

Teollisuuden liikevaihto kääntyi Lapissa pandemian keskellä positiiviseksi vuosi sitten. Suurteollisuuden äkillisen rakennemuutoksen käynnisti kansainvälinen teräsyhtiö Outokumpu ilmoittaessaan irtisanomis- ja alihankkijoiden hintojen laskutarpeista. Yhtiön toimenpiteet vaikuttivat nopeasti ja toiminta kääntyi positiiviseksi, jota tukivat EU:n tullipoliitiikka, raaka-aineiden hyvä kysyntä ja kohonneet hinnat. Tulevat elvytystoimet infrapaketiteineen Yhdysvalloissa ja Euroopassa tukevat positiivista näkymää. Synkin hetki koettiin, kun Stora Enso ilmoitti käynnistävänsä tehtaan alasajon Kemin Veitsiluodossa. Yhtiöllä on erittäin merkittävä rooli aluetaloudessa. Yhtiö on käynnistänyt työn uuden toimijan löytämiseksi teollisuusalueelle. Myös alueen kunnalliset toimijat, oppilaitokset, aluehallinto ja ministeriöt ovat vahvasti tukemassa uuden alun löytymistä. Stora Enson jättämä Veitsiluoto on erinomainen ympäristö harjoittaa teollisen mittakaavan liiketoimintaa. Valoisaa näkymää teollisuuteen toi Metsä Fibre, joka ilmoitti rakentavansa Kemiin 1,6 miljardin biotuotetehtaan. Hanke on rakennusvaiheessa ja antaa alihankintayrityksille töitä ympäri Suomen. Investointi on vilkastuttanut koko Kemi-Tornion aluetaloutta huomattavasti. Rovaniemeläisen hydraulisylintereitä valmistavan Norrhydron uuden tuotantolaitosinvestoinnin ja lisääntyvän kapasiteetin myötä luodaan yli sata uutta teollisen alan työpaikkaa Rovaniemelle muutaman vuoden sisällä.

Kaivosteollisuudessa on viime vuosien aikana ollut kaikilla metallikaivoksilla käynnissä mittavat investoinnit, jotka mahdollistavat toiminnan jatkumisen ja kasvun. Esimerkiksi Outokumpu Oy:n Kemin kaivoksen Deep mine -laajennusprojekti valmistuu loppuvuodesta 2022. Laajennus jatkaa kaivoksen käyttöikää vuoden 2040 alkupuolelle. Lapissa on valmistelussa useita kaivos Hankkeita, jotka luovat myönteisiä odotuksia toimialalle. Investoinnit malminetsintään kääntyivät viime vuonna Suomessa kasvuun. Mineraaliklusterin ja kaivostoiminnan alueelliset vaikutukset ovat merkittäviä, ja ne muodostavat tärkeän kivilajin Lapin tulevaisuuden myönteiselle kehitymiselle yhdessä metsäteollisuuden suurhankkeiden kanssa.

Rakennusalalla on käynnissä tai lähdössä liikkeelle useita hankkeita. Julkisista rakennushankkeista merkittävin on käynnissä oleva Lapin keskussairaalan laajennustyömaa, lisäksi on useita koulu- ja tiehankkeita. Yksityissektorilla painopiste on teollisuus- ja asuntorakentamisessa. Matkailurakentaminen on myös elpynyt ja etenkin loma-asuntojen rakentaminen ollut vilkasta. Rakentamista voi jonkin verran hillitä sahatavaran hinnan merkittävä nousu. Maarakennusalaan liittyvät epävarmuustekijät väistyivät Metsä Fibren investoinnin myötä. Hankkeeseen on kytköksissä useita väyläinfrahankeita. Lisäksi teiden parannusrakoa tehdään eri puolilla Lappia. Suurin yksittäinen kohde on Kittilän kaivokselle johtava tie.

Maaseutuelinkeinoissa on ollut edelleen havaittavissa varovaisuutta investointien suhteen. Valioryhmän omistajastrategian uudistusten myötä suurin osa maidontuotannosta on siirtynyt sopimustuotannon piiriin, mikä tuo uuden elementin maitotilojen kehittämiseen niin lyhyellä kuin pidemmälläkin aikavälillä. Maitotilojen lopettaminen vaikuttaa myös lihantuotantoon. Maaseutuyritysten ja alkutuotannon väliaikaisia koronatukia on haettu maltillisesti. Matkailun avautumisella ja matkailijamäärien kasvulla nähdään olevan merkittävää vaikutusta mm. suoramyyntiin ja luonnontuotteiden kysyntään. Tervolan Louelle on kehittymässä Maaseutuyrittäjyyden osaamiskeskus oppilaitoksen, yritysten ja tutkimuslaitoksen yhteistyönä. Oppilaitoksen ja yhteistyötahojen yhteistoiminta laajenee vuosi vuodelta, ja nyt otetaan uusia askelia luonnontuotteiden puolella (nokkonen, tyrni, humala ja kaupunkiviljely).

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Koronapandemian rajoitustoimet katkaisivat Lapin useita vuosia jatkuneen myönteisen työllisyyskehityksen, ja toipuminen on ollut koko maata hitaampaa. Työllisten määrä ja työllisyysaste ovat edelleen alempia kuin vuonna 2019, ja ero koko maahan on taas kasvanut. Henkilöstömäärän palautuminen on ollut hitainta palveluissa ja siten erityisesti Tunturi- ja Pohjois-Lapissa. Suhdannenäkymien paranemisen myötä pk-yritysten arviot henkilöstömäärän kehityksestä ovat parantuneet. Yrityksistä 20 % ennakoi henkilöstön määrän kasvavan ja 12 % vähenevän. Henkilöstömäärän suhteen suhdannenäkymät ovat positiivisimmat teollisuudessa ja varovaisimmat kaupan alalla.

Työvoiman kysyntä on ollut viime kuukausina ennätyksellisen vilkasta. Työvoiman kysynnässä näkyy erityisesti rakentamisen sekä palvelu- ja hoiva-alan työvoimatarpeet. Rakentamisen työvoimatarvetta on lisännyt erityisesti, mutta ei ainoastaan, Metsä Fibren Kemin biotuotetehdashaik. Myös palvelualalla työvoiman kysyntä on lisääntynyt, mutta se on vielä vaisumpaa kuin ennen koronapandemiaa. Matkailutyövoiman kysynnän täysimääräinen elpyminen on riippuvainen kansainvälisen matkailun avautumisesta. Myös Pohjois-Ruotsi ja -Norja osana lappilaisten työmarkkina-aluetta houkuttelevat työvoimatarpeiden lappilaisia osaajia.

Teollisuuden työpaikat ovat muutoksessa. Outokummun teräsyhtiön työpaikkamenetyksistä yli 230 kohdistui Outokummun Tornion terästehtaaseen ja Kemins kaivokseen. Stora Enson Veitsiluodon tehtaan sulkeutuessa syyskuun aikana työt loppuvat noin 550 henkilöltä, ja kokonaisvaikutuksen työllisyyteen arvioidaan olevan yli kaksinkertainen. Tehdasalueelle haettavan uudenlaisen yritystoiminnan tavoitteena on tuhat uutta työpaikkaa. Vilkkaimmillaan Kemins biotuotetehtaan työmaalla työskentelee vuoden 2022 keväästä vuoden 2023 alkuun päivittäin noin 2 000–3 000 henkilöä. Suorassa arvoketjussaan uusi biotuotetehtas työllistää valmistuttuaan 1 500 henkilöä enemmän kuin nykyinen Kemins sellutehtas. Puunhankinta tuo metsänhoitoon, puun korjuuseen ja kuljetukseen yli tuhat uutta työpaikkaa painottuen Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntiin. Metsäyhtiö panostaa kuljettajakoulutuksen lisäämiseen ja tukee sopimusyrittäjiään rekrytoinneissa. Lapin TE-palvelujen projektitiimi tukee Kemins biotuotetehdashankkeen osaavan työvoiman saatavuutta. Tiimin tehtävänä on rekrytointitoimeksiantojen hoitaminen, osaamisen kehittämispalveluiden tarjoaminen yhdessä yhteistyökumppanien kanssa sekä yhteistyö verkostojen ja sidosryhmien kanssa.

Osaavan työvoiman saatavuus on ollut vuosia keskeinen Lapin haaste, eikä sen arvioida työvoiman tarpeen kasvaessa helpottuvan lähiaikoina. Työvoiman saatavuushaasteet kohdistuvat yhä useammille aloille ja useampiin ammatteihin. Osaavan työvoiman saatavuus koskee niin matkailua, palvelualaa, kuljetusta, rakentamista kuin teollisuutta. Matkailussa työvoiman saatavuushaasteet ovat työvoiman kysynnän palautumisen myötä lisääntymässä entisestään, kun osa alalla työskennelleistä on siirtynyt muille aloille tai koulutukseen. Kuntasektorilla erityisesti sosiaali-, terveys- ja opetusosalalla on vaikeuksia rekrytoida henkilöstöä ja työvoiman saatavuushaasteet lisääntyvät entisestään, kun työntekijöitä jää lähivuosina eläkkeelle kiihtyvään tahtiin.

Lapissa on varauduttu suurten teollisuushankkeiden työvoimatarpeisiin toteuttamalla jo hankkeiden suunnitteluvaiheesta lähtien tiivistä yritysten, aluekehittäjien, oppilaitosten ja elinkeinoyhtiöiden suurhanketoimintamallia. Esimerkiksi metsäteollisuusinvestointien tarpeita on otettu huomioon ennakoivasti koulutustarjonnassa. Erilaista lisä- ja täydennyskoulutusta rakennetaan osaamistarpeiden pohjalta. Lapin TE-palvelut järjestää lyhytkestoisia koulutuksia työtehtävien edellyttämiin ammattitaito- ja osaamisvaatimuksiin vastaamiseksi. Lisäksi haussa on tutustumiskoulutuksia eri aloille, osatutkintoon- ja tutkintoon jottavaa koulutusta sekä yhdessä työnantajien kanssa toteutettavia rekrytointikoulutuksia. Henkilöstöpalveluyritysten rooli työvoiman hankinnassa on laajentunut useille aloille. Meneillään ja käynnistymässä olevan rakennerahastokauden rahoitus ja hanketoiminta tukevat työvoiman saatavuushaasteeseen vastaamista ja osaamisen kehittämistä. Työvoiman saatavuudessa on kyse myös asuinpaikkakunnan palvelutarjonnasta ja imagosta sekä työnantajakuvasta ja työelämän kehittämistarpeista. Lapin työpaikkatarjontaa on tärkeää tuoda esille potentiaalisille työnhakijoille aktiivisesti ja monin tavoin.

Lapin jatkuvan oppimisen strategia on päivitetty. Osana vuosittaista Etappi-tapahtumaa toteutetaan yhteistyössä Sitran kanssa tulevaisuusfoorumi jatkona kevään tilannekuvafoorumeille. Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton edistämisen tarve on tunnistettu osana osaavan työvoiman tarpeisiin vastaamista. Lapin työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton kokonaiskuva ja kehittämistarpeita koskevan selvityksen pohjalta päivitetään alueellinen maahanmuuttostrategia. Työperäistä maahanmuuttoa tuetaan mm. Talent Boost -toiminnalla, erilaisilla hankkeilla ja rekrytointitapahtumilla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys ja erityisesti lomautusten määrä kääntyivät koronapandemian rajoitustoimien myötä maaliskuussa 2020 ennennäkemättömän jyrkkään kasvuun. Kasvu taittui touku- kuussa lomautusten vähenemisen myötä. Tämän vuoden aikana työttömyyden väheneminen on jatkunut kuukausi kuukaudelta kohti koronapandemiaa edeltäviä lukuja, ja kesällä päästiin jo vuoden 2018 tasoon. Elokuussa työttömien määrä alitti vihdoinkin taas 10 000, mutta oli kuitenkin vielä 650 henkilöä enemmän kuin parhaimmillaan vuonna 2019. Lomautettujen määrä on puolittunut vuoden takaiseen verrattuna.

Alueelliset työttömyyden kehityserot ovat huomattavia. Koronapandemian näkyminen työttömyyden lisääntymisenä vaihteli seutukunnittain ja kunnittain. Eroja on myös palautumisessa koronapandemiaa edeltäviin työttömyyslukuihin. Kaikissa Lapin seutukunnissa työttömiä on vähemmän kuin viime vuoden elokuussa. Seitsemässä kunnassa työttömiä oli jo myös vähemmän kuin kaksi vuotta aiemmin. Sen sijaan Utsjoella työttömiä oli 60 % ja Rovaniemellä yli 400 enemmän kuin vuoden 2019 elokuussa. Nuorten lisäksi työttömyys on kehittynyt myönteisimmin 50–54-vuotiailla.

Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu voimistui koronapandemian myötä. Jo työttömänä olleiden työttömyydet pitkittyivät, ja osalla koronapandemiatilanteesta johtuen työttömäksi jääneistä työttömyys on pitkittynyt yli vuoden mittaiseksi. Positiivista on se, että viime kuukausien kehityksen mukaan pitkäaikaistyöttömyyden kasvu olisi vihdoinkin taittumassa.

Äkilliset rakennemuutostilanteet näkyvät Lapin tulevan vuoden työttömyyden kehityksessä. Metsä Fibren rakentamisvaihe näkyy positiivisena Kemi-Tornion seutukuntaa laajemminkin Lapissa. Kansainvälisen matkailun elpyminen on merkittävä tekijä työttömyyden kehitykselle. Stora Enson Kemin tehtaan sulkemisen vaikutukset työttömyyteen näkyvät merkittävämmän ensi vuoden alkupuolella irtisanomisaikojen päätyttyä.

Työllisyyden kuntakokeilun, jossa Lapista mukana Rovaniemi, Kemijärvi, Sodankylä ja Tornio, vaikutusten odotetaan näkyvän vahvemmin tulevassa työttömyyskehityksessä. Pohjoismaisen työvoimamallin vaikutukset työttömyyteen näkyvät vasta vähitellen toimintamallin toteutuksen päästyä käyntiin.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 67 226 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 512 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 290.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 55 546 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 679 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 024.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 7 158 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 73 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 329.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 15 657 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 154 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 913.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 14 476 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 78 henkilöllä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 118.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2021 kesäkuun lopussa 16 389 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 5 henkilöä. Vuoden 2021 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 936.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiaskeikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Liitteet

Elinkeinoelämä

**Nykytilanne maakunnissa
vuoden takaiseen verrattuna**

- Paljon heikempi
- Heikempi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Elinkeinoelämä

**Odotukset maakunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

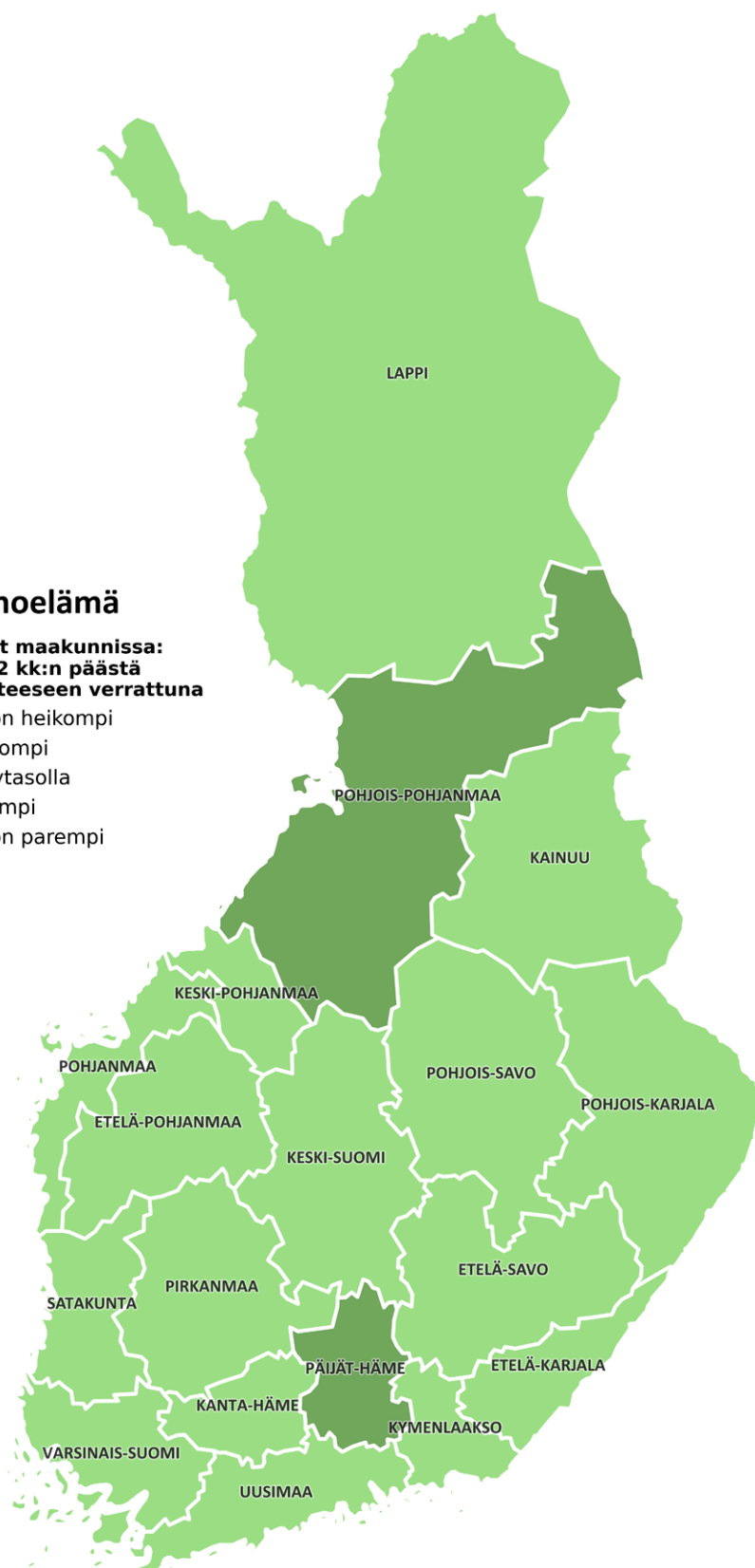
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Elinkeinoelämä

**Odotukset maakunnissa:
Tilanne 12 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

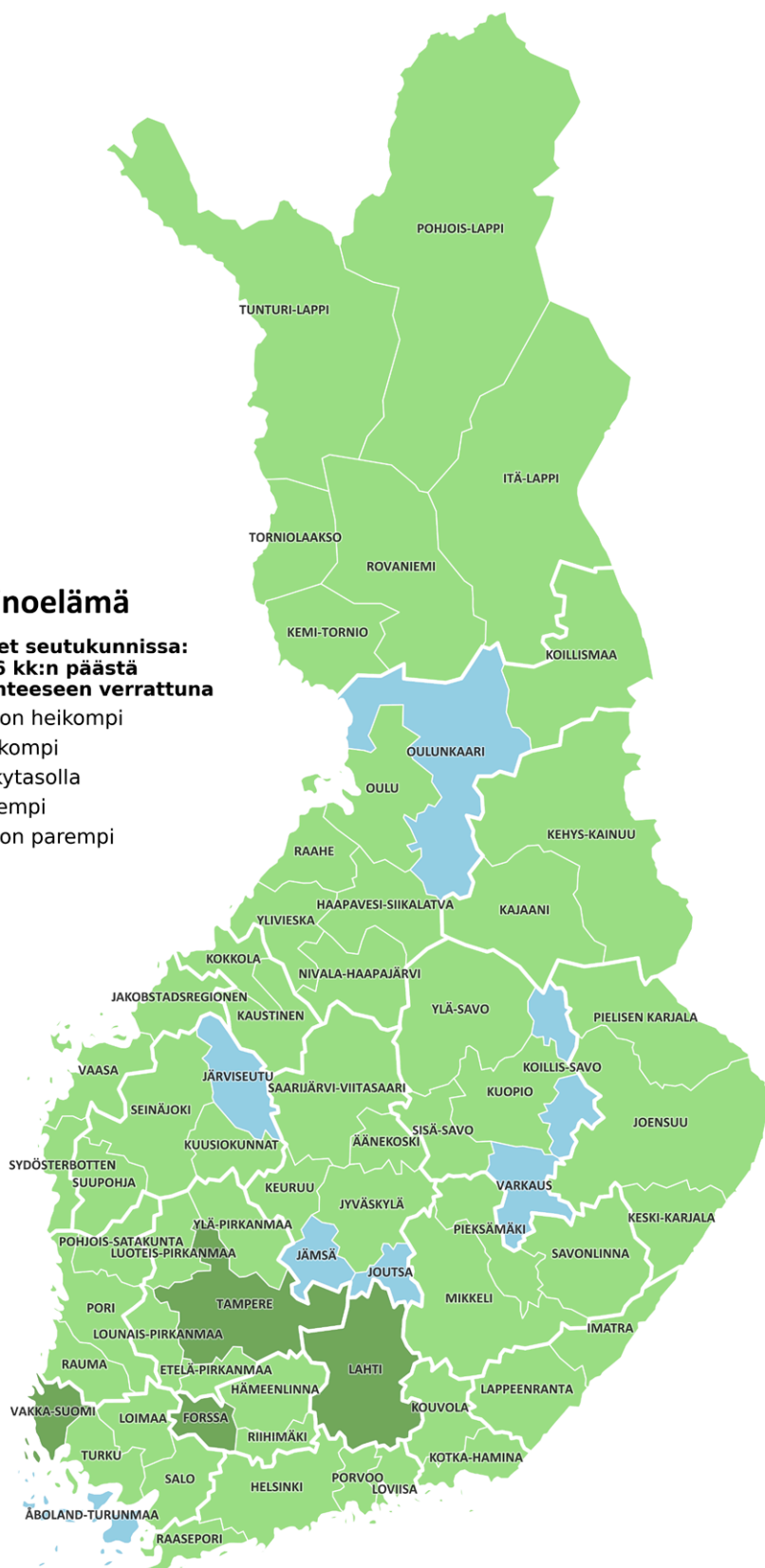

Elinkeinoelämä

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

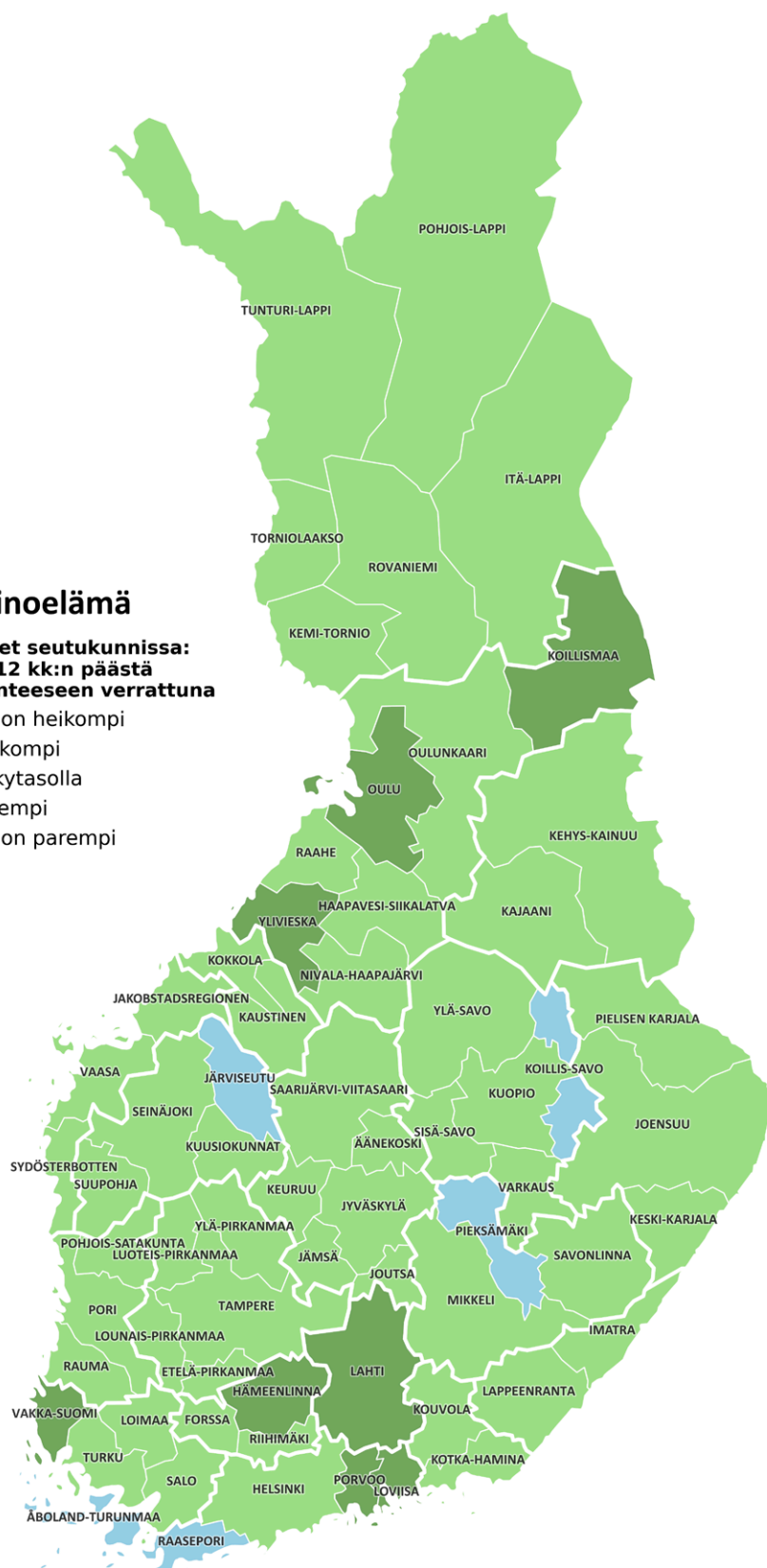
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Elinkeinoelämä

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 12 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

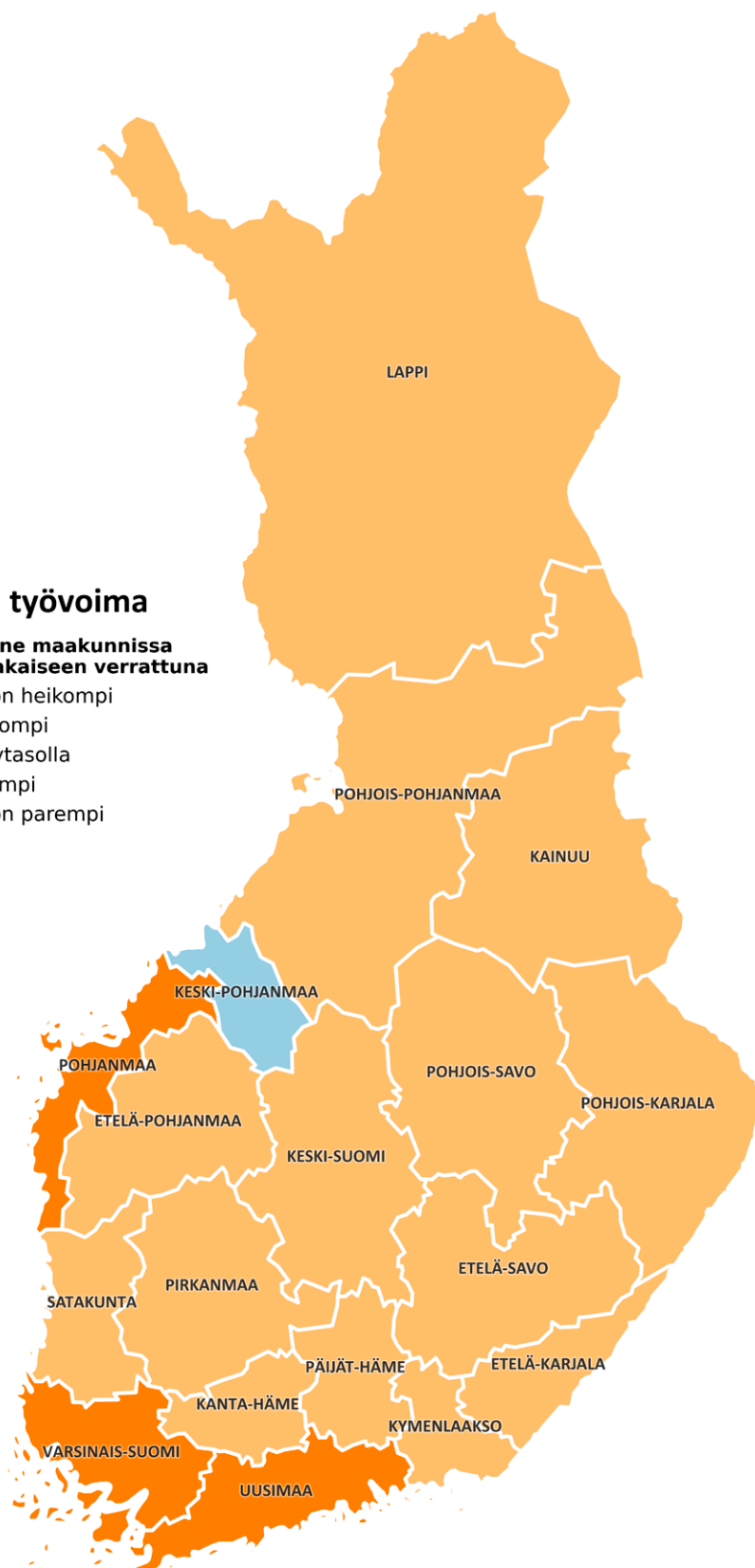
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Osaava työvoima

Nykytilanne maakunnissa
vuoden takaiseen verrattuna

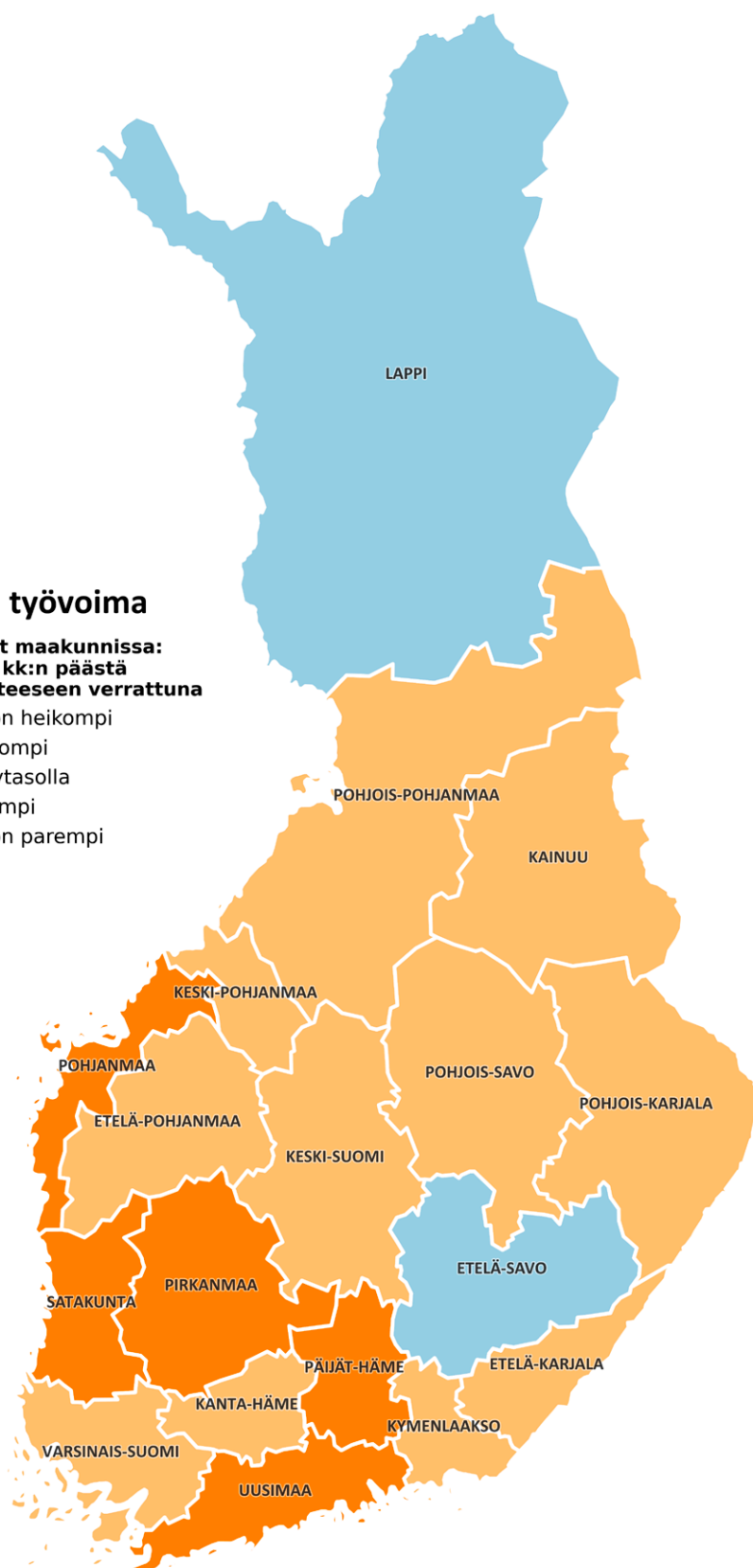
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Osaava työvoima

**Odotukset maakunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

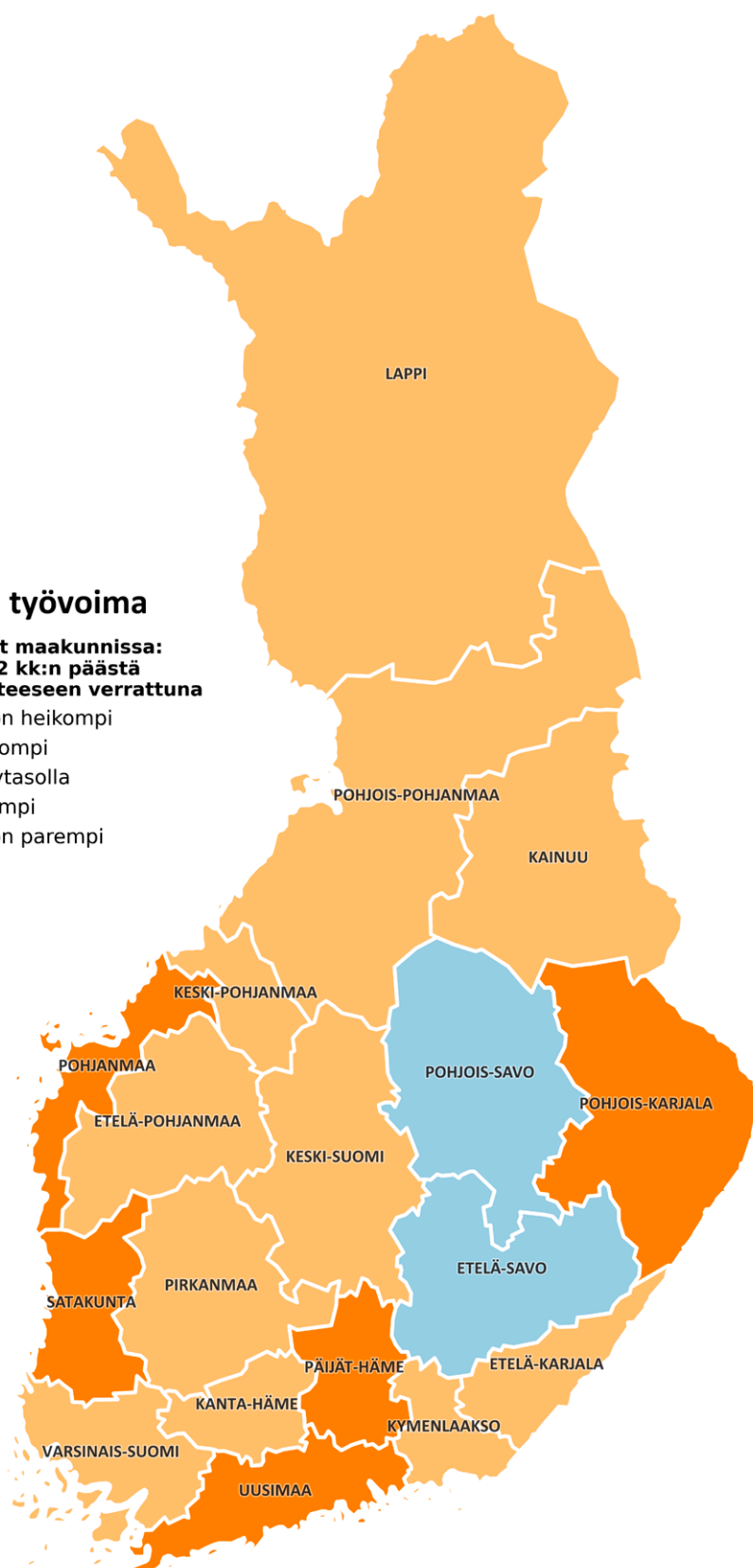
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Osaava työvoima

**Odotukset maakunnissa:
Tilanne 12 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

- Paljon heikempi
- Heikempi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Nykytilanne seutukunnissa vuoden takaiseen verrattuna

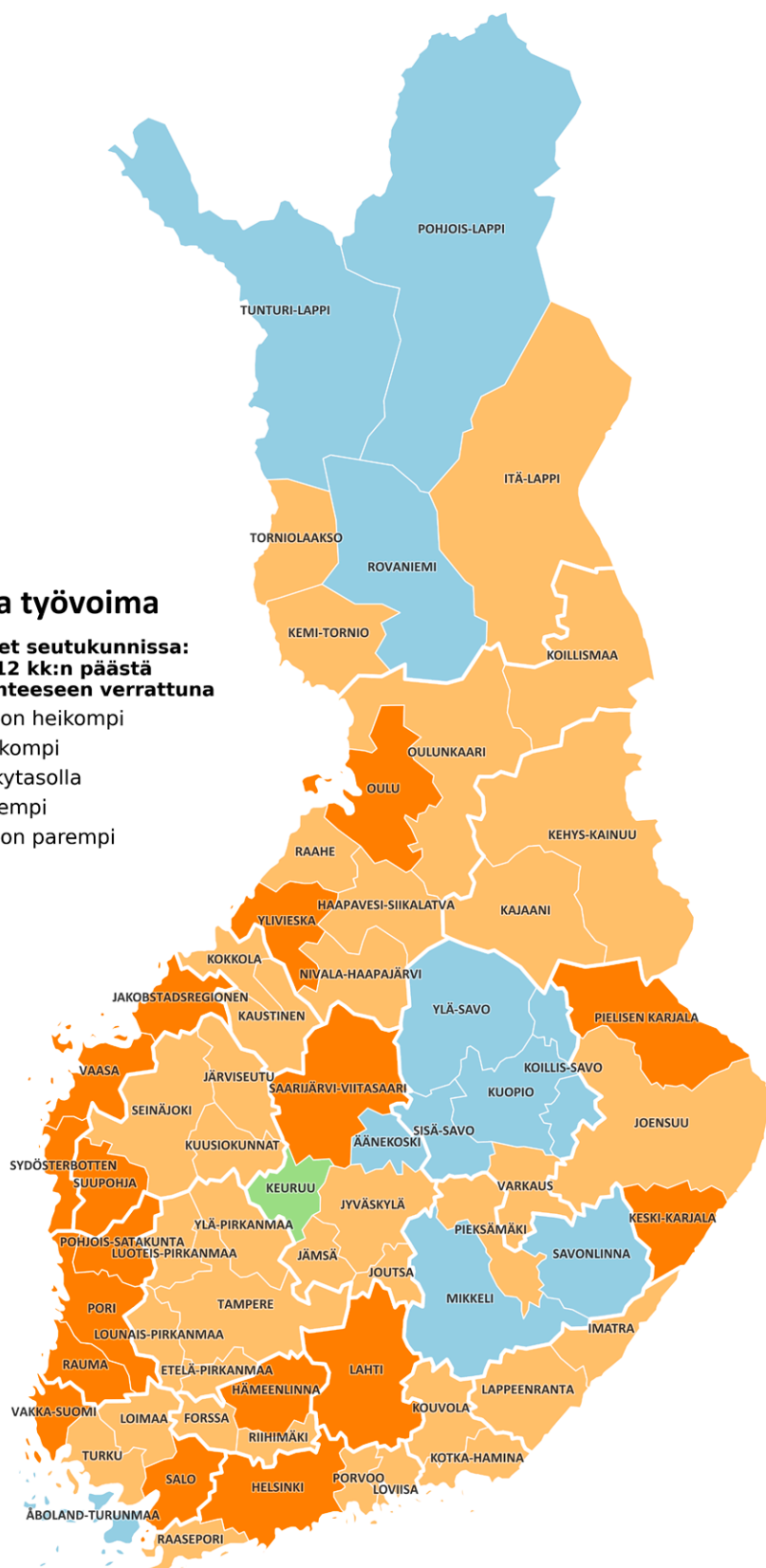
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Osaava työvoima

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 12 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

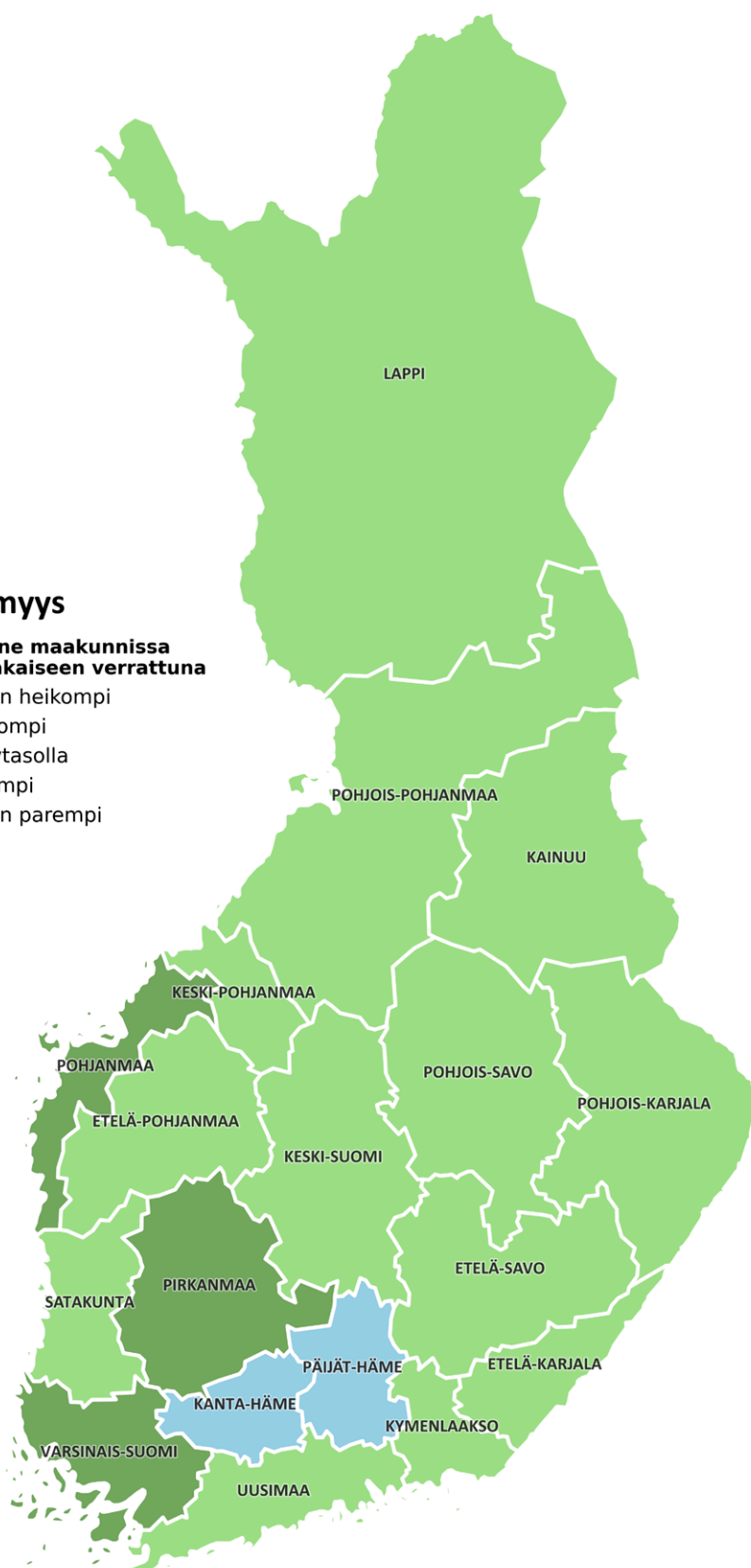
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Työttömyys

**Nykytilanne maakunnissa
vuoden takaiseen verrattuna**

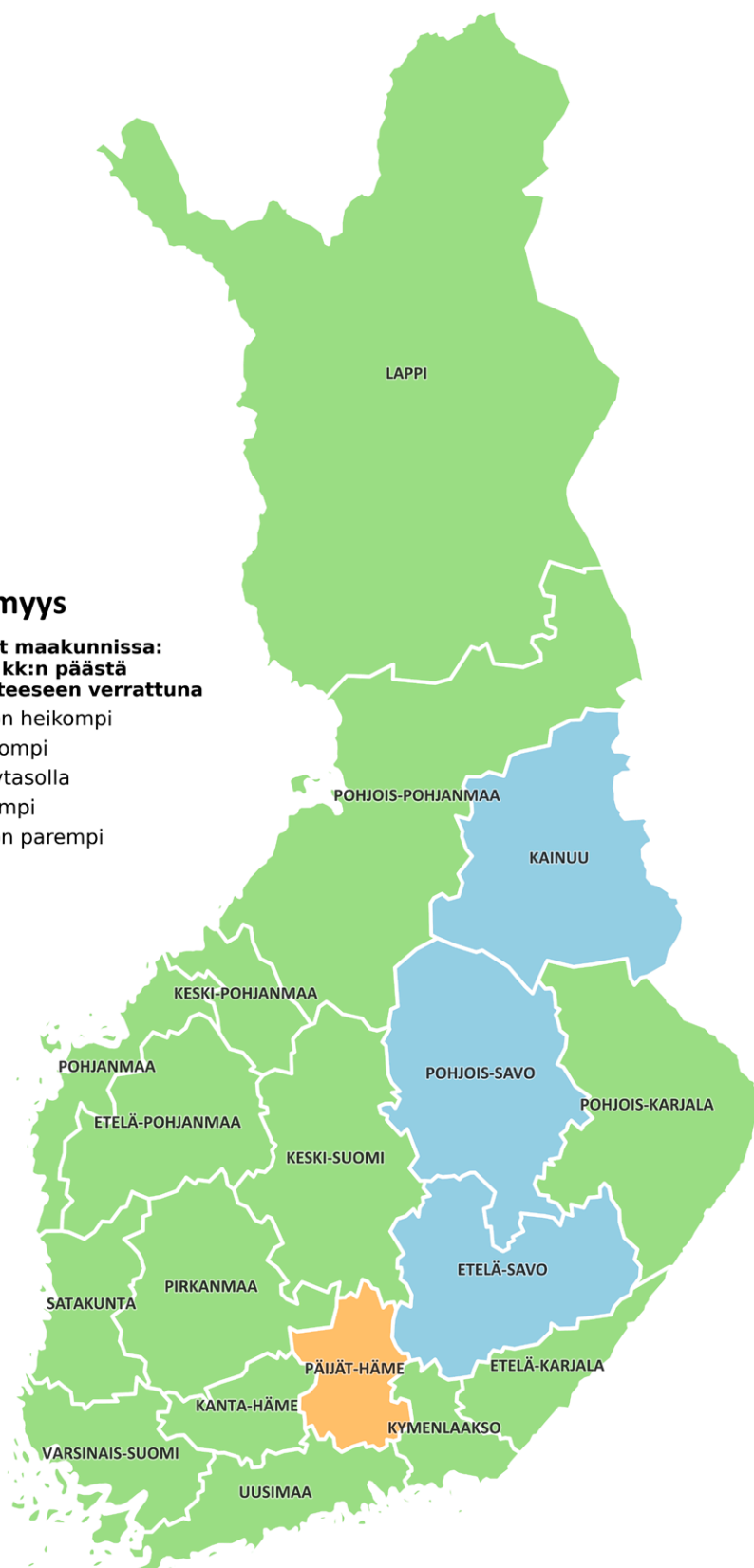
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Työttömyys

**Odotukset maakunnissa:
Tilanne 6 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

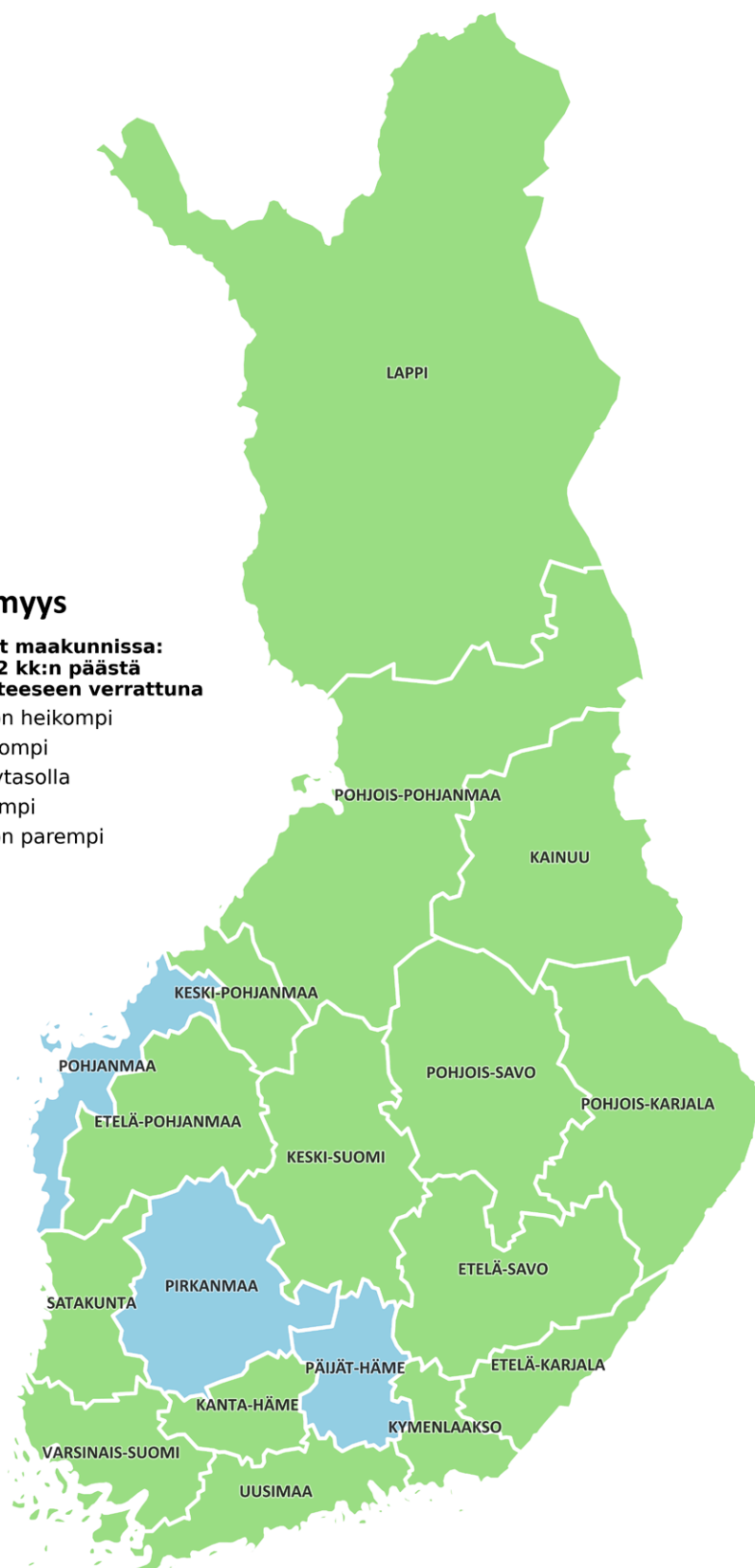
- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Työttömyys

**Odotukset maakunnissa:
Tilanne 12 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

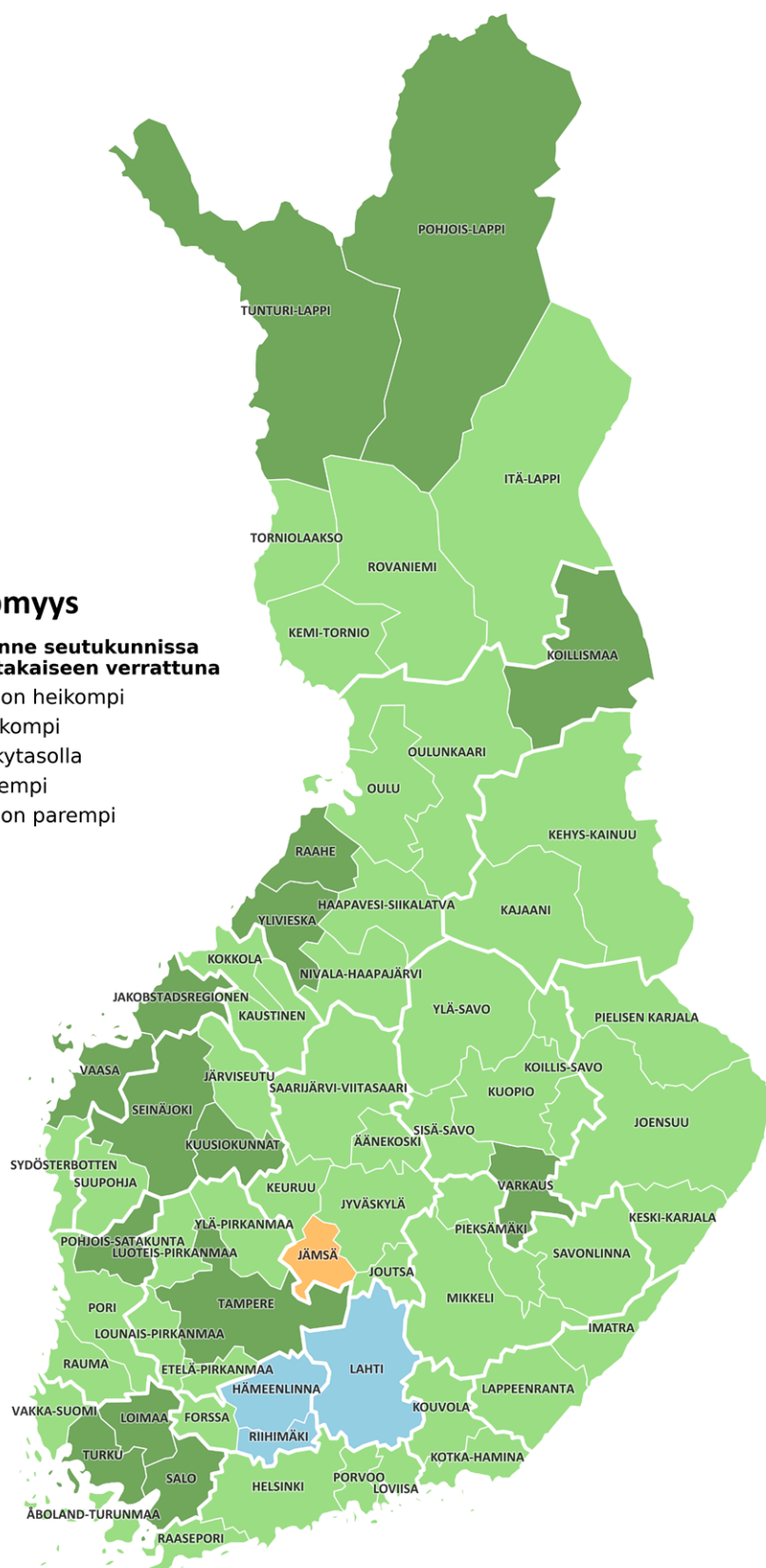
- Paljon heikomp
- Heikomp
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

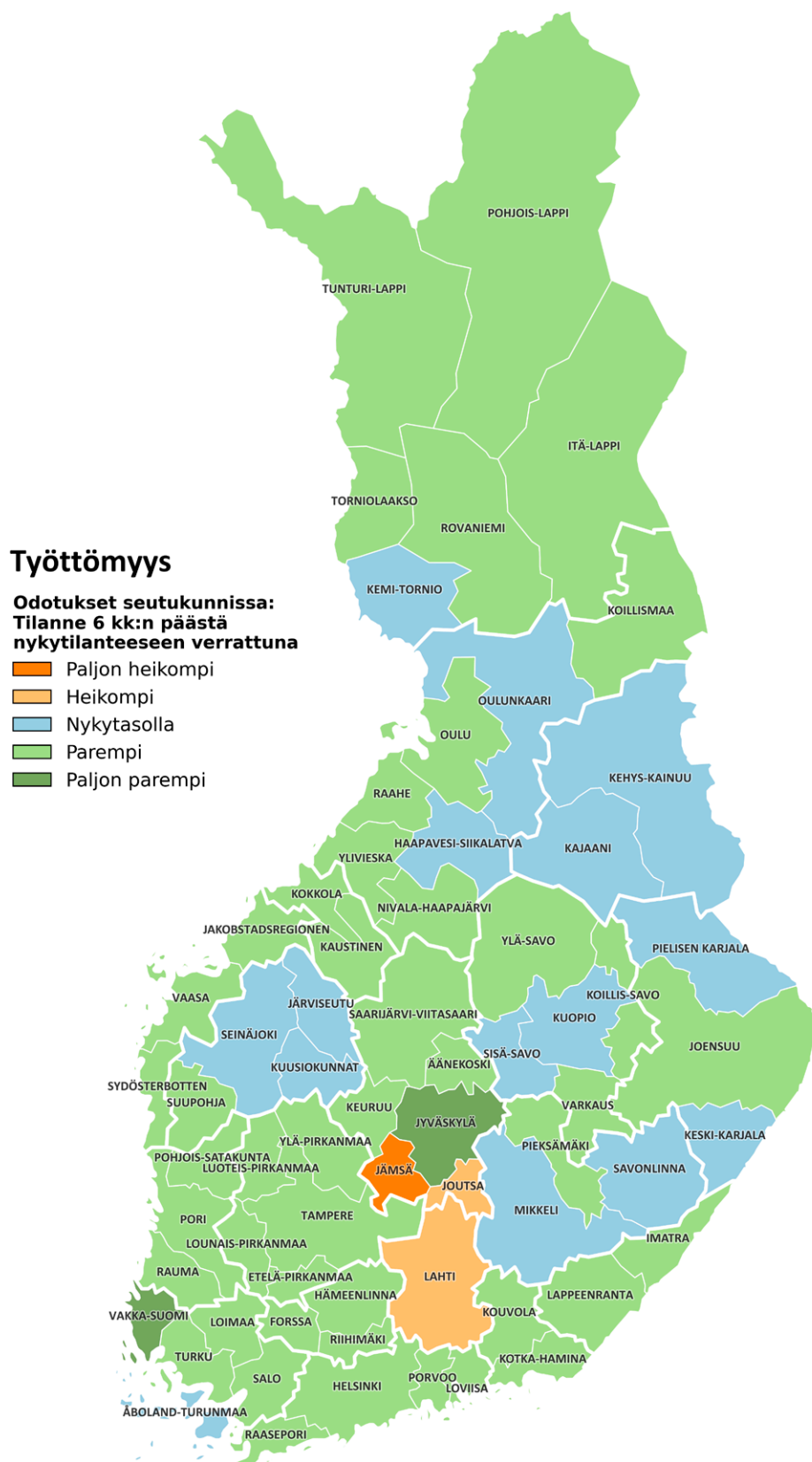

Työttömyys

Nykytilanne seutukunnissa
vuoden takaiseen verrattuna

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

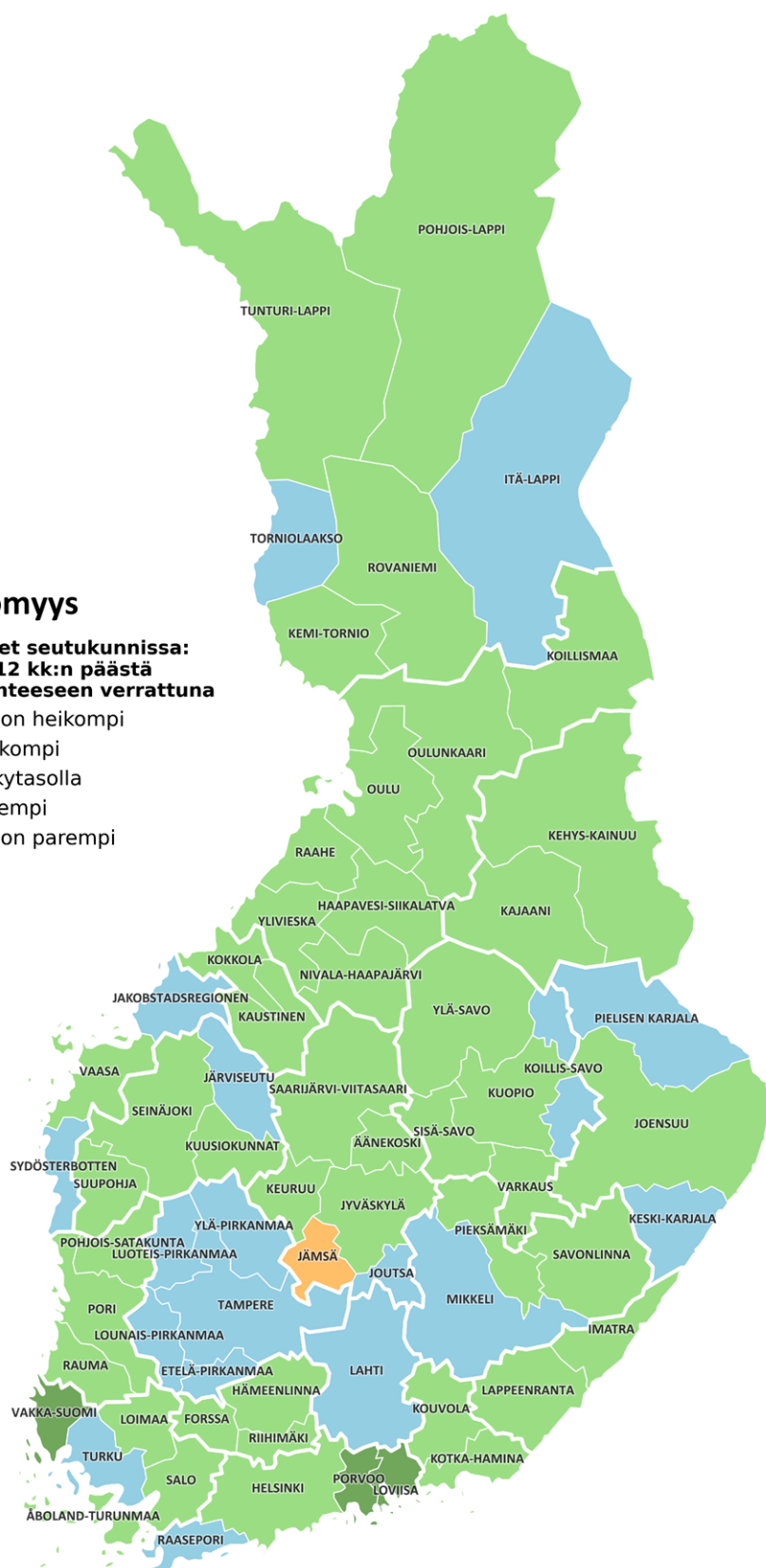

Työttömyys

**Odotukset seutukunnissa:
Tilanne 12 kk:n päästä
nykytilanteeseen verrattuna**

- Paljon heikompi
- Heikompi
- Nykytasolla
- Parempi
- Paljon parempi

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2021

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-963-6

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi